

II

NJEMAČKA I USTAŠKO-DOMOBRANSKA DOKUMENTA

BR. 148

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 1. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJIMA PRIJE-
DOR I KONJIC — PROZOR¹**

VOJNIČKA TAJNA

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 183/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
1. VII 1944 godine.**

I. OBCI PREGLED:

Veliki uspjeh u podhvatima kod Ivanić Grada, Đakova, Karlovca i Prozora.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na istočno područje Zagreba, Banja Luku, Brod i Brčko, te želj. postaje i prugu kod Okučana, Sibirja, Tarčina i Pazarića.

Oboreno je 5 neprijateljskih zrakoplova.

II. PODRUČJA:

— 2

Prijedor:

Prigodom razviđanja u području Ljubija Rudnik 28. VI pobijeno je 10 partizana, zaplijenjen 1 bacač i uništen jedan brzometni top.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 1/1, k. 40.

² Redakcija je iz dnevnih izvještaja Operativnog odjela Ministarstva oružanih snaga NDH izostavljala onaj dio teksta koji se pretežno odnosi na područja van Bosne i Hercegovine. Izostavljeni tekst je označen trima tačkama. Pored toga, izostavljeni su i prilozi dnevnih izvještaja u kojima se govori o jačini i rasporedu naših jedinica.

³ Prema izvještaju Štaba 4. NOU divizije, 26. juna je napadnut 2. bataljon 11. krajiške brigade u s. Omanjskoj. Bataljon je imao jednog teže ranjenog borca i dva lakše ozleđena rukovodioca, dok je od oružja izgubio protivavionski mitraljez (vidi dok. br. 15).

Konjic-Prozor:

U nastavku progona neprijateljskih skupina, koje su prešle cestu Konjic — Tarčin u jugoistočnom smjeru, palo je 37 partizana (izbrojeno), a još 10 poginulih ocienjeno i 6 zarobljeno. Zaplijenjena je 1 strojica i više pušaka.⁴

19 km i. s. i. Prozora napadnuta je i raspršena jedna neprijateljska brigada pri čemu je palo 5 partizana (izbrojeno), daljnjih 10 poginulih ocienjeno, 16 partizana je zarobljeno i 11 ih je prebjeglo našim postrojbama. Zaplijenjene su 2 strojnice, više pušaka i drugo ručno vatreno oružje.⁵

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je oružano razvidanje i podpomaganje naših postrojbi u podhvatima.

Djelat, nepr. zrakopl.:

27. VI kod želj. postaje Bistarac u području Tuzle, srušila su se 3 neprijateljska zrakoplova, dok se još jedan srušio kod Međaša te zajedno sa posadom izgorio.

28. VI napala su 4 neprijateljska zrakoplova (označena crvenom petokrakom zvijezdom) strojničkom vatrom Brčko. Podrietlo zrakoplova se provjerava.

Osim toga istog dana napala su 4 anglo-američka zrakoplova u niskom lietu ponovno područje Brčkog, pri čemu je poginula 1 građanska osoba, a 7 ih je ranjeno. Šteta je neznatna.

29. VI napali su neprijateljski zrakoplovi strojničkom vatrom želj. postaje Tarčin i Pazarić (na pruzi Sarajevo — Konjic). Jedan stroj je oštećen, 1 vagon zapaljen, a ranjeni su: 2 njemačka vojnika, 1 domobran i 4 građanske osobe.

Istog dana oko 1100 sati prigodom prelieta jedne veće skupine neprijateljskih bombardera odvojila se jedna skupina od 15 neprijateljskih zrakoplova i izvršila napadaj bombama i strojničkom vatrom na Banja Luku i okolice. Bačeno je oko 50 teških bombi. Pogodena je vojarna u logoru »Kulina Bana« i tvornica duhana, ali nema veće štete. Srušena je grkokatolička crkva i 2 posebničke zgrade a više ih je oštećeno.

⁴ Odnosi se na jedinice 1. proleterske divizije. Njihovi gubici su netačno prikazani. Bliže o tome vidi dok. br. 29.

⁵ Na tome prostoru je djelovala 7. brigada 10. NOU divizije. Bliže o njenom dejstvu kao i o gubicima vidi dok. br. 43.

Poginuo je 1 njemački dočastnik, jedan domobran i 3 građanske osobe (2 muškarca i 1 žena).

Osim navedenog bacili su neprijateljski zrakoplov: 30. VI po nekoliko bombi u području Daruvara, Siska i Bos. Dubice. Stete nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich⁶

BR. 149

ZAPOVIJEST ZAPOVJEDNIŠTVA 4. LOVAČKOG ZDRUGA
OD 1. JULA 1944. ZA POVLAČENJE DIJELOVA OVOG
ZDRUGA IZ KLAŠNICE I BOSANSKE GRADIŠKE¹

ZAPOVJEDNIŠTVO 4. LOVAČKOG ZDRUGA

Ia — Op. Br. 1275/tajno — I

U Banja Luci, dne 1. VII. 1944. god.

Predmet: povlačenje dielova 4. ZAPOVJEDNIŠTVU:
zdruga iz Klašnica i — 6. sati 7. lov. pukovnije
Bos. Gradiške. — 14. sati 7. lov. pukovnije
— II. bojne 7. lov. pukovnije
— 1. bitnice II. top. sklopa
— Sastav

Dielovi 4. lovačkog zdruga u Bos. Gradiški i Klašnicama biti će danas zamienjeni odgovarajućim dielovima 3. gorskog zdruga, koji dolaze samovozima (za Gradišku) odnosno pješke za Klašnice. Prtijaž za dielove 3. gorskog zdruga koji idu u Gradišku biti će prebačen zorom 2. VII. 44. samovozima, a za

⁶ Dragutin

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 29/12—1, k. 120.

djelove koji idu u Klašnice povozom tokom noći 172. VII. 1944. godine.²

Z A P O V I E D A M :

1. — Primopredaja dužnosti u posadama Bos. Gradiška i Klašnice ima se izvršiti i završiti do 2. VII. u 18,00 sati.

2. — Povratak samovoza u Zalužane dne 2. VII. 1944. zorom iskoristiti za prebacivanje svega nepotrebnog tvoriva (vriedi samo za 6. i 14. sat 7. lovačke pukovnije).

3. — 6. sat i 14. sat 7. lovačke pukovnije prebaciti će se dne 2. VII. 1944. godine u 19,00 sati iz Bos. Gradiške do želj. postaje Zalužani teretnim samovozima 3. gorskog zdruga. Komore istog dana uputiti do Klašnica.

4. — Djelovi ovoga zdruga iz Klašnica polaze dne 2. VII. u 19,00 sati pješke do želj. postaje Zalužani, gdje se sastaju sa ostatkom pukovnije (bivšom posadom Bos. Gradiške). Povoz ima sačekati dolazak pvoza iz Bos. Gradiške.

5. — Povoz II. bojne 7. lovačke pukovnije (iz Klašnica i iz Bos. Gradiške) i 14. sati 7. lovačke pukovnije kreće iz Klašnica u Ivanjsku dne 3. VII. u 19,00 sati, te se tamo sastaje sa bojnom.

6. — II. bojna 7. lovačke pukovnije i 14. sat 7. lovačke pukovnije prebacuju se iz Zalužana u Ivanjsku redovitim jutarnjim vlakom dne 3. VII. 1944. do Ivanjske. Do toga vremena biti će u sastav svoje sati (14.) upućen i pješački top 65 mm koji je do sada bio kao sastavni dio posade Kotor Varoš.

7. — Za dalji polazak iz Ivanjske sledi posebna zapovied.

8. — Zapovjednik 1. bitnice II. topničkog sklopa ima II. bojni 7. lovačke pukovnije staviti na raspolaganje 2 dvojne zaprege za kola i 1 zapregu za karetu. Ove zaprege obskrbiti hranom za 5 dana. Te se zaprege vraćaju u sastav bitnice sa sljedećom preselicom 3. gorskog zdruga s tim što će ujedno poslužiti zadnjoj preselici 3. gorskog zdruga.

9. — Zapovjednici 6. i 14. sati a poglavito zapovjednik posade Klašnice ima novom zapovjedniku do tančina predati sve dužnosti, kao i postojeće planove obrane vatre itd.

10. — Zapovjedniku 1. bitnice II. topničkog sklopa stavlja se do znanja, da će bitnica bez 1 voda preći u Gradišku, a

² Pomenuti dijelovi 4. lovačkog zdruga upućeni su preko Ivanjske u Prijedor gdje su, smijenivši dijelove 3. gorskog zdruga, sa ostalim snagama 4. lovačkog zdruga preuzeli obezbjeđenje komunikacija Prijedor — Ljubija i Prijedor — Bos. Novi kao i osiguranje Prijedora i Bos. Novog. Vidi relaciju 7. lovačke pukovnije za jul 1944 (Arhiv VII, reg. br. 7/1—17 i 29, k. 60). O tome vidi i dok. br. 137 u ovoj knjizi.

Prozor — G. Vakuf:

29. VI vodio se podhvat protiv razpršenih dielova 2 komunističkih »proleterskih divizija« u području Prozor — G. Vakuf uz teže borbe kod Plavuzi i Cvrče (17 km izt. s. izt. i 8 km s. i. Prozora).³

Konjic — Tarčin:

Započeo je podhvat u pl. Bjelašnici za uništenje jedne »proleterske divizije«, kojoj je uspjelo preći cestu i želj. prugu Konjic — Tarčin iz sjeverozapadnog smjera.⁴

Srebrenica:

Odbijen je napadaj partizana na Bratunac.⁵

Partizani iz Drinjače uzmiču s vjerojatnom namjerom prebacivanja u Srbiju.

Goražde:

Nakon žestoke borbe partizani su uspjeli zauzeti postave kod Bratinje i Han Osanice (10 i 11 km j. z. Goražde), gdje su porušili jedan most. Pala su 2, ranjena 24 i zarobljen 1 partizan, dok je 1 domobran ranjen.⁶

Djelat, vlas. zrakopl.:

Vršilo bojne zadaće, razviđalo i podpomagalo naše postrojbe u podhvatima.

Obćenito:

Kod Ostrožca i Rame 26. VI naši razviđački odjeli uhitili su 23 vojna neposlušnika.

Osobitosti:

Doznaje se da su 19. VI partizani porušili most 9 km j. i. Ljubuškog i oštetili 3 kuće. Za odmazdu Niemci su objesili 2 taoca.

Za porušeni most kod Badljevine streljana su 3 taoca iz s. Kip.

Događaji na želj. prugama:

30. VI na pruzi Sarajevo — Zenica kod Jošanice naletio je vlak na minu. Stroj i 1 vagon izbačeni su, pruga je oštećena, a ranjena su 2 željezničara.

* Tada su na tom prostoru djelovale jedinice 10. NOU divizije (vidi dok. br. 43).

³ Odnosi se na 1. proletersku diviziju (vidi dok. br. 29).

⁴ Na prostoru Srebrenica — Bratunac u drugoj polovini juna su djelovale jedinice 38. NOU divizije. Međutim, one nisu imale namjeru, a ni zadatak, da se prebace u Srbiju (vidi dok. br. 19).

• Borba je, 26-27. juna, vođena protiv jedinica 2. krajiške brigade. Tom prilikom naše jedinice nisu imale gubitaka (vidi dok. br. 4).

1. VII u 0855 sati između ž. p. Bos. Novi i Blagaj naletio je na minu teretni vlak. Stroj i 4 kola iskočila. Žrtava nije bilo.⁷

Istoga dana u 0745 sati između ž. p. Prijedor i Brežićani naišao je na minu radni vlak. Stroj i 1 kola su oštećena, a 2 kola su iskočila. Ima 5 mrtvih i 8 ranjenih.⁸

1. VII. otvoren je promet na želj. pruzi Sarajevo — Višegrad.

ZA POGLAVINKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
(M. P.) Helbich

⁷ Tu akciju je izvela Dirvezantska četa Gradiško-lijevčanskog NOP odreda. Vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

⁸ Voz su digli u vazduh dijelovi 11. krajiške brigade (vidi dok. br. 137).

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 1. LOVAČKOG ZDRUGA
OD 2. JULA 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA 11. NOU
DIVIZIJE NA POLOŽAJIMA U DERVENTI I OKO NJE¹**

**ZAPOVJEDNICTVO
1. LOVAČKOG ZDRUGA
Op. Broj 747/taj.
U Doboju dne 2-VII-1944.**

**Predmet: Borba oko i u Derventi
27./28. VI. 44. —**

**ZAPOVJEDNICTVU II. ZBORNOG PODRUČJA »GLST«
SASTAVAK**

Dostavlja se izcrpno izvješće povodom napadaja na Derventu kao i borbi oko i u samome gradu, noću 27./28. VI. 44. g.—

1) Snage.

1) Neprijatelj.

U borbama oko i u Derventi učestvovala su prema izjavi zarobljenih partizana i partizanki (prebjega) slijedeće neprijateljske snage:

— V. Kozaračka brigada (jačine oko 2000 ljudi, 5—6 bojni, a 3 čete, naoružana sa oko 8 teških strojnica, 5 bacača, svaka četa 3 — 4 strojopuške, dosta strojosamokresa, ostalo puške, komandant brigade Ranko Šipka²).—

— XIV. Srednjo-bosanska brigada (jačine oko 1200 ljudi, 5 bataljona, a 3 čete, svaka četa od 60 — 80 ljudi, komandant Stevo Samardžija, komesar Vojo Stupar).—

— XII. Krajiška brigada (jačine oko 600 ljudi, ostali podatci manjkaju).—

— XVIII. Iztočno-bosanska brigada (jačine oko 700 ljudi, naoružana 1 teškom strojnicom, 2 bacača, oko 15 strojopušaka i veći broj strojosamokresa). —

— 2 — 3 partizanska odreda (navodno Prnjavorski, Derventski i Tesličko-tešanjki odred, točni podatci nepoznati). —

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/1—20, k. 60.

² Narodni heroj Ranko Šipka. Poginuo 7. novembra 1944. u automobilskoj nesreći na putu između Travnika i Zenice, kao potpukovnik i zemjenik komandanta 4. NOU divizije.

Sve navedene jedinice spadaju pod 11. partizansku diviziju.³

2) *Vlastite snage.*

Prije početka napadaja bile su u Derventi sliedeće naše jedinice: stožer 4. 1. p. sa 13., 14. i 15. sati, 2. bitnica XVI. topničkog sklopa, dok je na postavima oko Dervente (Kalenderovci — Vrdoljaci — Vrhovi) bila raspoređena 1/4. 1. p. pojačana sa delovima 1/6. Posadnog zdruga (milicijom). —

Kao pojačanje stiglo je noću 27. /28. VI. 44. jedan oklopni vlak iz Doboja, 28. VI. 44. u 06.00 sati II/4. 1. p., u 16.00 sati istoga dana III/4. 1. p. i školska bojna iz Vinske, kao i Koturaška i ustaška sat iz Broda oko 16,30 sati istoga dana.—⁴

II) *Razpored snaga i grupiranje neprijatelja.*

Razpored sopstvenih snaga, grupiranje neprijateljskih snaga sa pravcima napadaja, kao i pravci pridolazećih pojačanja vidi skicu — prigib 4).⁵ —

III) *Tok napadaja i borbe.*

27. VI- 44. u 18,30 sati osmotrena je sa uporišta Kalenderovci i Brđani kolona partizana, jačine 400 ljudi u pokretu od Drijena preko G. i D. Detlaka u smjeru Zobišta. Odmah je izdan nalog topničtvu da tuče pomenutu grupu. —

Oko 22,00 sati javljeno je od straže u Derventskom Lugu, da se pomenuta grupa partizana kod Zobišta prebacila na lievu obalu Ukriine i da se je navodno na Agićkom brdu sastala sa jednom brigadom, koja je došla iz Motajice. Prebjezi — građani izjavili su, da su čuli od partizana da je pomenuta grupa upućena radi sastanka sa XII. Slavonskom brigadom, koja je navodno te noći trebala prijeći sa lieve na desnu obalu Save.⁶ Malo kasnije javljeno je od straže — »Derventski Lug« da se veća skupina pomenutih partizana zadržala na crti Tomičevo brdo — Agićko brdo, a manja skupina uputila u nepoznatom smjeru Zapovjedeno je topničtvu da tuče pomenutu prostoriju. —

® O snagama 11. NOU divizije koje su učestvovala u napadu na Derventu vidi dok. br. 10 u ovoj knjizi i knj. 26, dok. br. 94 i 102.

⁴ i ' O preduzetim mjerama za dolazak pojačanja vidi dok. br. 162.

⁵ Redakcija je skicu izostavila. Ona se nalazi u Arhivu VII, reg. br. 6/1—18, k. 60.

⁶ Netačno je bilo obavještenje da će ta brigada preći u srednju Bosnu. Ona je tada dejstvovala u Slavoniji (vidi tom V, knj. 28, dok. br. 94 i 108, knj. 29, dok. br. 34).

Oko 22,20 sati javila je ustaška straža sa Bielog brda, da je opazila jednu skupinu partizana, koja se je povukla, pošto je na njih otvorena vatra. —

U 22,30 sati obavijestilo je uporište Kalenderovci, da je sa svih strana napadnuto od jakih partizanskih snaga. Otvorena je topnička vatra na predprostoriju ovog uporišta. Međutim poslije 15 minuta brzoglasni spoj je sa Kalenderovcima prekinut poslije čega se odanle nije čula borbena huka, već je primjećeno da gori zgrada, u kojoj je bio smješten stožer zapovjednika uporišta. Zapovijedeno je zapovjedniku 1/4. 1. p. u Vrdoljacima da uputi jedan vod u pravcu Kalenderovaca sa zadaćom da ustanovi šta je sa posadom i da s njom uhvati spoj. Napominjem, da je zapovjednik uporišta na Kalenderovcima osobno suviše rano napustio svoje uporište, zbog čega protiv istog je poveden kazneni postupak za stavljanje pod Ratni sud. —

U 22,40 sati napadnuta je posada u Derventskom Lugu, a u isto vrieme prekinuta je brzoglasna veza sa njom. —

Odmah iza toga izdan je nalog 5/4. 1. p. da sa k. 300 (50 L ž. p. Ljupljanica) krene odmah u Derventu. —

Oko 23,00 sati čulo se je prvo puškaranje iz bašta u Derventi. Za sve to vrieme vodovi 2. bitnice XVI. topničkog sklopa neprestano su otvarali topničku vatru na sve točke oko Kalenderovaca, odakle je neprijatelj napadao. Isto tako otvarali su vatru i poljski topovi 13. sati iz Vrdoljaka radi pružanja vatrene pomoći uporištu na Kalenderovcima. —

U 23,30 sati stožer 4/1. p. prešao je na već prije pripremljeno zapovjedno mjesto u gimnaziji, gdje je bila smještena 15. sat, te je sa istom i sa njemačkim izobraziteljem obrazovano uporište. Istovremeno obrazovano je drugo uporište na željezničkoj postaji Derventa, koje je potpomoglo vatrom oklopni vlak na samoj postaji. —

U 23,35 sati zapovjedeno je zapovjedniku 1/4. 1. p. u Vrdoljacima, da sa svim dielovima iz Vrdoljaka (vidi skicu, prigib 4) i vodom sa Vrhova krene u Derventu. —

U 24,00 sati kada su prikupljeni dielovi sa Vrdoljaka napustili bunkere i krenuli za Derventu, dobili su sa više strana žestoku strojničku i puščanu vatru, kojom prilikom je palo više mrtvih i ranjenih, te je nastao metež i panika. Ipak su vršili dalji pokret prema Derventi, probijajući se kroz partizanske zasjede. —

U 00,15 sati zapovjedbno je 1174. 1. p. da krene sa Počivaljke u Derventu sa zadaćom odterećenja derventske posade.—

U 00,30 sati vodovi 2. bitnice XVI topničkog sklopa, koji više nisu imali brzoglasnu vezu sa stožerom 4. 1. p. izvršili su povlaćenje prema Polju. —

U 00,35 sati glavara stožera 1. lovačkog zdruga izvještava o uličnim borbama u Derventi i o obćoj situaciji oko Dervente glavara stožera II. zbornog područja i traži žurno upućivanje pomoći iz Broda (preko brzoglasa). Isto ponavlja u 02,00 sati i 04,00 sati i 04,45 sati. Pomoć je obećana i javljeno da se nalazi već na putu. —

U 01,00 sati zapovjedio je zapovjednik 14. sati povlaćenje sa tri P. O. topa u pravcu Broda, obzirom da se je vodila borba u Derventi, a na ž. p. je nastao metež i povlaćenje domobrana u vojarnu. Jedan P. O. top 14. sati bio je zarobljen od strane partizana već prije prilikom povlaćenja istog ka uporištu u gimnaziji. —

Prilikom povlaćenja dielova 1/4. 1. p. sa Vrdoljaka, kojoj je bila pridodata i 13. sat sa 2 poljska topa, zbog žestoke vatre 1 meteža, koji je nastupio kod dielova 1/4. 1. p., gorski topovi ostali su sami bez osiguranja. Zapovjednik 13. sati izdao je nalog da se topovi izvuku i spase. Međutim jedan top je bio onesposobljen, jer mu je pukla poluga i konj pogoden. Drugi top pokrenut je napred i pored neprijateljske vatre, te nakon 200 — 250 metara i njegov konj bio pogoden. Top je onesposobljen na taj način, što mu je izvaden zapiral. Sa ostatkom ljudi 13. sati pokušao je zapovjednik sati probijanje ka Derventi, gdje je kod obćine bio zahvaćen jakim neprijateljskom vatom, te se je morao povući prema istoku.—

U 02,20 sati glavara stožera 1. lovačkog zdruga, a u saglasnosti sa glavarom stožera II. zbornog područja zatražio je preko brzoglasa pod Ia SS Divizije u Tuzli pomoć ili oklopna kola, našto je od strane Ia, Hauptsturmführer Geminda odgovoreno da ne može dati nikakovu pomoć, jer ne raspolaže nikakovim snagama niti oklopnim kolima.⁷

II/4. 1. p. ojačana sa dielovima L'6. Posadnog zdruga prilikom svog nastupanja sa Počivaljke ka Derventi, sve do pred samu Derventu nije naišla na neprijatelja. —

U 04,14 sati pred grobljem istočno od Dervente naišla je na neprijatelja, koji je otvorio žestoku vatru. Borba je prim-

ljena i počelo je nadiranje ka gradu. Usled snažnog djelovanja automatskog oružja, kojim je II/4. 1. p. tukla neprijatelja, isti se je počeo povlačiti. Bojna je dalje nadirala u tri pravca i to: sjeverno od ceste 6. sat sa zadaćom da zauzme bolnicu i zatim pročisti sve kuće pred sobom i što prije stigne kod gimnazije. Dielovi 1/6. Posad. zdruga glavnom cestom ka gimnaziji, a 7. sat južno od ceste s tim da i ona stigne do gimnazije. Ovo nadiranje je bilo dosta teško, jer su partizani držali u svojim rukama gotovo cijeli grad i mnoge iztaknute kuće, ali su se usled snažnog naleta II/4. 1. p. ipak morali povući prema Ukri- ni. —

U 08,00 sati zapovjednik zdruga sa pratnjom odlazi samovozima iz Doboja za Derventu da osobno uzme u svoje ruke dalje vođenje podhvata čišćenja oko Dervente. —

Oko 13,00 sati pristigli su prikupljeni dielovi 1/4. 1. p. u Derventu, a u 14,30 sati 2. bitnica XVI. topničkog sklopa, koja je odmah osposobila svoje topove za djelovanje. U isto vrijeme pristigla je i 14. sat sa svoja tri P. O. topa, a nešto poslije i dielovi 13. sati bez svoja dva gorska topa.—

III/4. 1. p. u momentu napadaja na Derventu nalazila se je u Maglaju, gdje je bila upućena po zapovjedi II. zbornog područja. Po odobrenju II. zbornog područja bojni je izdat nalog 27. VI. oko 23,30 sati da krene vlakom u pravcu Doboja. Međutim bojna je mogla krenuti iz Maglaja tek u 05,00 sati radi izkliznuća jednog vagona na samoj izlaznoj skretnici ž. p. u Maglaju. Po dolazku bojne u Doboju u 06,00 sati odmah je upućena vlakom za Derventu sa zadaćom da se iskrca na š. p. Lupljani- ca, te da u borbenom rasporedu napadne odmetničke snage, koje su se nalazile južno od Dervente.—

Zapovjednik bojne po dolazku na ž. p. Vrhovi doznao je, da se razpršeni odmetnički dielovi nalaze na prostoru: Vrhovi — Bišnja, te je odmah zapovjedio čišćenje ovog prostora od odmetničkih dielova desno i lijevo od ž. pruge. Istovremeno je popravio željezničku prugu, koja je bila porušena na 5 mjesta, te je tako stigao u 16,00 sati u Derventu i zauzeo postave na sjeverozapadnoj i zapadnoj ivici Dervente. Gubitaka u ljudstvu i tvorivu bojna nije imala.—

Ljubička četnička brigada prema izvještaju zapovjednika 4. 1. p. borila se je protiv partizanskih dielova (2 — 3 odreda), koji su nju izravno napali i branila je svoje područje, te je time

posredno potpomagala odbranu Dervente, zadržavajući i vežući na svome području jedan dio partizanskih snaga. —

IV) Zaključak:

Prije samoga napadaja, partizanske snage bile su prikupljene kako se vidi iz skice (prigib '4), te mnogo jače od dielova 4. 1. p. u Derventi i na prostoru zapadno od željezničke pruge Derventa — Doboj. Posljedak je bio taj, da su uporišta na Kalenderovcima, Vrdoljacima i Vrhovima bila t. r. pregažena, a partizani uspjeli da dođu za relativno kratko vrijeme do ivice grada i upadnu u sam grad. —

XIV. Srednjo-bosanskoj brigadi bilo je moguće njeno razvijanje i napad sa sjevera iz razloga, što na prostoru Dervente nema jačih snaga osim izvjestnih ustaških odjela i milicije.—

Iznenadjenja uslied ovako nagle pojave partizana svuda oko grada i u samome gradu ipak nije bilo, jer su uporišta u gimnaziji i na ž. p. Derventa bila pravodobno zaposjednuta, a posade istih veoma su tvrdoglavo odoljevali bjesomučnim napadajima mnogo jačih neprijateljskih snaga. U obrani ž. p. veoma je djelotvornu pomoć pružio njemački oklopni vlak, koji je bio pravodobno stigao iz Doboja. —

Svaku pohvalu zaslužuje zapovjednik II/4. 1. p. satnik Skrinjarić Vladimir, koji je uzpio po noći i na vrijeme prikupiti svoje dielove i probiti se do Dervente, odakle je i ako lakše ranjen zajedno sa posadom grada protjerao partizane. Zapovjednik I/4. 1. p. nije bio u stanju da svoju jedinicu zadrži u ruci. Zapovjednik 4. 1. p. dao si je mnogo truda i sa malim dielom svoga ljudstva uporno je branio zgradu gimnazije. —

Iako sam već više puta pisao i tražio podhvat protiv partizanskih snaga na prostoru Derventa — Doboj, opet ponavljam da je krajnje vrijeme da se poduzme podhvat većeg stila i sa jačim snagama protiv neprijatelja na gore označenom području. Mislim da je sada svakome jasno da su partizanske snage na ovome području tako jake da u svako doba mogu ugroziti Derventu, Doboj i Teslić ili rušiti prugu Derventa — Doboj, a da ih se u tome sa naše strane, a s obzirom na snage sa kojima raspolazemo, ne može 100% spriječiti. —

ZA POGLAVINKA I DOM SPREMNI!

Sa 4 prigiba.

ZAPOVJEDNIK
general (Nikolić)
Nikolić⁸

⁸ Franjo

IZKAZ GUBITAKA
4. lovačke pukovnije 1. lovačkog zdruga u borbama
27./28.VI.1944.

Tek. br.	Jedinica	Poginulo			*Ranjeno			Nestalo			Opazka
		Čast.	Doč.	Dom.	Čast.	Doč.	Dom.	Čast.	Doč.	Dom.	
1	Stožer 4. 1. p.				1						Lakše ranjen čast. na sl. npr. Krsnik
2	13. sat			1			1		1		
3	14. sat					1				2	
4	15. sat		1	3						4	
5	Stožer I. boj.									10	
6	1. sat			1		1				12	
7	2. sat		2	14		1	3		4	18	
8	3. sat									7	
9	4. sat										
10	Stožer II. boj.				1	1					Lakše ranjen zap. bojne stk. Škrinjarić.
11	5. sat										
12	6. sat		1	1							
13	7. sat										
14	8. sat										
15	2. bitnica XVI. topnič. sklopa										
16	UKUPNO		4	20	2	4	4		4	54	

Opazka: Ovo su do sada primljeni podaci od 4. lov. pukovnije.

Ne mogu se smatrati još konačnim. —

ZAPOVJEDNICTVO
1. LOVAČKOG ZDRUGA
 Op. Broj 747/taj.
 U Doboju dne 2. VII. 1944.

Glavar stožera,
 Glst. satnik (Korais)
 Korais

Prigib 1.—

IZKAZ IZGUBLJENOG ORUŽJA I OPREME
4. lovačke pukovnije 1. lovačkog zdruga u borbama
27./28.VI.1944.

Tek br.	Jedinica	Gubitci u oružju i opremi									Opazka	
		Puška	Strojopuška	Strojica	Strojosa- mokresa	Samokresa	Brđskih to- pova 65 mm	Protuklop- nih topova	Bacača teških	Konja		Kola
1	Stožer 4. 1. p.											
2	13. sat	11					2			8		
3	14. sat	2						1				
4	15. sat	12			1	1				3		
5	Stožer I. boj.	2				1						
6	1. sat	15	6		5	3			2			
7	2. sat	55	6		4	6			2			
8	3. sat	6	2			2			1			
9	4. sat	15		3	1	4				9	1	
10	II. bojna 4. lov. pukovnije											
11	2. bitnica XVI. top. sklopa											
	SVEUKUPNO	118	14	3	11	17	2	1	5	20	1	

Opazka: Ovo su do sada primljeni podatci od 4. lo-
vačke pukovnije. Ne mogu se smatrati još
konačnim. —

ZAPOVJEDNICTVO
1. LOVAČKOG ZDRUGA
Op. Broj 747,taj.
U Doboju dne 2. VII. 1944.

Glavar stožera
Glst. satnik (Korais)
Korais

IZKAZ UTROŠENOG STRELJIVA

**4. lovačke pukovnije 1. lovačkog zdruga u borbama 27./28. VI.
1944. godine.**

1.) Puščanih naboja	39.700 kom.
2.) Strojopuščanih naboja	52.580 kom.
3.) Strojničkih naboja	25.300 kom.
4.) Naboja za samokrese	56 kom.
5.) Naboja za strojosamokrese	635 kom.
6.) Naboja za protuoklopni top	35 kom.
7.) Naboja za gorski top	52 kom.
8.) Naboja za haubice	218 kom.
9.) Ručnih bombi	264 kom.
10.) Mina za bacače	360 kom.
11.) Svjetlećih naboja	2.000 kom.
12.) Znakovnih naboja	155 kom.

**Glavar stožera,
Glst. satnik (Korais)
Korais**

**ZAPOVJEDNICTVO
1. LOVAČKOG ZDRUGA
Op. Broj 747/taj.
U Doboju dne 2. VII. 1944.**

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 4. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 186/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
4. VII 1944 godine.**

I. OBCL PREGLED

Nastavlja se progon neprijatelja u području Kalinovika, te u području Našica, gdje je dostignut Čaglin.
Srušeno 8 neprijateljskih zrakoplova.

II. PODRUČJA:

Bos. Petrovac — Drvar:

Partizani ometaju obskrbu i promet na cesti Petrovac — Bihać minama i vatrenim prepadima.

Kod Vaganca (2 km s. i. Bos. Petrovca) u noćnim borbama odbijeni su partizani u smjeru sjevera uz 15 poginulih partizana.

Opaža se daljnje prikupljanje partizana u području Drvara, čija je posada pojačana.¹

Teslić:

Doznaje se da noću 27/28. VI jača skupina partizana napala uporište Kaloševići (7 km s. i. Teslića), porušila želj. prugu između ž. p. Jelah i Teslić u duljini od 600 metara. Posada Kaloševića morala se povući a Teslić pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 4/1, K. 40.

² Na prostoru Bos. Krupa — Bos. Petrovac — Drvar tada su djelovali 8. krajiška brigada i Podgrmečki i Drvarsko-petrovački NOP odred. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

³ Tu akciju je izveo Tešanjsko-teslički NOP odred (vidi dok. br. 10).

Zavidovići:

Jedna partizanska nazovi »divizija« ponovno nadire k Zavidovićima dolinom r. Krivaje iz jugoistočnog smjera.⁴ Poduzete su protumjere.

Kalinovik:

Dielovi 1 proleterske »divizije« uzmakli su preko ceste Sarajevo — Kalinovik u jugoistočnom smjeru. U gonjenju tih dielova došlo je do borbe između naših borbениh skupina i partizana zapadno od Trnova, gdje su zarobljena 3 i prebjegao 1 partizan, a zaplijenjeno nešto ručnog vatrenog oružja. — 2. VII ušle su naše podhvatne snage u Trnovo.⁵

Poduzete su mjere za spriečavanje daljeg uzmicanja tih partizanskih snaga postavljanjem zaprečne crte na dielu Ustikolina — Foča i poduzet je progon iz Stolca u smjeru sjevera.⁶

Goražde:

Naše borbene skupine odbacile su part. s područja j.z. Goražde u smjeru Foče. Neprijateljski gubitci nisu poznati. 3 domobrana su zarobljena.⁷

Višegrad:

Odbijeni su pokušaji partizana da priedu r. Lim kod Rudog i Uvea (20 i 26 km j. i. Višegrada).⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je razviđanja te opskrbu posade u Srebrenici i podpomagalo čete u podhvatima.

Djelat, nepr. zrakopl.:

1. VII neprijateljski lovci napali su 2 naša teretna samovoza na putu Duvno — Sujica. Jedan ustaša mrtav i 3 ranjena.

1. VII oborila je protuzrakoplovna obrana u Sarajevu 3 neprijateljska bombardera, koji su pali kod Ha-

⁴ Vjerovatno se odnosi na 16. NOU diviziju koja je u to vreme bila na prostoru s. Banovića (vidi dok. br. 68).

⁵ Borba je vođena protiv 1. proleterske brigade (vidi dok. br. 32).

⁶ Vidi dok. br. 12 i 180.

⁷ Borba je vođena protiv dijelova 2. krajiške brigade (vidi dok. br. 62).

⁸ Odnosi se na 4. sandžačku brigadu. Ona je tada uspjela da se prebaci s lijeve na desnu obalu r. Lima. Opširnije o tome vidi tom I, knj. 16, dok. br. 216.

džića, Podorašca i Konjica. Još jedan bombarder srušio se kod Visokog. Sest članova posade ovih zrakoplova je poginulo, 10 ih je zarobljeno, a za ostalima, koji su izkočili padobranima, traga se.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 153

IZVOD IZ OPERACIJSKOG DNEVNIKA 2. BATALJONA 13. PUKA 7. SS DIVIZIJE »PRINC EUGEN« O DEJSTVU NA PROSTORU BUGOJNO — DONJI VAKUF — GORNJI VAKUF — RASTOVO OD 1. DO 5. JULA 1944. GODINE¹

Dan

Prikaz događaja

1. VII 44   Prema pukovskoj zapovijesti bataljon ostaje sa glavninom u G. Vakufu, a 1 ojačana četa u Bugojnu (5. četa, ojačana sa 1 vodom teških mitraljeza i 2 bacača). Bataljon ima zadatak da osigura prostoriju G. Vakuf — Rastovo — D. Vakuf — Bugojno.
- Bataljonu je taktički potčinjena pukovska pionirska četa.
5. četa, koju je primio Ostuf. [Obersturmführer! Kajbel (Keibel), pošla je odmah za Bugojno. Hstuf. [Hauptsturmführer] Valcu (Walzzu) premješten u I./13.

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu VII. reg. br. 2/5, k. 10.

- 8,00 Stigla je komora iz Bugojna u D. Vakuf.
Opravka odijela.
Čišćenje oružja i pribora.
Vrijeme: sunčano, jaka vrućina.
2. VII 44
0,60 *Komandno mjesto bataljona G. Vakuf*
5. četa uputila je potjerno odjeljenje (Jagdkommando) u Jagodiće (11,7 km istoč. od Bugojna). Tamo se, navodno, nalaze na izgrađenim položajima 200 partizana.
Opravka odijela i sprema.
Čišćenje oružja i pribora.
- 17,00 Vratilo se potjerno odjeljenje 5. čete, ne došavši u dodir sa neprijateljem.
Vrijeme: sunčano, jaka vrućina, vrlo toplo.
3. VII 44 *Komandno mjesto bataljona G. Vakuf*
Dostavljen je izvještaj puku o kretanju partizana na prostoriји Pidriša (6 km juž. od G. Vakufa). Bataljon je uputio potjerno odjeljenje do G. Vukovskog (15 km jugozap. od G. Vakufa) i potjerno odjeljenje na sjever-sjeveroistok do Rastova.
- 21,00 Prvo potjerno odjeljenje stiglo je na k. 935, noću je doprlo do Pidriša i tamo postavilo zasjedu.
Vrijeme: sunčano, jaka vrućina.
4. VII 44
04,00 *Komandno mjesto bataljona G. Vakuf*
Prvo potjerno odjeljenje na prostoriји Pidriša nije imalo dodira sa neprijateljem.
Drugo potjerno odjeljenje još nije dostavilo izvještaj
- 13,00 Civil koji je bio kao nosač kod prvog potjernog odjeljenja izvijestio je da se odjeljenje ujutro sukobilo sa jakom partizanskom grupom i da je razbijeno.²
- 13,30 Izvještaj od prvog potjernog odjeljenja da je kod Vilića gumna u 11,00 časova naišlo na oko 150 partizana.³
Neprijateljski gubici: 5 izbrojanih mrtvih, 1 zarobljen.

² Sa prostora južno od G. Vakufa (s. Ploča — s. Podbor) tada je 3. bataljon 7. NOU brigade zatvarao pravce prema G. Vakufu i Rami, te se, vjerovatno, odnosi na njegove dijelove (vidi dok. br. 135).

Vlastiti gubici: nije bilo.

Prvo potjerno odjeljenje u toku noći doprlo je preko Volića — Oglavka (k. 1517) do Planinice. Sa drugim potjernim odjeljenjem nema veze.

Vrijeme: sunčano, zatim vjetrovito i kišovito.

5. VII. 44   *Komandno mjesto bataljona G. Vakuf*
04,30   Upućena je izviđač, patrola do Valica (12 km jugoistoč. od G. Vakufa).

13,00   Prvo Potjerno odjeljenje vratilo se bez dodira sa neprijateljem.
Drugo potjerno odjeljenje bez dodira sa neprijateljem.
U Rastovu je uspostavljena veza sa Brzom hrvatskom brigadom.⁴

16,00   Izviđačka patrola vratila se iz Valica.
Osmotreno je da je neprijatelj posjeo Zastinje, (k. 1092) i Gradinu (k. 1030).
Vrijeme: sunčano, jako vjetrovito.

⁴ Vid dok. br. 182.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 6. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 188/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
6. VII 1944 godine.**

I. OBCI PREGLED

Teške borbe s jakim neprijateljem u području Kalnik pl.

Nastavlja se djelatnost neprijateljskih lovaca i zrakoplova za polaganje mina. — 4 neprijateljska zrakoplova oborena.

II. PODRUČJA:

Bihać:

U području sjeverozapadno Bunića (24 km j. z. Bihaća) odbijeni su napadaji na ustaške postrojbe u podhvatuz 19 poginulih partizana.²

U području Drežnik grada (20 km s. i. Bihaća)³ nalaze se jake neprijateljske snage u izgrađenim postovima.

Drvar:

U području Drvara zaplijenjeno je 12 zavoja s obskrbom. koje su neprijateljski zrakoplovi bacali partizanima noću 3/4. VII.

Derventa:

Još se uvijek primjećuje skupljanje jačih partizanskih snaga u području Dervente i Doboja,⁴ čije su posade pojačane. U toku je podhvat u tome području.⁵

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII. reg. br. 6/1, k. 40.

² Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 122.

³ Drežnik se nalazi sjeverozapadno od Bihaća.

⁴ Na tom prostoru su tada dejstvovalе jedinice 11. NOU divizije (vidi dok. br. 26).

⁵ Vidi dok. br. 179.

Livno:

Odbijen je napad partizana na Livno i Aržano 3. VII.⁰
Partizani su porušili most kod Prisoje (16 km j.j.i.
Livna).

Sokolac — Rogatica:

Njemačke i naše borbene skupine vode teške borbe s dielovima jedne partizanske »divizije« u Sokolovićima (12 km s. i. Sokolca). Pojednosti još nisu javljene.⁷

Foča — Kalinovik:

U nastavku progona dielova jedne »proleterske divizije« došlo je do borbe u području 18 km s. z. Foče. Jedna borbena skupina dostigla je Igrište (8 km i. Trnova). Druga borbena skupina, koja nadire iz Ustikoline, dostigla je područje 7 km s. i. Ustikoline i vrši pokrete radi presiecanja uzmaca »proleterskoj diviziji« u smjeru iztoka, dok je borbena skupina, koja nadire s juga, stigla u područje sjeverno Uloga uz neprijateljski odpor.⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

Bombardiralo je partizanske skupine kod s. Vranića kraj Srebrenice.

Djelat, nepr. zrakopl.:

3. VII jedan neprijateljski bombarder srušio se 20 km s. i. Rogatice. 8 članova posade je iskočilo.

3 neprijateljska zrakoplova oborena su u području Trebinja, 8 Amerikanaca je zarobljeno.

Istog dana prigodom napadaja neprijateljskih zrakoplova na želj. postaju Derventa pogođeno je nekoliko vagona i sekcijnska zgrada, a poginulo je oko 120 i ranjeno oko 80 osoba.

⁰ Napad su izvele jedinice 6. proleterske divizije »Nikola Tesla*«. Bliže o tome vidi dok. br. 5, 14 i 16.

⁷ Borba je vodena protiv 20. romanijske brigade. Bliže o tome vidi dok. br. 17 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba 27. NOU divizije za prvu polovinu jula od 1. avgusta 1944 (Arhiv VII. reg. br. 18/7, k. 1111).

⁸ Napad je preduzet protiv 1. proleterske divizije. Bliže o tome vidi dok. br. 6, 8, 12 i 13.

4. VII 3 neprijateljska zrakoplova napali su strojničkom vatrom Sarajevo. 2 građanske osobe su ranjene.

Događaji na želj. prugama:

4. VII uzpostavljen je promet na pruzi Bos. Novi — Prijedor.

ZA POGlavNIKA I DOM SPREMNI

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik

(HELBICH)

(M. P.)

Helbich

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 7. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 189/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
7. VII 1944 godine.

I. OPCI PREGLED:

Nastavlja se progon neprijatelja u području Foče i Ustikoline.

Srušen 1 neprijateljski zrakoplov.

II. PODRUČJA:

Prijedor:

Prema naknadnom izvješću noću 27/28. VI odbijen je napadaj jače partizanske skupine na uporište Kozarac (10 km i. Prijedora).¹ Neprijateljski gubitci: nađeno 10 poginulih, vlastiti gubitci: 6 domobrana poginulo i 6 ranjeno.

Derventa — Doboj:

Podhvat u području Dervente i Doboja nastavlja se.

Tuzla:

Opaža se okupljanje jakih partizanskih snaga na širem području Tuzle, gdje su navodno partizani kod s. Vacetine (22 km j.i. Tuzle) uredili uzletišta na koje se spuštaju anglo-američki zrakoplovi i izkrcavaju englezke častnike, oružje i opremu.³

Travnik — D. Vakuf:

Neprijatelj ugrožava cestu Turbe — D. Vakuf, gdje je 3. VII napao jedan njemački obstrbni povoz.⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/1, k. 40.

² Napad su izveli 3. bataljon 11. krajiške brigade i jedan bataljon 15. krajiške brigade. Bliže o tome vidi dok. br. 7 i 9.

³ O borbama jedinica 12. korpusa NOVJ za pomenuti aerodrom vidi dok. br. 60 i 77.

* Tu akciju su izveli djelovi 9. krajiške brigade. Vidi izvještaj Štaba 10. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14 1, k. 769).

Rogatica

Odbačeni su dielovi jedne partizanske »divizije« iz područja Zakomo (9 km s. s. z. Rogatice) prema Sokolovićima (12 km s. i. Rogatice).⁵

Kalinovik — Foča:

U nastavku progona protelelerske »divizije« neprijatelj se pokušava probiti u smjeru iztoka u području 11 km s. z. Ustikoline i u područje Foča, gdje se vode borbe.⁶

Naše i njemačke oružane snage napadaju neprijatelja u Kalinoviku.

Neprijateljski gubitci: 12 poginulih (izbrojano) i nekoliko zarobljenih.

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo razviđanja i prienos vojničkih osoba.

1. VII prigodom bombardiranja partizana u području Srebrenice palo je 23 partizana i 26 ih je ranjeno.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 6. VII u 1845 sati između ž. p. Dobrljin i Bos. Novi naletio je na minu oklopni vlak.⁷

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁵ Odnosi se na 27. NOU diviziju. Bliže o njenom dejstvu vidi dok. br. 17.

⁶ Riječ je o 1. proleterskoj diviziji. Opširnije o njenom dejstvu vidi dok. br. 6, 8, 12, 13 i 23.

⁷ Tu akciju je 5. jula izvela Diverzantska četa Kozarskog NOP odreda. Vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII. reg. br. 14'1, k. 769).

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 8. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 190/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
8. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Oko Doboja i Teslica, te u području Tuzle okupljaju se jače partizanske snage. Teslić je odsječen od Doboja.

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na jugoistočni dio i okolicu Zagreba, te napadaji neprijateljskih lovaca-bombardera na Bugojno, Zepče, Butmir (kraj Sarajeva) i ž. p. Donji Vakuf.

II. PODRUČJA:

Teslić — Doboje:

Noću 3/4. VII odbijen je napadaj partizana na Jelah i Tešanj (10 km s. i. i 12 km i. Teslića). Upućeno je pojačanje.²

Partizani su porušili želj. prugu kod Vrela (3 km s. s. i. Teslića) u dužini od 300 metara.³

Iste noći napali su partizani premoćnim snagama mjesne zaštite uporišta Ularice i Makljenovac (6 i 3 km j. z. Doboja) i razpršili posade. Otvorena je topnička vatra iz Doboja na partizane u tim uporištima.⁴

Teslić je odsječen i obkoljen te se očekuje napadaj partizana na mjesto. Protumjere su u toku.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 8/1, k. 40.

² Vidi dok. br. 179.

* Napad na Jelah i željezničku prugu izvršile su jedinice 18. hrvatske NOU brigade (vidi dok. br. 147).

⁴ Napad na ta mjesta izvele su jedinice 5. kozarske (krajliške) brigade. Bliže o tome vidi izvještaj njenog štaba za jul od 5. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 42/4, k. 866).

Tuzla:

I dalje se opaža prikupljanje jačih partizanskih snaga u širem području Tuzle, te su poduzete mjere pojačanja obrane Tuzle.⁵

Foča — Kalinovik:

U progonu neprijateljske 1 »proleterske divizije« zauzet je 5. VII Kalinovik. Progon je produžen u smjeru iztoka. Ova partizanska »divizija« nastoji se probiti na zapornoj crti kod Ustikoline prema iztoku,⁶ uz pomoć jedne druge partizanske nazovi »divizije«, koja napada našu i njemačku skupinu s leđa.⁷

Neprijateljski gubitci: 10 poginulih pronađeno i 1 protuoklopna puška.

Stolac:

Odbijen je napadaj partizana na Stolac.⁸

Djelat, vlast, zrakopl.:

Uspješno je bombardiralo neprijateljsko uzletište u okolici Topuskog. Suradnja s kopnenim snagama u području Varaždina i Banje Luke.

Djelat, nepr. zrakopl.:

6. VII četiri neprijateljska zrakoplova napali su strojničkom vatrom vlak kod Zepča. Dva željezničara i 3 putnika su poginuli, a 8 ih je ranjeno.

Isti zrakoplovi napali su strojničkom vatrom ž. p. Donji Vakuf i Bugojno, a bombama želj. postaju Busovača. Oštećen je jedan stroj i nekoliko vagona, a 2 ustaše su poginula i 1 diete je ranjeno.

Istog dana neprijateljski lovci-bombarderi napali su strojničkom vatrom Bugojno, Zepče i Butmir (kraj Sarajeva).

⁵ Odnosi se na jedinice 12. korpusa NOVJ (vidi dok. br. 46, 49 i 54).
• Vidi dok. br. 6, 23 i 27.

⁷ Riječ je o jedinicama 17. NOU divizije (vidi dok. br. 62).

⁸ Na prostoru oko Stoca tada su djelovale 10. i 13. hercegovačka NOU brigada (vidi dok. br. 91).

Osobitosti:

Na obskrbnoj cesti Bihać — Knin 5. VII naletio je 1 neprijateljski teretni samovoz s protuoklopnim topom na minu i našu zasjedu. Palo je 10 partizana, 2 su zarobljena, a zaplijenjeno je nešto ručnog vatrenog oružja i odjeće.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich
(M. P.)

BR. 157

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 9. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJIMA TRAV-
NIKA, DOBOJA. TESLICA, FOCE I USTIKOLINE¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 191/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
9. VII 1944 godine.

I. OPCI PREGLED:

Jače borbe na području Doboj — Jelah — Tešanj, te kod Teslića, koji je obkoljen i bez veze sa ostalim posadama.

Nastavlja se progon neprijatelja u području Foča — Ustikolina.

Manji napadaji neprijateljskih zrakoplova na Banju Luku, Sisak, Caprag i želj. prugu Sisak — Vinkovci, te želj. postaje i vlakove južno od r. Save.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 9/1, k. 40.

II. PODRUČJA:

Turbe:

Jedan njemački potjerni odjel razpršio je jednu neprijateljsku skupinu u području 4 km s. z. od Komar sedla (9 km j.z. Turbeta) pri čemu su poginula 2 partizana.²

Doboj — Teslić:

4. VII poslije ogorčene borbe s nadmoćnijim neprijateljem povukla se posada našeg uporišta Jelah (10 km s. i. Teslića) u smjeru Tešnja.¹

Odmah iza toga prekinuli su partizani veleobrtnu prugu Usora — Teslić, te brzoglasni spoj sa Teslićem.

Radi odterećenja poduzet je 5. VII podhvat našim snagama iz Doboja u smjeru Jelaha, dok je istodobno hrvatsko-njemačko oružništvo poduzelo podhvat iz Doboja u smjeru Tešnja.⁴

Jedna naša borbena skupina prodrla je smjerom preko Kraševo — Lepenica — Ljetinić — Leskovac (6,10 i 12 km. j. z. Doboja) te u smjelom naletu zauzela Jelah i protjerala partizane u smjeru sjevera.

U međuvremenu, oko 1230 sati bilo je napadnuto zapovjedno mjesto ove borbene skupine i topnički vod u Tešanjski (20 km j. z. Doboja) i pod pritiskom nadmoćnijeg neprijatelja primorano na uzmak prema Tešnju.

Upućena pomoć iz Doboja zadržana je na Debelom Brdu (6 km j.z. Doboja) te u blizini Tešanjskog mosta, od jačih neprijateljskih snaga, — dok konačno oko 1700 sati nije pristiglo pojačanje, kada se napokon uspjelo svladati neprijateljski otpor i ući u Tešanj.

Tešanj je na taj način odterećen dok su snage, koje su djelovale u smjeru Doboj — Tešanjska — Jelah, radi ugroženosti Doboja vraćene oko 2200 sati u Doboj.

Stanje kod Jelaha za sada još nejasno.

Vlastiti gubitci: 5 domobrana poginulo, 1 teško ranjen i 2 nestala. Neprijateljski gubitci nepoznati.

U području Doboj — Teslić okupljaju se jake partizanske snage, koje ugrožavaju ova mjesta.⁵

¹ Na tom prostoru su tada djelovale jedinice 9. krajiške brigade. Bliže o tome vidi izvještaj štaba te brigade od 2. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 36/3, k. 854).

³ Jelah je zauzeo 4. bataljon 5. kozarske (krijiške) brigade. Opširnije o tome vidi izvještaj štaba te brigade od 5. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 42/4, k. 866).

^{*} Vidi dok. br. 179.

⁵ Odnosi se na snage 11. NOU divizije (vidi dok. br. 26 i 147).

Foča — Ustikolina:

U području Ustikoline napale su jake neprijateljske snage našu borbenu skupinu s iztočnog i zapadnog smjera.

Jedna naša borbena skupina iz područja Foče napada neprijatelja s juga. Neprijateljski gubitci 7. VII iznose: 12 poginulih i 6 zarobljenih. Zaplijenjeno je 1 p. o. puška i 3 strojnice.

Južno i jugozapadno Ustikoline nalazila se je 6. VII »proleterska divizija« koja uzmiče prema iztoku u namjeri prebaciti se preko r. Drine.⁶ Poduzete su protumjere.

Djelat, nepr. zrakopl.:

Neprijateljski noćni lovci napadaju naše i njemačke preselice u svrhu spriječavanja obskrbe noću.

7. VII četiri neprijateljska lovca-bombardera napala su strojničkom vatrom vlak između Blažuja i Ilidže, te želj. postaju Uskoplje kod Dubrovnika i želj. postaju Turbe, Travnik i Zepče. Oštećena su 2 stroja i nekoliko vagona, 2 domobrana i 2 grad. osobe su ranjeni.

8. VII prelieti velikog broja neprijateljskih bombardera uz pratnju lovaca preko zapadnog diela državnog područja u smjeru jug sjever i obratno.

Toga dana bacio je 1 neprijateljski zrakoplov 10 bombi u predjelu tvornice duhana u Banjoj Luci. Srušena je 1 kuća.

3. VII srušio se kod Slapa (20 km s. i. Rogatice) jedan neprijateljski 4 motorni zrakoplov. Izkočilo je 5 članova posade.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁶ Riječ je o 1. proleterskoj diviziji (vidi dok. br. 8, 12, 13 i 27).

**ZAPOVIJEST KOMANDE NJEMAČKE 369. LEGIONARSKÉ
DIVIZIJE (»VRAŽJE«) OD 11. JULA 1944. ZA OPERACIJU
PROTIV JEDINICA 29. NOU DIVIZIJE U HERCEGOVINI¹**

Strogo povjerljivo!

Kdno mjesto div., 11. VII 1944.

369. (hrvat.) pješad. div.

Odjelj. I a Az 9.13.

Str. pov. br. 240/44.

15 primjeraka

10. primjerak

DIVIZIJSKA ZAPOVIJEST BR. 121
za operaciju »Zonenštih« (Sonnenstich)
(Sekcija 1:200.000)

1.) *Dijelovi 29. bandit, divizije*

i mjesni banditski odredi na prostoru Gacko, Nevesinje, Blagaj, Stolac, Hutovo, Dubrovnik, Trebinje.

Pojedinosti vidi u priloženom izvještaju o neprijatelju (prilog 1).²

2.) *369. pješad. div.*

će u operaciji »Zonenštih« koncentričnim angažovanjem svih raspoloživih snaga i pridodatog III bat. 4. puka »Brandenburg« razbiti ovog neprijatelja.³

Početak operacije »Zonenštih« 13. VII 1944.

3.) *Pripremiće se:*

a) *Četničke grupe*
u Bileći.⁴

b) *I bat. 369. grenad. puka*
sa potčinjenom 3. bater. 369. art. puka na prostoru Trebinja.

c) *III bat. 4. puka »Brandenburg«*
u Dračevu (4 km ist. od Metkovića).

¹ Original (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu VII, reg. br. 19/4, k. 18 L

² Bliže o rasporedu i dejstvu jedinica 29. NOU divizije vidi dok. br. 1, 63, 93, 146 i 159.

³ Opširnije o dejstvima jedinica 369. legionarske divizije (»Vražje«) vidi dok. br. 1, 70, 84, 104, 108, 113, 117 i 119.

* i ⁷ Odnosi se na četnike Bilećke brigade Opširnije o njihovom dejstvu vidi dok. br. 104 i 108.

- d) *III bat. 370. grenad. puka*
(bez ojačane 9. čete) sa jednim vodom 6. bater. 369. art. puka u Aladinićima.
- e) *369 izviđač, bat.*
na prostoru Blagaja.
- f) *369 dopunski bat.*
sa štabom i tri alarmne jedinice,
potčinjenom četom Dinov i
jednim vodom 7. bater. 369. art. puka
na prostoru Bišina, Nevesinje.
- g) *Četničke grupe*
na liniji Odžak — Kifino Selo i u Ulogu.³
- h) *II bat. 370 grenad. puka*
(bez jedne ojačane čete) sa potčinjenim vodom 8. bater. 369. art. puka na prostoru Gacko, Avtovac.

4.) *Izvođenje akcije*

Vidi priloženu oleatu (prilog 2).

Akcija će se izvesti u četiri etape.

Prva etapa — 13—14. odn. 15. VII:

Nastupa sa prostora Aladinići, Buna, Blagaj, Bišina, Nevesinje, Kifino Selo, Hrgud, da bi se, izostavljajući Sniježnicu — Trusinu, sa težištem preko Kamene i Dabrice, dostigla linija Poratak — Trebesin Han — Studenac — Nekudine — Vijetreno.

Zadaci:

- a) *III bat. 370 grenad. puka*
pročešljaće, nastupajući 13. VII u 4,00 časa sa jakim potjernim odjeljenjima (vidi oleatu), prostor Aladinići, Trijebanj, Hodovo, Baranje, da bi tako štitio desno krilo 369. izviđač, bat. koji nadire ka Dabrice. Iz Baranja izvršiti demonstrativan napad na Hrgud. Bataljon će se po ponoći, pročešljavajući prostor Ošanići, Batnoge, povući za Aladiniće.
- b) *369. izviđač, bat.*
pročešljaće, nastupajući 13. VII u 4,00 časa sa prostora Blagaja sa jakim potjernim odjeljenjima (vidi oleatu), prostor u pravcu Dabrice, da bi se najkasnije u osvit 14. VII ispeo na Hrgud i sistematski pročešljao oblast Hrguda. 369. izviđ. bat. dostići će najkasnije 15. VII prostor Poratak, Studenac.

⁵ Na tora prostoru tada su dejstvovali četnici 1. i 2. nevesinjske brigade. Bliže o njima vidi dok. br. 146, objašnjenje br. 7.

c) *369. dop. bat.*

pročešljaće, nastupajući 13. VII u 4,00 časa sa prostora Bišina, Nevesinje, oblast prema oleati, da bi 14. VII dostigao liniju Studenac — Nekudine. Težište treba da bude na desnom krilu, da bi prije svega bio otjeran neprijatelj sa visova sjeverno od Sniježnice, Trusine planine na jugoistok. Četu Dinov privući najprije kao rezervu da bi u toku noći bila iznenadno ubačena protiv jako zaposjednutih neprijateljskih visova.

369. dop. bat. angažovaće, osim toga, Nevesinjsku četničku grupu prema liniji Nekudine — Vijetreno a četničku grupu iz Uloga kroz dolinu Neretve na jugoistok do Pridvorice.

d) *369. art. puk*

pružiće prvog dana podršku akciji jednim potjernim odjeljenjem od Bune preko Rotimlja, Malog Polja.

Druga etapa — 15 — 17. VII:

Čišćenje »Crvene republike« jugozapadno i južno od Stoca.

Zadaci:

a) *III bat. 4. puka »Brandenburg«*

biće u noći 14/15. VII željezn. transportom doveden na prostor Hutovo, Cerovica, kako bi, nastupajući, najkasnije u osvit 15. VII iznenadno prodro u »Crvenu republiku« i pažljivo pročešljao i očistio oblast »Crvene republike«.

Sto češćim ukrštanjem potjernih odjeljenja moraju se mjesta u »Crvenoj republici« stalno iznova pročešljavati. Ovdje naročito i posebno voditi računa o zasjedama i banditskim logorima.

III bat. 4. puka »Brandenburg« dostići će do 16. VII prostor Strujići, Ljubinje.

b) *III bat. 370. grenad. puka*

prodreće sa prostora Aladinići u južnom pravcu, očistiće mjesta Zagnježde i Udoru i dostići će do 16. VII prostor Ljubinje, Vitonje. 6. bater. 369. art. puka može 15. VII biti sa najmanje jednim vodom privučena na put za Udoru radi podrške.

c) *Jedna alarmna jedinica 369. protivtenk. diviz.*

prodreće od Stoca na jug, 15. VII dostići će prostor Kučinari radi pokrivanja sjevernog boka III bat. 370. grenad. puka i 16. VII, prodirući na istok, dostići će Kofin (602).

369. (kroat.) Inf. Div.
Abt. Ia Az. 9.13
Nr. 240/44 g. Kdos.

35
Geheime Aussenbefehls

Div. Gef. Std., den 11.7.44.

15 Ausfertigungen
w. Ausfertigung

Division sbefehl Nr. 121

für Unternehmen "Sonnenstich"
(Karte 1 : 200 000)

- 1.) Teile 29. Band. Division
und ortsgewundene Banditen-Abteilungen im Raume Gacko, Novesinje, Blagaj, Stolac, Hutovo, Dubrovnik, Trebinje.
Einzelheiten siehe anliegendes Feindnachrichtenblatt (Anlage 1).
- 2.) 369. Inf. Div.
wird durch konzentrischen Einsatz aller verfügbaren Kräfte und des zugeführten III./4. Rgt. "Brandenburg" diesen Feind im Unternehmen "Sonnenstich" zerschlagen.
Beginn des Unternehmens "Sonnenstich" 13.7.44.
- 3.) Es stellen sich bereit:
- Cetnikgruppen
in Bileca
  - I./G.R. 369
mit unterstellter 5./A.R. 369 in Raum Trebinje
  - III./4. Rgt. "Brandenburg"
in Dracevo (4 o. Vaskovic)
  - III./G.R. 370
(ohne Verst. 9. Kp.) mit 1 Zug 6./A.R. 369 in Aladinici
  - Aufkl. Abt. 369
im Raum Blagaj
  - F.F. Btl. 369 -
mit 2 Kp. und 1 Altkommando,
unterstellter 8p. Dblow und
1 Zug 7./A.R. 369
im Raum Bisina, Novesinje
  - Cetnikgruppen
in Linie Odsak - Kifino Selo und in Ulog
  - II./G.R. 370
(ohne 1 verst. Kp.) mit unterstelltem Zug 8./A.R. 369 im Raum Gacko, Artovac.
- 4.) Durchführung des Unternehmens
siehe anliegende Planpause (Anlage 2).
Das Unternehmen wird in 4 Abschnitten durchgeführt.
1. Abschnitt - 13. - 14. bzw. 15.7.:
Ansetzen aus dem Raum Aladinici, Buna, Blagaj, Bisina, Novesinje, Kifino Selo, Hrgud, um unter Ausparung der Sanjeznica - Trusina mit Schwerpunkt über Kamena und Dabrica die Linie ForataK -

- d) *369. protivtenk. diviz.*
ubaciće, osim toga, Stolačku četničku grupu preko Ibrahim-Dola tako da ona 16. VII dostigne prostor Ubosko, Treštenica.
- e) *370. grenad. puk*
prodreće 15. VII sa potjernim odjeljenjima sa obale prema Popovom polju da bi otežao izvlačenje bandita iz »Crvene republike« na jug preko Treštenice.⁶
Novo snabdijevanje trupa biće sprovedeno 16. VII, odn. 17. VII.

Treća etapa — 18. i 19. VII:

Čišćenje istočne Hercegovine i uništenje neprijateljskih snaga koje se suprotstave na ovom sektoru.

- a) *I bat. 369. grenad. puka*
nastupiće 18. VII, u osvit, od Trebinja sa potčinjenom 3. bater. 369. art. puka i do 19. VII prodrijeće do linije Miloška — M. Tisac i uništiće bandite koji na istok budu potisnuti od snaga koje nadiru sa zapada.
- b) *369. grenad. puk*
obezbijediće, osim toga, da jedna jaka grupa bilečkih četnika prodre 18. VII na Zvijerinu a ostale njihove grupe prodru na sjever preko Plane, da bi 18. i 19. VII uništile bandite koji sa zapada budu potisnuti prema liniji Trebinje — Gacko.
- c) *III bat. 4. puka »Brandenburg«*
počeće u osvit 18. VII da nadire prema putu Trebinje — Avtovac, sa težištem na desnom krilu, i do 19. VII dostići će liniju Krtinje — Tisac (1229) i natjeraće neprijatelja na snage koje prodiru od Trebinja i Biliće.
- d) *III bat. 370. grenadir, puka*
pročešljaće 18. VII, do 19-og, oblast prema liniji M. Tisac — Zvijerina — 1071 i odbaciće neprijatelja na istok, prema četnicima koji nadiru od Bileće.⁷
- e) *Potjerno odjeljenje 369. protivtenk. diviz.*
pratiće nadiranje III bat. 370. grenad. puka radi pokrivanja sjevernog boka do na prostor Ljeskovca.
- f) *369. protivtenk. diviz.*
angažovaće, osim toga 18. i 19. VII četnike sa linije Ubosko — Treštenica prema Sitnici, Granici, Simijovu.
- g) *369. izviđač, bat.*
pročešljaće 18. i 19. VII Dabarsko polje i potisnuće banditske snage prema četnicima na prostoru Plane.

• U originalu je, osim prva dva slova, riječ »Treštenica« dopisana crvenom olovkom.

h) 369. dop. bat.

pročešljaće 18. i 19. VII, sa težištem na des. krilu, oblast do linije Potklanac — Rioca i odbaciće neprijatelja prema II bat. 370. grenad. puka koji prodire od Avtovca preko Kobilje glave na zapad. Cetu Dinov angažovati takođe na ovom odsjeku, po mogućnosti samo u težim noćnim poduhvatima.

369. dop. bat. ubaciće, radi zaštite lijevog boka, jednu jaku četničku grupu preko Zajasena na Malinov vrh, Ljeskovac, dok ostale četničke grupe drže liniju Nekudine — Vijetreno — Pridvorica.

i) II bat. 370. grenad. puka

nastupiće 18. VII i, preko Stepena — Danića, Kobilje glave — Korita, do 19-og će dostići liniju Bučna — Meke Gruda, da bi uništio neprijatelja koji bježi na istok. Jake četničke grupe ubaciti preko Lipnika, Ledenika, Kazanaca, Dulića, radi pokrivanja istočnog boka.

II bat. 370. grenad. puka ubaciće, osim toga, muslimansku miliciju, da bi pokrio sjeverni bok na opštoj liniji Zajasen — Baba planina — Ključ.⁸

Četvrta etapa — 20 — 24. VII:

Protjerivanje neprijatelja u crnogorsku oblast i gonjenje bandita četničkim odredima, koje treba pojačati pojedinačnim grenadirskim vodovima.

a) 369. grenad. puk

angažovaće za to trebinjske četnike preko Trebišnice u pravcu Vilusa⁹ i bilečke četnike prema istoku, na Velimlje — Mila Gora.

b) II bat. 370. grenad. puka

prodreće sa prostora Meke Grude na istok do Poljica i odande goniti neprijatelja do na prostor Krstac a sa jednom jakom četničkom grupom — od Avtovca do Stabne i Budana.

c) I bat. 369. grenad. puka

zaobići će, kako se predviđa, 20. VII najprije na jugo-

⁸ Vidi dok. br. 181.

⁹ U izvještaju četničke komande, označene brojem 68, od 18. jula 1944, o dejstvu četnika i Nijemaca na tom prostoru piše:

»Od poslednjeg sastanka sa Vama, odigralo se sledeće: Komunisti su prodrli na frontu kod Lastve i nadirali su ka Grabu preko Orahovca. (Odnosi se na 2. dalmatinsku brigadu. Vidi tom III, knj. 8, dok. br. 353. — prim. red.). Njihova snaga ocenjeno bila je oko 300 boraca. Združenim dejstvom 11 (Nijemaca — prim. red.) i naših iz pravca Graba i 209 (Banjskovučedolske četničke brigade — prim. red.) komunisti su proterani i front na Lastvi je opet uspostavljen ...« (Arhiv VII, reg. br. BH-X-362).

- zapad da bi preko linije Dobromani — Vlasače pročešljao oblast prema Trebinju.
- d) *III bat. 4. puka »Brandenburg«*
takođe će, kako se predviđa, zaobići na jugozapad da bi preko linije Žabica — Žakovo ponovo pročešljao Popovo polje i oblast sasvim sjeverno a kasnije »Crvenu republiku« do na prostor Cerovica, Hutovo, da bi odatle u širokom frontu nastupao prema liniji Mlinište — Neum. Od Neuma angažovati jednu četvu za čišćenje poluostrva Kremene na ušću Neretve, dok se glavnina bat. može već prikupiti na prostoru Dračeva.
- e) *III bat. 370. grenad. puka*
pročešljaće sa dostignutog prostora još jednom oblast do linije Duboka — Banići, da bi onda iza III bat. 4. puka »Brandenburg« pročešljao »Crvenu republiku«, kako bi zatim dostigao prostor Metkovića, stavljajući se na raspolaganje 370. grenad. puku.
- f) *Potjerno odjeljenje 369. protivtenk. diviz.*
Polazeći 20. VII, vraća se preko Uboskog u svoj garnizon.
- g) *369. izviđač. bat.*
još jednom će nastupajući 20. VII, pročešljati Dabarsko polje i oblast sasvim južno, pa preko Mažikrovići — Vlahovica dostići garnizono mjesto Stolac radi smjenjivanja 369. protivtenk. diviz.
- h) *369. dop. bat.*
sa četom Dinov i potčinjenim četničkim grupama, nastupajući 20. VII, pročešljaće oblast u pravcu Nevesinja.
- i) *369. i 370. grenad. puk*
će jakim potjernim odjeljenjima sa obalskog odsjeka prema Trebišnici 20. i 21. VII otežati izvlačenje bandita preko Trebišnice na obalski odsjek.
- 5.) Trupni dijelovi angažovaće potjerna odjeljenja koja će se neprestano međusobno ukrštati, kako bi stalno iznova pročešljavali mjesta i visove.
- 6.) *369. art. puk*
staviće svoju 3. bater. pod komandu I bat. 369. grenad. puka, uputiće svoju 6. bater. na saradnju sa III bat. 370. grenad. puka a III divizion 369. art. puka sa po jednom bater. na sadejstvo sa 369. dop. bat. i II bat. 370. grenad. puka.
- 7.) *369. bat. za vezu*
postaviće i održavaće telefonsku vezu sa prostorima za pripremu.

Radio-vezu obezbijediti sa 369. grenad. pukom, III bat. 4. puka »Brandenburg«, III bat. 370. grenad. puka, 369. protivtenk. divizionu, 369. izviđač. bat., 369. dop. bat. i II bat. 370. grenad. puka.

U slučaju da dometi pojedinih radio-stanica kod nekog trupnog dijela nisu dovoljni, vezu sa divizijom treba obezbijediti posrednom vezom preko jačih radio-stanica susjednih trupnih dijelova.

- 8.) *Mjesta Zagnježde i Udoru* treba uništiti. Muške stanovnike ovih mjesta treba povješati, a žensko stanovništvo i djecu odvesti za Stolac. Lb odsjek divizije će do konačnog odvođenja evakuisanih obezbijediti smještaj, ishranu i čuvanje. Treba uhvatiti i objesiti krivce za smrt nosioca ordena hrastovog lišća kap. avijacije Kirhnera, a koji su navedeni u prilogu 3. Prilog br. 3 dostavlja se samo III bat. 370. grenad. puka i III bat. 4. puka »Brandenburg«.
- 9.) *Protiv civilnog stanovništva* koje uzme aktivnog učešća u borbi ili se zatekne sa oružjem u ruci — obračunati se oružjem. Izostaviti bilo kakav pokolj.
- 10.) Posebno se radi o tome da se otkriju i unište *banditska uporišta i skladišta oružja i hrane*. Treba likvidirati bande koje su vezane za mjesto.
- 11.) Ova zapovijest biće uručena komandantima na dan pred stupanje dijelova jedinica u akciju, u 12,00 časova. Akciju držati u tajnosti pred svim vojnicima i oficirima, izuzimajući ađutante. Upoznavanje komandira jedinica sa zadatkom smije da uslijedi najranije jedan čas prije nastupanja.
- 12.) *K-dno mjesto div.* Ostaje za prvo vrijeme u Blagaju.

2 priloga
Dostaviti:
po planu.

potpisao
N a j d h o l d

**OBAVJEŠTAJNI IZVJEŠTAJ KOMANDE NJEMAČKE 369.
LEGIONARSKOJ DIVIZIJE (»VRAŽJE«) OD 11. JULA 1944.
O SASTAVU I RASPOREDU JEDINICA 29. NOU DIVIZIJE
I O ODNOSU STANOVNIŠTVA I ČETNIKA PREMA NJE-
MAČKOJ VOJSCI¹**

Prilog 1-

369. (hrv.) pješ. div.

Od. Ic Br. 1052/44. Pov. Div. komand. mjesto, 11. jul 1944.

Izvještaj o neprijatelju u južnom dijelu sektora divizije
(sekcija 1 : 100.000)

A. U opštim crtama

I. Komunisti:

29. hercegovačka divizija, sjedište štaba u Bjeljanima (25 km istočno od Stoca). Pod njenom komandom:

- 10. herceg, brigada (prostor jugoist. od Nevesinja),
- 11. herceg, brigada (prostor južno od Gacka),
- 12. herceg, brigada (prostor ist. i zap. od Bileće),
- 13. herceg, brigada (prostor sjev. od Popovog polja).³

Pod komandom divizije su, osim toga, brojni mjesni odredi.

Poznati su:

Gračanski odred (u posljednje vrijeme na prostoru sjev. od Gacka),

Bilećki odred (jugoist. od Nevesinja),

Nevesinjski odred (južno od Nevesinja),

Bišinski odred (jugozap. od Nevesinja),

1. stolački odred (sjeveroist. od Stoca),

2. stolački odred (prostor južno od Ljubinja),

Trebinjski odred zv. šumski batalj. (zap. od Trebinja).⁴

Prostor istočno od Bileće i Trebinja: *Operativni štab*. Crnogorskog primorja⁵ sa:

¹ Dokumentat (pisan na mašini, na njemačkom jeziku) u Arhivu VII, reg. br. 20/4, k. 18—1.

² U njemačkom originalu dopisano olovkom.

³ Bliže o rasporedu i dejstvu brigada 29. NOU divizije vidi dok. br. 2, 63, 80 i 91.

⁴ U to vrijeme štab 29. NOU divizije je imao pod svojom komandom pored četiri hercegovačke brigade još Južnohercegovački NOP odred i komande I i II područja s nekoliko komandi mjesta, koje su imale svoje teritorijalne jedinice. Ove jedinice, kao i bataljoni Južnohercegovačkog NOP odreda, u dokumentu se nazivaju odredima. (Vidi knj. 26. dok. br. 73 i 105.)

⁵ Odnosi se na Stab Primorske operativne grupe.

6. crn. brigadom (prostor jugoist. od Bileće),
2. dalm. brigadom (prostor Vilusa).⁶

29. divizija važi kao elitna divizija. Do sada još nije nijedanput odlučno potučena. Potpuno vlada taktikom »maloga rata« uz spretno iskorišćavanje terena. Pokušava najčešće da zaobide naše snage i da udari s leđa. Prilikom napada naših snaga odmah preduzima protivnapade. Bori se žilavo, gotovo se uopšte ne da zarobiti.

Ima vrlo dobro naoružanje, saveznici je snabdijevaju vazдушnim putem. U slučaju dužih neprekidnih borbi moglo bi se računati sa brzim potroškom municije kod nje, naročito za minobacače.

Kod Poljica (10 km južno od Gacka) nalazi se mjesto za bacanje materijala, za snabdijevanje 29. divizije vazдушnim putem. Vjerovatno je da imaju sakrivene magacine u Poljicama i okolini.

II. Četnici:

U Gacku, Kifinom Selu, Nevesinju, Stocu, Bileći i Gorici (2 km ist. od Trebinja) nalaze se štabovi četnika koji su uz Dražu Mihailovića.⁷ Ovi četnici bore se zajedno sa njemačkom vojskom, oni su neprijatelji ustaša i Hrvatske.

U Pribilovcima i Gluščima (10 km sjeveroist., 4 km jugoist. od Metkovića) nalazi se po jedna jača četnička grupa, koje hrvatsku državu formalno priznaju, koje su prihvatile oznaku »Hrvatska borbena zajednica« i koje su se bezuslovno potčinile njemačkoj vojnoj sili.⁸ Obje ove grupe izvršile su do sada povjerenim zadatke obezbjeđivanja na zadovoljavajući način. Veze sa ostalim četničkim grupama su sasvim slabe.

B. Pojednosti

I. Na prostoru Gacko:

U selima 9 km ist.—sjeveroist., do 8 km jugoist. male grupe bandi, koje se pred približavanjem naših snaga povlače prema istoku. Još nije utvrđeno kojim jedinicama pripadaju, možda Gačanskom odredu ili Sjevernoherceg. odredu.⁹

Na liniji Kazanci — Dulići — Kobilja glava (16 km jugoist., 14 km juž.—jugoist., 12 km juž.—jugozapadno od Gacka)

⁶ Bliže o rasporedu i dejstvu te brigade vidi tom III, knj. 8, dok. br. 353.

⁷ Odnosi se na štabove Nevesinjskog i Trebinjskog četničkog korpusa i na štabove jedinica ovih korpusa (vidi: knj. 24, dok. br. 194; operacijski dnevnik Komande Nevesinjskog četničkog korpusa, Arhiv VII, reg. br. BH-V-9336).

⁸ Vjerovatno je riječ o četnicima Neretvanske brigade.

⁹ Odnosi se na jedinice 2. korpusne vojne oblasti (vidi dok. br. 105).

nalazi se 11. herceg, brigada, koja se pod jačim pritiskom ili opasnošću kod Kazanaca ili Dulića povlači prema jugoistoku, a sa prostora Kobilja glava prema jugu. Operativni sektor brigade obezbijeden brojnim kamenim bunkerima na visovima i na putevima.¹⁰

II. Prostor Nevesinje, Dabarsko polje (16 km južno — 30 km juž.—jugoist. od Nevesinja):

10. VII dijelovi 10. brigade, pojačani Nevesinjskim i Bilećkim odredom, nalazili su se na liniji G. Drežanj — Vranikuće — Rogalj — Kosovača — Milošev Do (15 km jugoist., 12,5 km juž.—jugoist., 11 km juž.—jugoist., 9 km južno, 7,5 km južno od Nevesinja) sa frontom prema sjeveru i rezervama u dubini. Stab brigade je u posljednje vrijeme na Glogu, kota 1230 (15,5 km jugoist. od Nevesinja). Neprijatelj se pred napadom naših snaga povlači na jugoistok, na prostor Lukavac (21 km jugoist. od Nevesinja), i dalje prema jugu. Neprijatelj pokušava da se dijelovima provuče prema sjeveru između naših grupa koje vrše napade, ili da skretanjem na istok i zapad zaobiđe naše jedinice i tako im dođe za leđa.¹¹

Stab 29. divizije je u Bjeljanima. Kod Berkovića (18 km juž.—jugoist. od Nevesinja) baca im se, prema izvještaju povjerenika, oružje, municija, odjeća i hrana u velikim količinama.

III. Prostor Nevesinje, Buna, Domanovići, Stolac:

Zapadno od Nevesinja, u mjestima južno od Bišinskog klanca, nalazi se Bišinski odred. To je mala, razbojnička, grupa od oko 20 ljudi, većinom pravoslavni, po danu seljaci ili drvo-sječe. Nose četničke znake ili se izdaju za pripadnike milicije. Pomažu četnike i komuniste koji se pojavu na njihovom sektoru.¹² Njihovih pristalica ima u Udrežnju, Bukoriću, Rabini, Zuberinu, Jasenu (6 km juž.—jugozap., 4 km zap.—jugozap., 8 km zap.—jugozap., 11 km jugozap., 10 km jugozap. od Nevesinja). U skoro svim mjestima i kućama ovoga sektora ima oružja i municije. Sjeveroist. od Stoca je 1. stolački odred na Hrgudu. Tu žive komunističke i četničke porodice jedne pored drugih u miru i zajedno učestvuju u borbi protiv njemačkih snaga kada se približe Hrgudu.

Kao naročito upozorenje: Đurasović Sava iz Bukorića je vođa bišinske bande. Bulić Nikola sa bratom, Puhalo Mirko, svi iz Rabine, te Gavriilo Hodbinkin, iz Zuberina, napali su nedavno jedan njemački kamion za snabdijevanje, na putu od Nevesinja za Mostar, opljačkali ga, kojom prilikom je jedan

¹⁰ Vidi dok. br. 63.

¹¹ Vidi dok. br. 104, 108 i 117

¹² Tvrdnja da je Bišinski NOP odred pomagao četnike je proizvoljna.

naš vojnik ubijen a jedan nestao. Vojin Dzutun i njegova žena iz *Stjepankrs* (13,5 km jugozap. od Nevesinja) stalni su kuriri komunista i četnika i posjeduju, navodno, njemačke isprave. *Dabrica* i *Bračići* (14 km jugozap., 12,5 km juž.—jugozap. od Nevesinja) zaraženi su komunizmom. U Babinom Dolu (7 km sjeveroist. od Stoca) sedište je Gojka Dobranića, vođe jedne grupe koja je 14. VI u Kamennoj (8 km jugoist. od Blagaja) napala, opljačkala i ubila 4 čovjeka, vjerna državi.

Na području koje se nastavlja zapadno između Blagaja i ceste Stolac — Domanovići pretežno je muslimansko i katoličko stanovništvo. Katolici su sasvim povjerljivi, dok muslimani simpatiziraju s komunistima i ostaju čak kod svojih kuća kad se komunističke bande približe. Među muslimanima ima mnogo mladih ljudi, sposobnih za vojsku, koji do sada još nisu služili. Postoji opasnost da će ih komunisti mobilisati.

IV. *Prostor Stolac, Domanovići, reka Bregava:*

Na tome prostoru ima nekoliko malih komunističkih grupa koje vrše prepade, pljačkanja i prisilnu mobilizaciju. U oblasti jugoist. od Domanovića ima mnoštvo naoružanih vojnih bjegunaca, koji izbjegavaju da se kome priključe. Ovo područje samo djelimično kontrolišu hrvatska žandarmerija i milicija. Postoji veza između milicije i komunista.

V. *Prostor Stolac, Popovo Polje, Ljubinje:*

Čitav ovaj prostor potpuno je zaražen komunizmom, sam sebe naziva »Crvenom republikom«. Sve stanovništvo južno od planinskog lanca (6 km jugoist. do 6 km zap.—jugozap. od Stoca) i na jugu do Popovog polja pomaže komuniste i sudjeluje u borbi. Od neprijateljskih snaga tu se sada nalaze dijelovi 13 brigade,¹³ 2. stolački odred i dijelovi Popovopoljskog odreda. Sjedište štaba mjesnih komunista u školi u Bjelovićima (8,5 km juž.—jugozap. od Stoca). Na visovima sjeverno od Popovog polja stalno patroliranje.

Naročito upozorenje: Stanovnici sela Zagnježde (9 km zap.—jugozap. od Stoca) ubili su nosioca hrastovog lišća, ordena vazduhoplovstva, kapetana Kirhnera koncem decembra 1943. Prema najnovijim podacima on treba da je zakopan na groblju kod Vlaka (8,5 km zap.—jugozap. ili 14,5 km zap.—jugozap. od Stoca?). Patrola poslata da traži kapetana Kirhnera zarobljena je i pobijena kod Udore (9 km juž.—jugozap. od Stoca) a unakaženi leševi su bačeni u provaliju. Treba ispitati kod stanovništva gdje se nalaze ti leševi.¹⁴

¹³ Vidi dok. br. 70.

¹⁴ Tvrdnja o masakriranju poginulih njemačkih vojnika je neistinita, s tendencijom da se zaplaši potčinjeno ljudstvo. To se jasno vidi iz samog teksta: leševi nisu ni pronađeni, a tvrdi se da su unakaženi.

VI. *Prostor Ljubinje, Trebinje:*

4. bataljon 10. hercegovačke brigade izvršio je pokret preko Ljubinja prema Zagori (16 km severozap. od Trebinja) i kreće se sada prema istoku, u pravcu Moska (8 km sjeveroist. od Trebinja).¹⁵

Visovi i mjesta na području između Luga i Drijenjana (13 km sjeverozap., 26 km sjeverozap. od Trebinja) jesu oblast stalnog boravišta i patroliranja jedne jake komunističke grupe. To bi mogli da budu dijelovi Popovopoljskog i Trebinjskog odreda (Šumski bataljon). U polju jugoist. od Ljubinja je komunistički aerodrom, na koji će se, navodno, spuštati avioni i bacati materijal. U Žabici (12 km jugoist. od Ljubinja), prema poverljivim izvještajima, jedna je radio-stanica.

Dijelovi 12. hercegovačke brigade, koji su došli iz istočnog pravca, od kraja juna nalaze se na prostoru Ščenica, Zvijerina (15 km sjev.—sjeverozap., 26 km sjev.—sjeverozap. od Trebinja).¹⁶

VII. *Prostor Plana, Bileća, Viluse:*

Dijelovi 12. hercegovačke brigade osiguravaju prostor istočno i sjeverno od Bileće.

Na uzvisini istočno od Lastve (11 km ist. od Trebinja) nalazi se 2. dalmatinska brigada, a kod Petrovića (14 km ist.—sjeveroist. od Trebinja) i sjeverno od toga mjesta 6. crnogorska brigada. Obje brigade su vrlo jake i dobro naoružane.

VIII. *Prostor južno od željezničke pruge Trebinje — Gabela:*

Male grupe za sabotazu prodiru prije svega u oblast između ceste Trebinje — Dubrovnik i ceste Ravno — Slano preko željezničke pruge dalje prema jugu. Ove grupe je teško uhvatiti, pošto dobro poznaju teren, koji je pun provalija i teško prohodan, a stanovništvo im mnogo pomaže i na vrijeme ih upozorava.

C. *Razno:*

U izvještajima o gubicima neprijatelja treba kao zarobljene i ubijene neprijatelje navoditi samo one koji su s oružjem u ruci zarobljeni, odnosno u borbi ubijeni.

Svi ostali važe kao uhapšeni civili ili drugi mrtvi.

Važno je obratiti pažnju na ovo razlikovanje da bi se spriječilo da nastane lažna slika o gubicima komunističkih ban-

¹⁵ Prema relaciji Štaba 10. hercegovačke brigade od 3. avgusta 1944. dva bataljona (3. i 4) ove brigade su od 1. do 14. jula dejstvovali na prostoru Nevesinje — s. Žalom, potom su se vratili na prostor Bileće, u sastav svoje brigade, a 16. jula su upućeni ka Vlahovićima (Arhiv VII, reg. br. 8/1, k. 1148 II).

¹⁶ Vidi dok. br. 84, 113 i 119.

di i da komanda ne bi na osnovu netačnih podataka donosila odluke, koje bi mogle imati rđave posljedice za jedinice.

Još jednom se skreće pažnja da se uza svakog zarobljenika, dezertera (bandinog) ili drugo zarobljeno lice mora uputiti sprovedno pismo, u kome će biti navedeno bar mjesto, vrijeme i razlozi hapšenja, kao i naziv komande koja je izvršila hapšenje. Ovog naređenja treba se naročito držati, da bi se izbjegla traženja obavještenja koja oduzimaju vrijeme i da bi se obeznažile intervencije koje se od strane Hrvata mogu očekivati.

Svakog poginulog treba pretražiti, svu upotrebljivu odjeću skupiti i vratiti.

S obzirom na komunističke represalije, naše snage ne mogu skoro uopšte računati na pomoć lojalnog dijela stanovništva.

Razrez:
po planu.

Ovjerava:
Kure,
poručnik

Za Štab divizije
1. generalštabni oficir:
potpisao B u s m a n,
generalštabni potpukovnik

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 11. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJIMA TESLIĆ
— DOBOJ, TURBE — BUGOJNO I LIVNO¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 193/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
11. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Poslie ogorčene borbe s premoćnim neprijateljem posada Teslića probila se dielom kroz neprijateljski obruč u smjeru Tešnja i Maglaja. Upućena pojačanja nisu mogla odteretiti posadu Teslića.² Stanje kod Doboja ozbiljno.

Oboreno 8 neprijateljskih zrakoplova. Zarobljena 22 člana posade.

II. PODRUČJA:

Teslić — Dobj:

Poslie ogorčene borbe s premoćnim neprijateljskim snagama posada Teslića se probija dielom u smjeru Tešnja, a dielom u smjeru Maglaja. Upućena pojačanja njemačkih i naših snaga nisu uspiela odteretiti Teslić.

Obskrba obkoljene posade vršena je zrakoplovima pod najtežim vremenskim uvjetima.

Do sada se probilo u Maglaj 5 častnika i 79 domobrana.

Partizani i nadalje pojačavaju svoje snage i okupljaju se u području Tešnja i zapadno Doboja.³

Stanje je ozbiljno. Protumjere su u toku.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 11/1, k. 40.

⁵ i ⁵ Teslić su napadale jedinice 11. divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 26, 36, 47 i 147.

Turbe:

U žestokim borbama u području južno od Komara, poslije više obostranih napadaja i protunapadaja naše borbene snage zauzele su Vis (5 km j.j.i. Xomara).⁴

Bugojno:

U području 14 km s. i. Bugojna raspršeni su dielovi IX partizanske brigade i protjerani u j. i. smjeru.⁵

Livno:

Noću 8/9. VII odbijen je napadaj partizana na Livno. U toku su borbe s premoćnim neprijateljem, koji ponovo napada posadu Livno. Pojednosti još nisu javljene.⁶

Djelat, vlast, zrakopl.:

Tokom 9. VII vršilo je obskrbu strjeljivom posade u Tesliću zrakoplovima iz Zagreba i Sarajeva.

10. VII opet je pokušana obskrba strjeljivom uzprkos lošeg vremena, ali su se zrakoplovi vratili jer naše posade nije više bilo u Tesliću.

Vršeno je razvidanje u području Srebrenice i bacanje promičbenih letaka u području Banje Luke i sjeverno r. Bosuta.

Djelat, nepr. zrakopl.:

U području Jablanice srušen je jedan neprijateljski lovac-bombarder, a vjerojatno je srušen još jedan.

Prilikom neprijateljskog zračnog napadanja na Brod dne 8. VII manje je bila oštećena i želj. pruga Brod — Derventa.

10. VII neprijateljski zrakoplovi bombardirali Visoko. Oštećena je franjevačka gimnazija i most na r. Bosni. Poginuli: 1 dočastnik i 9 građana, a ranjeni: 1 domobran, 7 njemačkih oružnika i 6 građana.

Obćenito:

Naknadno se doznaje da je u borbama kod Jelaha 5. VII poginulo 7 i ranjeno 10 domobrana.⁷

⁴ i ⁵ Borbe su vođene protiv jedinica 9. krajiške brigade. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 9. krajiške brigade od 2. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 36/3, k. 854).

⁶ Na području oko Livna tada su dejstvovala jedinice b. proleterske divizije (vidi dok. br. 16, 20, 28 i 35).

⁷ Vidi dok. br. 157.

U Konjicu prijavila se 3 dočastnika i 13 domobrana, koji su bili nestali prilikom noćnih borbi 27/28. VI kod Podorašca i Tarčina.⁸

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich
(M. P.)

BR. 161

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 12. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 194/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
12. VII 1944 godine.

II. PODRUČJA:

Bihać:

Vlastito topništvo iz Bihaća uspješno je tuklo partizanske skupine, koje se okupljaju oko Bihaća.

Odbijen je napadaj partizana na jednu preselicu 2 km j. Bihaća. Neprijateljski i vlastiti dubitci još nisu javljeni.²

⁸ Vidi dok. br. 148 i 150.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 12/1, k. 40.

² Na prostoru istočno od Bihaća tada su djelovale jedinice 8. krajiške brigade. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

Jajce:

U području 15 km s. i. Jajca razpršena je jača neprijateljska skupina uz 22 poginula (izbrojano) i daljnjih 20 poginulih ocijenjeno.³

Doboj:

Vlastite razviđačke snage naišle su na jaku neprijateljsku vatru u području 2 — 4 km z. i 4 km j. z. Doboja.⁴ Dva domobrana ranjena i 1 Nijemac poginuo. Neprijateljski gubitci nisu poznati.

Livno:

U području Livna u toku su teške borbe s jakim partizanskim snagama.⁵

Foča — Ustikolina:

U području j. i. Ustikoline naše i njemačke borbene skupine odbile su više neprijateljskih napadaja i osvojile vis 844 (3 km j. i. Ustikoline).⁶

Jače partizanske snage uspjele su prijeći r. Drinu iz istočnog smjera 5 km j. Ustikoline, te sada nadiru u područje Jabuke (10 km s. z. Ustikoline).⁷

Osobitosti:

Doznaje se da su partizani 3. VII zapalili oruž. postaju u s. Triebnju i Aladiniću kod Stolca te ranili 4 oružnika.⁸

Dogodaji na želj. prugama:

Na pruzi Gabela — Hum 8. VII partizani su napali želj. postaju Poljice i zapalili je, a posadu razpršili. U isto vrijeme odbijen je napadaj na želj. postaju Jasenice Lug.⁹

10. VII izkočio je dio oklopnog vlaka kod s. Strašnice (na pruzi Sarajevo — Konjic). Poginula su 4 i ranjeno 14 vojnika. Šteta je znatna.

³ Na tom prostoru je tada djelovao Jajački i NOP odred. Međutim, redakcija ne raspolaže dokumentima o tome. (Vidi dok. br. 10.)

⁴ U rejonu Doboja je tada djelovala 5. kozarska (krajiška) brigada (vidi dok. br. 36).

⁵ Na tom području su tada djelovale jedinice 6. proleterske divizije (vidi dok. br. 28, 35 i 51).

⁶ Borba je vođena protiv jedinica 1. proleterske divizije (vidi dok. br. 27, 30, 37 i 40).

⁷ Odnosi se na 16. muslimansku brigadu koja je tada bila upućena sa sektora istočno od Foče u sastav 27. NOU divizije (vidi dok. br. 62).

⁸ i ' Napad na te oružničke postaje izvršili su dijelovi 29. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 1, 18, 93 i 181.

Istog dana između ž. p. Kostajnica i Volinje napadnut je mješoviti vlak pušćanom vatrom. Žrtava nije bilo. Istog dana na pruzi Doboj — Tuzla neprijateljski zrakoplovi onesposobili su 1 stroj na želj. postaji Dobošnica.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 162

**IZVJEŠTAJ ZAPOVJEDNIŠTVA 2. ZBORNOG PODRUČJA
OD 12. JULA 1944. MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA
NDH O PREDUZETIM MJERAMA ZA UPUĆIVANJE
POMOCI NAPADNUTIM SNAGAMA U DERVENTI»**

**ZAPOVJEDNIŠTVO II. ZBORNOG PODRUČJA
GLAVNOSTOŽERNI ODJEL
Op. Br. 345/taj**

U **Brodu**, dne 12. VII. 1944 god.

MINISTARSTVU ORUŽANIH SNAGA (Operativni odjel glavnostožernog ureda). — Dostavlja se prednje izvješće 1. lovač. zdruga na upotrebu.²

Od strane ovog zapovjedništva bile su poduzete sve moguće mjere da se teško stanje Dervente olakša i protivnik izbací.³

Tako je:

Dne 28. VI. 44. u 0155 zapovjedbno zapovjedniku II. bojne brzog zdruga da sa 2 sati krene iz Bos. Broda vlakom prema Derventi dokle ima mogućnosti a zatim produži suhim.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/1—24, k. 60.

² Vidi dok. br. 151.

³ Riječ je o jedinicama 11. NOU divizije. Opširnije o njihovom dejstvu vidi dok. br. 10.

U 0200 sata gore spomenute sati krenule su već vlakom.

U 0155 sati ovo zapovjedništvo izvijestilo je Minors da se u samoj Derventi vode teške borbe, da II. Z. P. nema dovoljno snaga da intervenira. Zamoljeno je da se snage na četnom vježbalištu Vinska stave pod zapovjedništvo II. Z. P.

U isto to vrijeme zatraženo je od Četnog vježbališta Vinska da se uputi pomoć za Derventu u koju su ušli partizani.

Zapovjednik pukovnik Klein izvijestio je da će poslati 1 ojačanu sat. Ista sat krenula je međutim iz Vinske oko 0400 s.

U 0220 zatraženo je putem brzoglasa od 13. SS-divizije u Tuzli pomoć, na koje je odgovoreno od Hauptsturmfuehrera Gemuend-a da se pomoć ne može dati, jer ne raspolažu nikakvim snagama.

U 0500 izplovila je po zapovjedi II. Z. P. topovnjača »Sava« uzvodno prema Dubočcu, da spriječi eventualno prebacivanje partizana od slavonske strane za koje se imalo podataka da imaju tu namjeru.

U 0550 zapovjedbno je od strane Operoda da se zatraži od strane 13. SS-divizije pomoć u oklopljenim kolima a snage od Četnog vježbališta Vinska da se zatraže od V. SS-gor. zbora.⁴

Prema gornjoj zapovjedi zatražena je pomoć od 13. SS-divizije krugovalom pod Op. br. 326/7 taj. a od Četnog vježbališta putem V. SS-gor. zbora dalekopisom pod istim Op. brojem.

U 0720 izvješteno je Cetno vježbalište Vinska da se naše 2 sati brzog zdruga nalaze na razkrsnici južno od nadpisa Lužani prema putu za selo Klakar i pita se gdje se u tom momentu nalazi odposlata sat iz Vinske. Pukovnik Klein zapovjednik Četnog vježbališta odgovorio je da je sat odposlata u 0400 sa zadaćom samo razvidanja u pravcu Dervente, da je to dočastnički tečaj i da ova sat neće doći do Lužana. Ista da se u ovom momentu nalazi u visini s. Zeravca.

U 0725 saopćena je Operodu situacija u Derventi i zamoljeno da se pošalju zrakoplovi, koji bi strojničkom vatrom napali partizane van Dervente u pravcu Prnjavora.

Odgovoreno je da će se molbi izaći u susret u koliko to dozvoljavaju prilike u zraku.

U 0800 zapitana je brzoglasom 13. SS-divizija (na bg. bio je Obersturmfuehrer Schiefferdecker — 0 1), da li je upućena pomoć za Derventu. Isti je odgovorio da se o tome u diviziji ništa nezna i da će se pitati Tuzla.

Na pitanje da li se može iz Odžaka uputiti motorizirana pomoć, odgovoreno je da onda nema tko štiti Odžak i okolinu.

U 1250 Cetno vježbalište Vinska javilo je da će u 1500 sati uputiti jednu pojačanu bojnu sa gaub. bitnicom i moli da

⁴ Odnosi se na njemački 5. SS brdski korpus.

se naši dielovi koji su odposlati iz Broda stave pod zapovjedništvo te bojne. Za ovo izdata je potrebna zapovied zapovjedniku II. bojne brzog zdruga, koji se nalazio zajedno sa 2 odposlate sati te bojne.

III. bojna 4. lov. pukovnije bila je upućena u Maglaj još ranije po zapoviedi V. SS-gor. zbora br. 1511/taj. ali pošto je situacija kod Dervente postala ozbiljna izdat je sa strane ovog zbora nalog 1. lovačkom zdrugu 27. VI. 44. u 2330 sati da se pomenuta bojna vrati i stavi na raspolaganje zapovjedniku zdruga.

Iz svega ovoga vidi se, da je od strane ovog zapovjedništva poduzeto sve moguće da bi se olakšao položaj posade u Derventi, ali obično uvijek zatražena pomoć stiže onda kada je već kasno.

Već je i prije pada Dervente u dnevnim izvješćima skrenuta pažnja na opasnost koja prieti Derventi, i to u nekoliko mahova.

Skrajnje je vrijeme, da se već jednom poduzme jedan podhvat većeg obsega u prostoru rieke Vrbasa — rieke Save — želj. linije Bos. Brod — Maglaj — r. Usora — r. Vrbanja, jer prema dostavljenom posljednjem izvješću, kako je već i Minorsu poznato u tom dielu — prostoru sakupljeno je oko 4 part. brigade i 3 odreda što iznaša ukupno oko 7.000 dobro naoružanih ljudi i jasno je da isti imaju namjeru napasti sve posade koje se nalaze u tom prostoru (Derventa, Doboj, Teslić, Maglaj) i time postići cilj prekid željezničke pruge Brod — Sarajevo.⁵

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Z A P O V J E D N I K
general Pacak
Pacak"

⁵ O bojnem stanju 11. NOU divizije kao i o njenim daljnim namjerama vidi dok. br. 2, 26, 121 i 127.

• Franjo

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 14. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 196/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
14. VII 1944 godine.

I. OPCI PREGLED:

Uspjeh u podhvatima kod Gackog i Fojnice.

II. PODRUČJA:

Cazin — Bihać:

Odbijen je noćni napadaj partizana na Cazin. Neprijatelj je protjeran u smjeru sjevera.

Neprijatelj je minirao područje Ostrožca (9 km j. Cazina).²

Na cesti j. i. Bihaća razpršene su i protjerane manje skupine partizana iz njihovih zasjeda.³

Drvar

Manje partizanske skupine protjerane su od crte Drvar — Oštrelj (14 km s. Drvara) prema sjeveroistoku.⁴

Livno:

Ponovno je odbijen jači napadaj partizana na Livno. Jače neprijateljske snage opažene su u području sjeverno i sjeverozapadno Tomislavgrada (20 km j. i. Livna).⁵

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 14/1, k. 40.

* Vidi tom V, knj. 29, dok. br. 130.

² Prema izvještaju Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944, na pomenutoj komunikaciji 12. i 13. jula je dejstvovao Drvarsko-petrovački NOP odred. Tom prilikom on je dvjema neprijateljskim kolonama nanio znatne gubitke u ljudstvu i materijalu (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

⁴ Na tom prostoru tada je dejstvovala 16. krajiška brigada. Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 7. avgusta (Arhiv VII, reg. br. 17/2, k. 1265).

⁵ Odnosi se na jedinice 6. proleterske divizije (vidi dok. br. 51 i 74).

Doboj — Teslić:

Započeto je čišćenje područja južno Doboja usredotočenim nadiranjem hrvatskih i njemačkih snaga i to: iz Doboja prema jugu, iz Maglaja prema zapadu i iz Zepča prema sjeveru.⁶

Jedna borbena skupina nadire prema Tešnju.⁷

Fojnica:

U nastavku podhvata na Vranići pl. zapadno od Fojnice nanieti su teški gubitci jednoj part. »brigadi«, koja je ostavila 33 poginula, 22 zarobljena partizana, 4 prebjegla, a čieni se da ima još 20 poginulih.⁸

Ustikolina:

U području Ustikoline u toku su borbe s dielovima jedne partizanske »divizije«, koji su uspjeli prieći r. Drinu s iztoka te se kreću u smjeru sjevera. Pojednosti još nisu javljene.⁹

Gacko:

U području j. z. Gackog odbačeni su jači dielovi jedne partizanske »divizije« u smjeru jugoiztoka.¹⁰ Neprijateljski gubitci: 50 poginulih (izbrojano), daljnih 30 poginulih ocienjeno i 9 zarobljeno. Plien: 1 strojopuška, 9 pušaka i 3 samokresa.

Vlastiti gubitci: 6 poginulih i 28 ranjenih.

Djelat, nepr. zrakopl.:

12. VII neprijateljski zrakoplovi vršili su obskrbu strjeljivom partizana zapadno Zvornika i ujedno odnosili ranjene partizane.¹¹

Obćenito:

Prigodom razviđanja i odbijanja manjih napadaja partizana kod Benkovca, Sv. Ivan Zelina, Konjica i Rame poginulo je 9, ranjeno 10 partizana, 1 je zarobljen, a 4 Talijana su se predala.

⁶ Vidi dok. br. 179.

⁷ Odnosi se na 5. kozarsku (krajišku) i 18. hrvatsku brigadu (vidi dok. br. 52 i 147).

⁸ Na tom prostoru su djelstvovalje jedinice 10. NOU divizije. Bliže o njihovim gubicima vidi dok. br. 73 i 135 u ovoj knjizi i izvještaj štaba te divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 37/3, k. 854).

⁹ Vidi dok. br. 161, objašnjenje br. 7.

¹⁰ Borba je vođena protiv 11. hercegovačke brigade. Bliže o toj borbi kao i o gubicima te brigade vidi dok. br. 63, 91 i 181.

¹¹ Vidi dok. br. 53 i 60.

Plien: 1 strojnica, veći broj pušaka. Ranjen je 1 domobran.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Bos. Novi — Bihać 13. VII u 1030 sati između ž. p. Blatna i Otoka naletio je na minu teretni vlak. Izkočio stroj i štitna kola, a 1 kola su oštećena.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni podpukovnik
(HELBICH)
Helbich

BR. 164

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 16. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 198/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
16. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Uspjeh u podhvatu kod Bugojna i Prijedora.

Brojni napadaji neprijateljskih lovaca-bombardera na želj. postaje i vlakove na glavnim želj. prugama.

II. PODRUČJA:

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 16/1, k. 40.

Prijedor:

Prigodom nastavka čišćenja područja oko ceste Banja Luka — Prijedor 13. VII poginulo je još 20 partizana, a 2 su zarobljena.²

Teslić:

Do sada se u Doboju prikupilo 11 častnika i 220 dočastnika i domobrana od posade Teslića.

Vlastiti gubitci u Tesliću do sada ustanovljeni iznose: 15 poginulih, 3 ranjena i oko 80 nestalih.³

Bihać — Bos. Novi:

U podhvat u jedne ustaške bojne 2. i 3. VII u području V. i M. Radić (8 km j.z. Bos Krupe) palo je 53 partizana i zaplijenjeno: 1 bacač, 1 strojnica, 1 p. o. puška, 1 signalni samokres, streljivo i pismohrana. Neprijatelj je protjeran.⁴

Bugojno — G. Vakuf

Započet je podhvat u području zapadno od Bugojna i G. Vakufa, gdje je 13. VII, unatoč jakog neprijateljskog otpora, dostignuta crta 4 km i. i 14 km j.i. Kupresa (16 km j. z. Bugojna). Palo je 23 partizana, dok se čini da je poginulo još 40 partizana. Nastavlja se nadiranje u zapadnom smjeru.

Prigodom čišćenja područja Travnik — Bugojno — G. Vakuf 5., 6. i 7. VII nađeno je 40 poginulih, daljnjih 90 poginulih i 100 ranjenih partizana je ocijenjeno,⁵ dok vlastiti gubitci iznose: 4 poginula i 6 ranjenih domobrana.

Fojnica:

U području Mujaković — Staro Selo (7 km z. s. z. Fojnice) razbijeni su dijelovi jedne partizanske »brigade«. Palo je 17, zarobljena su 23 i prebjeglo 4 partizana.⁶

² Borba je vođena protiv dijelova 11. krajiške brigade (vidi dok. br. 137).

³ Napad na Teslić izvele su jedinice 11. NOU divizije. Bliže o tome vidi dok. br. 26, 36 i 47.

⁴ Borba je vođena protiv 3. bataljona 8. krajiške brigade. Bataljon je tom prilikom imao 5 poginulih i 2 ranjena borca. Pored navedenog oružja, neprijatelj je tada zaplijenio svu štapsku arhivu, pečate i više pari odjeće i obuće. Vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

⁵ i ⁶ Odnosi se na jedinice 10. NOU divizije. Opširnije o njihovom dejstvu kao i o gubicima vidi dok. br. 73 i 135 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba ove divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 37/3, k. 854).

Sokolac — Prača:

Dielovi jedne partizanske »divizije« odbačeni su iz prostora Sokolović (16 km s. s. z. Rogatice) u Devetak pl.⁷

Noću 11/12. VII prebacile su se 2 partizanske »brigade« kod Sjetline preko želj. pruge na sjever u područje Bijele Vode (7 km j. z. Sokolovića)

Odbijen je napadaj na želj. most kod Sjetline, dok su želj. prugu odmetnici uspjeli razoriti.⁸

Goražde — Ustikolina:

Kod uporišta 844 (3 km j.i. Ustikoline) neprijatelj je odbačen prema iztoku.

Osujećeni su pokušaji prielaza neprijatelja preko r. Drine s iztoka na zapad, južno Goražde.⁹

Tuzla — Zvornik:

Započeo je podhvat čišćenja područja između Tuzle i Zvornika. Dosadašnji neprijateljski gubitci iznose: 20 poginulih i 2 zarobljena. Podhvat se nastavlja.¹⁰

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršio je prienos vojnih osoba.

Djelat, nepr. zrakopl.:

14. VII sedam neprijateljskih zrakoplova napali su strojnicama i topovima želj. postaju Johovac kod Doboja i oštetili je. Ranjene su 4 osobe.

Isti zrakoplovi napali su vlak kod želj. postaje Kotorско. Poginule su 3 a ranjeno 5 osoba.

Istog dana u 1800 sati 3 neprijateljska zrakoplova napali su vlak u želj. postaji Usora. Onesposobljen je stroj i 2 kola.

14. VII u 1103 sati tri neprijateljska zrakoplova napali su i zapalili vlak u želj. postaji Turkovići. Ranjene su 3 osobe.

Istog dana u 1120 sati 4 neprijateljska zrakoplova napala su želj. postaju Hum (na pruzi Gabela — Dubrovnik) i ubili 1 vojnika.

⁷ i ⁸ Na tom prostoru je tada bila 20. romanijska brigada. Ona je imala zadatak da prihvati 16. muslimansku brigadu koja se sa sektora Foče vraćala u sastav 27. NOU divizije. Tom prilikom je 16. brigada porušila željezničku prugu i izvršila demonstrativan napad na Sjetlinu. Opširnije o tome vidi operacijski dnevnik Štaba 27. NOU divizije za period od 1. januara do 31. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 1/1, k. 1111-1).

" Riječ je o jedinicama 1. proleterske divizije. Bliže o njihovom rasporedu i dejstvu vidi dok. br. 41, 50 i 69.

¹⁰ Vidi dok. br. 76, 77, 86 i 130.

Toga dana u 1500 sati 2 neprijateljska zrakoplova napala su vlak u želj. postaji Pazarić (na pruzi Sarajevo — Konjic) i onesposobili 2 stroja.

Osim toga neprijateljski lovci napali su 14. VII vlakove na pruzi između Hutova i Rame te želj. postaju Tarčin (na pruzi Sarajevo — Mostar) gdje su oštetili 5 kola, 1 samovoz i ranili 3 željezničara.

14. VII oko 0900 sati 3 neprijateljska lovca napali su strojničkom vatrom uzletišta Rajlovac. Ima štete. Žrtava nije bilo.

Obćenito:

Prigodom odbijanja manjih neprijateljskih napada i razviđanja kod Ludbrega, Ivanić Grada, D. Stubice, Horvata kod Jastrebarskog, Sunje, Banja Luke i Nebljusa kod D. Lapca poginula su 22 partizana, 20 ih je ranjeno, a zaplijenjeno: 3 strojosamokresa, veći broj pušaha, 9 mina 1 drugo vojničko tvorivo. Vlastiti gubitci 1 ustaša poginuo, 2 ustaša, 1 domobran i 1 Niemac ranjeni.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glav. stož. pukovnik Helbich
Helbich

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 17. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 199/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
17. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Započeo je podhvat u Hercegovini.²

Napadaj neprijateljskih zrakoplova na želj. objekte
Sinj i Rajlovac.

II. PODRUČJA:

Tuzla — Zvornik:

Poduzetim podhvatom zauzeto je neprijateljsko pomoćno uzletište kod s. Osmaci (14 km z. Zvornika) uzprkos jakog neprijateljskog otpora. Uzletište je onesposobljeno za uporabu.

U ovim borbama pala su 42 partizana (izbrojano), a cieni se da ih je još 85 poginulo, ali su ih partizani uspjeli odvući sobom.³

Hercegovina:

Započeo je podhvat u području Trebinje — Gacko — Nevesinje — Buna — Hutovo (16 km i. j. i. Metkovića) i Popovo Polje, u svrhu uništenja neprijateljskih snaga koje se tamo nalaze.

Hrvatsko-njemačke borbene skupine pošle su sa crte: Domanovići (22 km j. Mostara) — Blagaj (10 km j. i. Mostara) — Nevesinje i 13. VII dostigle crtu: Hodovo —

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 17/1, k. 40.

² i ⁴ Riječ je o snagama njemačke 369. legionarske divizije (»Vražje«) koje su, u sadejstvu sa jedinicama 9. posadnog zdruga i četnicima Nevesinjskog i Trebinjskog korpusa, preduzele operacije širih razmjera za razbijanje 29. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 63, 70, 80, 84, 91, 146, 158 i 181.

³ Borbe su vođene protiv jedinica 36. NOU divizije. Bliže o tome, kao i o gubicima jedinica te divizije, vidi dok. br. 60 i 64.

Rotimlje (23 i 18 km j.j.i. Mostara) — Kamena — Golo Brdo (8 km j. Nevesinja), pri čemu je palo 8 partizana.

14. VII uzprkos jakog neprijateljskog otpora odbacile su borbene skupine neprijatelja i doprle u područje Stolca.

Jedna naša borbena skupina upućena sa sjevera nalazila se 10 km s. z. Nevesinja u borbi s premoćnim neprijateljem.

U ovim borbama palo je 20 partizana, a cieni se da ih je poginulo još najmanje 30.⁴

Livno:

Očišćeno je područje iztočno i jugoiztočno od Šujice (14 km i. s. i. Livna). U nastavku podhvata jedna borbena skupina napreduje iz područja 6 km s. i. Šujice prema sjeveru.⁵

Sokolac — Goražde:

Podhvatom u području s. z. Sokolca odbacile su naše postrojbe partizanske skupine prema jugu.⁶

5. km j.i. Goražde nalazi se jedna naša borbena skupina u žestokoj borbi s partizanima.

Do sada je palo 25 partizana (izbrojano), 1 je zarobljen.⁷

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo prijevoz službenih osoba i prienos tvoriva, te oružana razviđanja u području Prijedora, Bjelovara i Varaždina.

Djelat, nepr. zrakopl.:

16. VII napala su 3 neprijateljska lovca ponovno želj. postaju Pazarić na pruzi Sarajevo — Konjic i zrakoplovnu promatračku postaju u istom mjestu. Žrtava nema.

16. VII napali su neprijateljski lovci strojničkom vatrom želj. prugu Sarajevo — Jablanica i uzletište Rajlovac. Oštećena su 1 kola i 3 zrakoplova, a ranjen je 1 domobran.

⁴ Vidi dok. br. 74.

⁶ Vidi dok. br. 164, objašnjenje br. 7 i 8.

⁷ Na sektoru Foča — Cajniče tada su se nalazile jedinice 1. proleTERSKE divizije. Međutim, one tada nisu pretrpjele takve gubitke. Vidi izvještaj Štaba ove divizije od 13. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 1/6, k. 712 A).

Obćenito:

Kod Nebljusa (19 km j.i. Bihaća) napadnuta je ob-
skrbna preselica. Pojednosti još nisu javljene.

Događaji na želj prugama:

Na želj. pruzi Bos. Novi — Prijedor kod ž. p. Blagaj
15. VII u 2130 sati naletio je teretni vlak na minu. Stroj
se prevrnuo, a 5 kola je iskliznulo. Kvar je popravljen.⁸

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(**HELBICH**)
Helbich

(M. P.)

BR. 166

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 18. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 200/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
18. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u Bilo Gori, na Kr-
bavskom polju i u Hercegovini.

II. PODRUČJA:

⁸ Tu akciju je izvela Diverzantska četa Gradiško-lijevčanskog
NOP odreda. Vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944
(Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br.
18/1, k. 40.

Livno — Glamoč:

Odbijen je novi napadaj na Livno.

U nastavku podhvata prema Glamočkom Polju naše i njemačke borbene skupine napreduju potiskujući neprijatelja prema sjeverozapadu.²

Doboj — Teslić:

Noću 13/14. VII odbijen je napadaj partizana na Rudanku (6 km s. z. Doboja) uz pomoć topničke i bacačke vatre iz Doboja.³

13. VII probilo se u Doboj još 12 dočasnika i domobrana iz posade Teslića.

Konjic:

Noću 12/13. VII odbijen je pokušaj prielaza jače skupine partizana preko pruge između Bradine i Tarčina iz sjeverozapada prema jugoistoku.⁴

Hercegovina:

Nastavlja se podhvat u području Stolca i Nevesinja uz manje borbe s partizanima 6 i 14 s. i. Stolca i u području jugoistočno Nevesinja.⁵

Goražde:

Njemačke i hrvatske borbene skupine vode borbe na odsieku r. Drine između Goražde i Ustikoline.

U ovim borbama naše borbene skupine kod Goražde odbacile su neprijatelja prema jugoistoku uz 16 poginulih i 6 zarobljenih.⁶

Djelat, vlast, zrakopl.:

Vršilo je prienos tvoriva iz Zagreba u Sarajevo.

Djelat, nepr. zrakopl.:

14. VII pet neprijateljskih zrakoplova uznemirivalo je tokom cijeloga dana Brod i tuklo strojničkom vatrom okolna sela, u koje se sklonilo građanstvo Broda.

14. VII srušio se kod Plehana (7 km j. i. Dervente) jedan neprijateljski bombarder. 2 člana posade su zarobljena, a za ostalima se traga.

² Odnosi se na jedinice 6. proleterske divizije. Opširnije o njihovom rasporedu i dejstvu vidi dok. br. 51, 55, 74 i 114.

³ Vidi dok. br. 56.

⁴ Riječ je o 1. bataljonu 9. krajiške brigade. On je prešao preko željezničke pruge 14. jula. Bliže o tome, kao i o zadatku toga bataljona, vidi dok. br. 73.

⁵ Vidi dok. br. 70, 80, 84, 91, 113 i 119.

⁶ Vidi dok. br. 165, objašnjenje 7.

Toga dana u 1800 sati 4 neprijateljska zrakoplova napali su i potopili jednu vodenicu u Sijekovcu kod Bos. Broda.

Obćenito:

U manjem podhvatu kod Sinja te prigodom odbijanja napadaja kod Siska i Livna pao je 1, ranjeno je 12 partizana, dok je 1 ustaša poginuo, 11 ustaša i 2 domobrana su ranjeni i 5 ustaša nestalo.

Doznaje se da je prigodom napadaja neprijateljskih zrakoplova na vlak u želj. postaji Kotorsko kod Doboja 14. VII poginulo 5 i ranjeno 11 osoba.

Osobitosti:

Izbjeglance iz Teslića javljaju da su partizani u Tesliću zapalili sve državne zgrade i minirali tvornicu te ubili znatan broj građana. Navodno je tamo došao i »Tito« u raskošnom samovozu praćen od motorizirane »garde«.⁷

Događaji na prugama:

Na pruzi Lašva — Sarajevo 15. VII u 2352 sati između ž. p. Semizovac i Rajlovac naletio je na minu teretni vlak. Izkočili stroj i 6 kola.⁸

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁷ Podatak o drugu Titu je netačan. On se tada, sa Vrhovnim štabom NOV i POJ, nalazio na ostrvu Visu (vidi knj. 25, dok. br. 111).

⁸ Tu akciju je izveo Visočko-fojnički NOP odred. Bliže o tome vidi dok. br. 73, objašnjenje br. 6.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDK OD 20. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI'**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 202/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
20. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED

U toku su teže borbe južno i jugozapadno od Glamoča.

Podhvat u istočnoj Bosni odvija se po osnovi.

Neprijateljski zračni lov na vlakove u području Brod — Doboj nastavlja se nesmanjenom žestinom.

II. PODRUČJA:

Livno — Glamoč:

U nadiranju prema Glamoču podhvatne snage vode teške borbe s neprijateljem oboružanim topovima i bacačima u području 10 km j. i jugozapadno Glamoča.¹

Iztočna Bosna:

U podhvalu u istočnoj Bosni borbena skupina iz Sokolca odbacila je neprijatelja s područja 10—19 km i. Sokolca prema sjeverozapadu. Ujedno je odbijen napadaj na Džimrije (17 km s. i. Sokolca).³

Sjeverna skupina zauzela je jedan vis južno od Prnjavora (19 km j. i. Tuzle), dok iztočna skupina iz Zvornika napreduje u smjeru jugozapadno bez dodira s neprijateljem.⁴

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 20/1, k. 40.

⁵ Odnosi se na jedinice 6. proleterske divizije (vidi dok. br. 74 i 114).

³ Borba je vođena protiv 20. romanijske brigade. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 19/7, k. 1111).

⁴ Vidi dok. br. 77, 78, 86, 130 i 143.

Hercegovina:

U nastavku podhvata zauzeto je s. Vranikuće (13 km j.j.i. Nevesinja) i uzpostavljen spoj između 2 borbene skupine. Nađeno je 27 poginulih komunista, a daljnjih 55 poginulih je ocijenjeno.⁵

Djelat, vlast, zrakopl.:

14. VII jedan naš zrakoplov, koji je nosio strjeljivo u Livno nije stigao na odredište niti se vratio. Potraga je u toku.

Djelat, nepr. zrakopl.:

19. VII u 0800 sati 4 neprijateljska zrakoplova napali su ž. p. Lisičići (kod Konjica) i zapalili 4 kola.

Istog dana u 0845 sati 4 nepr. zrakoplova napali su vlak između Usore i Doboja te onesposobili stroj i 1 kola. Vlakovođa je poginuo.

Osobitosti:

U toku 15. i 16. VII došli su u Doboj 1 zastavnik i 1 domobran iz posade Teslića. Prema izkazu domobrana bojnik Ivčević i 5 častnika nalaze se u Prnjavoru zarobljeni od komunista.⁶

Događaji na želj. prugama:

16. VII miniran je jedan mostić na pruzi kod ž. p. Ostrožac (kod Konjica).

17. VII četiri neprijateljska zrakoplova napali su radni vlak i oštetili stroj između ž. p. Turbe i Travnik i napali ž. p. Dolac.

19. VII u jutro neprijateljski zrakoplovi napali su: teretni vlak kod ž. p. Oriovac, vojni vlak kod ž. p. Vr-

³ Vidi dok. br. 10, 14, 91, 113, 119 i 146.

• Riječ je o potpukovniku Antonu Ivčeviću, zamjeniku zapovjednika 6. lovačke pukovnije, koga je, sa ostalim pripadnicima te pukovnije, zarobila 5. kozarska (krajiška) brigada. Međutim, on je 30. jula 1944. iskoristio nebudnost borca koji ga je čuvao (sprovodio) i pobjegao u Banju Luku. O tome vidi dok. br. 36 u ovoj knjizi i izvještaj Antona Ivčevića od 7. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 7/1—78, k. 60).

bova, drugi vojni vlak kod ž. p. D. Vrba i treći vojni vlak između ž. p. Garčin i Andrijevci. Oštećena su 4 stroja. Jedan strojovođa je poginuo.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik (Helbich)
Helbich

(M. P.)

BR. 168

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 21. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI'**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 203/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
21. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Uspjeh u podhvatima kod Podr. Slatine, u Požeškoj kotlini, Lici i u istočnoj Bosni.

Nastavlja se podhvat u Hercegovini uz jak otpor neprijatelja.

Partizani su počeli paliti žito.

II. PODRUČJA:

Bos. Petrovac — Drvar:

U području j. i. Bos. Petrovca odbačen je neprijatelj s uzvisina j.z. Drinića (8 km j.i. Bos. Petrovca) uz 9 poginulih partizana.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 21/1, K. 40.

Drugi jedan odjel u području s. i. Drvara pobio je 6, zarobio 3 partizana, zaplenio 1 strojnicu i više bombi.² Kod Bihaća jedna zasjeda zarobila je jednu neprijateljsku obhodnju od 7 ljudi.³

Livno — Glamoč:

U nastavku podhvata prema Glamoču borbene skupine podišle su Glamoču s južne strane.

Podhvat se proširuje prema iztoku u smjeru Kupresa.

Derвента — Doboј:

U širem području Dervente opaža se prikupljanje jačih partizanskih snaga.

U području 2—7 km zapadno i sjeverozapadno Doboја razviđanjem nije se naišlo na neprijatelja.⁴

Iztočna Bosna:

Borbene skupine iz Sokolca stigle su do Podžeplja (25 km s. i. Sokolca) i zauzele ga, protjeravši neprijatelja prema Vlasenici.⁵

Jedna borbena skupina nalazi se u borbi 14 km j. i. Zavidovića.

Sjeverna borbena skupina napreduje prema jugu uz teške borbe s neprijateljem u području Prnjavora (19 km j. Tuzle), dok je iztočna borbena skupina iz Zvornika dostigla uzvisine j. z. Sekovića (26 km j. j. i. Tuzle).⁶

Neprijateljski gubitci: nađeno 44 poginula, daljnjih 51 poginuo ocijenjeno, 3 zarobljena i 1 partizan prebjegao. Plien: 1 bacač i 1 strojnica.

19. VII odbijen je napadaj neprijatelja na Srebrenicu i Bratunac.⁷

² Borbe u rejonima Drvara i s. Drinića su vođene protiv jedinica 16. krajiške brigade. Brigada je imala 1 poginulog, 2 teže i 7 lakše ranjenih boraca. Vidi Izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 7. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 17/2, k. 1265).

³ Na prostoru jugoistočno od Bihaća tada je dejstvovao Drvarsko-petrovački NOP odred. Međutim, on tada nije pretrpio takve gubitke. Vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

⁴ Vidi dok. br. 179.

⁵ Vidi dok. br. 167, objašnjenje br. 3.

* Borba je vođena protiv jedinica 16. i 36. NOU divizije. Bliže o tome, kao i o gubicima pomenutih jedinica, vidi dok. br. 60, 79, 81, 82, 89 i 143.

⁷ Napad na ta mjesta izvele su jedinice 27. i 38. NOU divizije (vidi dok. br. 72, 78 i 130).

Hercegovina:

U nastavku podhvata u Hercegovini borbene skupine dostigle su postave 15 km j.i. — 12 km j.j.i. — 14 km j. Nevesinja uzprkos žestokog neprijateljskog otpora.

Djelat, vlast, zrakopl.:

19. VII jedan zrakoplov bombardirao je nepr. uzletišta kod D. Podgradci (35 km s. z. Banje Luke), s uspjehom.

7 zrakoplova vršilo je prevoz strjeljiva posadi u Križevce, zatim prebacivanje strjeljiva posadi u Livno i bacanje strjeljiva posadi u Tešnju.

2 zrakoplova koji su bacili strjeljivo posadi u Tešnju doletili su u Zagreb i odatle preneli tvorivo u Sarajevo.

20. VII bombardirao je 1 zrakoplov vis 1191 (7 km od Novog Sela — na Kupreškom Polju) i napao strojničkom vatrom neprijateljske postave oko ovog visa, u suradnji s podhvatnim postrojbama.

2 školska zrakoplova prevozili su službene osobe iz Zagreba u Banja Luku, Brod i Sarajevo.

Djelat, nepr. zrakopl.:

19. VII četiri neprijateljska lovca napali su strojničkom vatrom teretni vlak kod Poljica te želj. postaju Hadžići kod Sarajeva i Usoru kod Doboja. Oštećena su 2 stroja i 6 kola. Jedan domobran, 1 željezničar i 2 građana su ranjeni.

20. VII oko 1230 sati bombardiran je Prijedor. Pojedinosti nisu javljene.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 22. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 204/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
22. VII 1944 godine

I. OBCI PREGLED

Podhvati u iztočnoj Bosni i u Hercegovini teku uspješno unatoč jakog neprijateljskog otpora.

Naše čete oslobodile su Glamoč.

Partizani su napali Bos. Dubicu. Ulične borbe još su u toku.²

Zračni napadaj na Rijeku i Zenicu.

II. PODRUČJA:

Bos. Dubica:

Noću 21/22. VII premoćne partizanske snage napale su Bos. Dubicu i prodrle u mjesto, gdje se vode ulične borbe.³ Upućeno je pojačanje iz Jasenovca. Pojednosti još nisu poznate, brzoglasni spoj je prekinut.

Bihać — Knin:

Pojačana napadačka djelatnost na obskrbnoj cesti južno Srba gdje ima štete i žrtava, te na želj. pruzi Bihać — Rudice. Poduzete su protumjere.

Glamoč — Kupres:

U nastavku podhvata u području Glamoča naše su čete protjerale partizane i oslobodile Glamoč.

Podhvatne snage produžavaju nadiranje prema Kupresu.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 22/1, k. 40.

⁵ i ^s Napad na to mjesto izvršila je 11. krajiška brigada u sadejstvu sa Kozarskim i Gradiško-lijevčanskim NOP odredom. Bliže o tome vidi dok. br. 137 i 170.

Doboj:

Razviđanjem su ustanovljene jake neprijateljske snage na utvrđenim postavima na crti: vis 333 — 330 — 327 — Rajkovač — 288 — 259 — Trnovača (8 km z. i 7 km j.z. Doboja). Neprijatelj je dobro naoružan samostalnim oružjem i bacačima. Prema izkazu odbjeglog zarobijenika-domobrana namjera im je napasti Doboj.⁴

Istočna Bosna:

U nastavku podhvata očišćeno je područje Šekovića (26 km j. j. i. Tuzle) i područje Prnjavora (19 km j. Tuzle) uz slab neprijateljski odpor.⁵

Južna borbena skupina vodi borbu s jačom neprijateljskom skupinom u području Podžepnja (25 km s. i. Sokolca), gdje je palo 8 partizana, a čeni se da je još pao 21 partizan.⁶

Hercegovina:

Podhvat u Hercegovini nastavlja se uz žilav odpor neprijatelja u području južno i jugoistočno Nevesinja.⁷

Djelat, vlast, zrakopl.:

Naknadno se doznaje da je hrvatski zrakoplov, koji je 14. VII bacio strjeljivo posadi u Livno i potom nestao, na povratku usljed nevremena zalutao, te je posada bila primorana izkočiti padobranima u području Travnik (vidi dnevno izvješće br. 202).⁸

Naše zrakoplovstvo 21. VII vršilo obskrbu postrojbi u Sarajevu i Koprivnici.

Djelat, nepr. zrakopl.:

21. VII u 0833 sati 9 neprijateljskih zrakoplova bombardiralo je Zenicu. Ima nešto štete i malo žrtava.

Obćenito:

Prigodom manjih djelatnosti i razviđanja kod M. Bistrice, Sokolca, Konjica i Rame te Mosor pl. i Kamešnice pl. poginulo je 15 partizana, dok se čeni da ih je 48 ranjeno. Vlastiti gubitci: 2 ustaše poginula, 6 ustaša

⁴ Odnosi se na jedinice 11. NOU divizije. Njihova namjera nije bila napasti Doboj, već su se pripremale za prebacivanje u istočnu Bosnu. Opširnije o tome vidi dok. br. 121, 127, 143 i 147.

⁵ Vidi dok. br. 86, 95, 98, 99 i 106.

⁶ Borba je vođena protiv jedinica 27. NOU divizije (vidi dok. br. 111).

⁷ Riječ je o jedinicama 29. NOU divizije. Opširnije o tome vidi dok. br. 113 i 119.

⁸ Vidi dok. br. 167.

i 2 domobrana ranjeni i 1 domobran nestao. Zaplijenjene su 4 puške.

Učestalo je miniranje cesta po partizanima u jugo-iztočnom području države. Najviše strada nevino pučanstvo.

Događaji na želj. prugama:

21. VII u 0245 sati između ž. p. Ilidža i Blažuj nalletio je vlak na minu. Stroj i 3 kola su izkočila. Ima žrtava.⁹

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operat. odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁹ Tu akciju je izveo Visočko-fojnički NOP odred. Bliže o tome vidi dok. br. 73, objašnjenje br. 6.

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 23. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 205/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
23. VII 1944 god.**

I. OBCI PREGLED:

Odbijen je napadaj na Bos. Dubicu.
Uspješno se nastavlja podhvat u istočnoj Bosni.

II. PODRUČJA:

Bos. Dubica:

Partizanske skupine koje su noću 21/22 VII napale Bos. Dubicu uspjele su prodrijeti do prvih kuća Bos. Dubice. Poslije 5-satne hrabre obrane posade, uz pomoć upućenog pojačanja partizani su protuudarom odbačeni. Dalji progon je u toku. Partizani su u napadaju upotrijebili protuoklopne topove i englezke bacače mina. Neprijateljski gubici do sada iznose: 70 mrtvih, ali još konačni broj nije ustanovljen.-

Vlastiti gubici prema do sada prikupljenim podacima iznose: 7 mrtvih, 3 nestala i 4 ranjena.

Za kratko vrijeme na rubu Bos. Dubice partizani su poubijali 18 građana, a 3 su ranili te zapalili oko 20 kuća.

Prijedor:

U području rudnika Ljubije naše borbene skupine nalaze se u borbi s VI partizanskom »brigadom«, čiji je zapovjednik poginuo.³ Ostale pojedinosti još nedostaju.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 23/1, k. 40.

² Napad na Bos. Dubicu izvela je 11. krajiška brigada u sadejstvu sa Kozarskim i Gradiško-lijevcanskim NOP odredom. Ukupni gubici pomenutih jedinica bili su: 1 poginuo, 1 nestao i 18 ranjenih boraca (vidi dok. br. 137).

³ U izvještaju Štaba 6. krajiške brigade od 4. avgusta 1944, gdje govori o borbama na tom području, ništa ne piše o pogibiji nekog višeg starješine. Komandant te brigade u to vrijeme i kasnije bio je Miljević Milančić (Arhiv VII, reg. br. 15/2, k. 769).

Kotor Varoš:

20. VII odbijen je jak partizanski napadaj na Kotor Varoš uz teške gubitke po neprijatelja.⁴

Doboj — Tešanj:

Zapadno i jugozapadno Doboja te oko Tešnja nalaze se jače partizanske snage, koje ugrožavaju Tešanj.⁵ Podhvat za odterećenje Tešnja u toku je.

iztočna Bosna:

Naše i njemačke skupine svlađujući odpor dviju part. »brigada«⁶ stigle su na liniju 5 km j. — 7 km j.z. Vlasenice, te su nastavile s podnvatom u smjeru Ribnice (22 km j.i. Zavidovića). Poginulo je 20 partizana, a daljnjih 30 se cieni. Plien: 1 mali bacač, 1 p. o. puška, više pušaka i tegleće stoke.

U području Sekovića odbijeni su napadaji partizana.

Djelat, vlast, zrakopl.:

22. VII vršeno je borbeno izviđanje u području Voćina gdje je otkriveno jedno manje neprijateljsko uzletište.

Istog dana upućena su 3 zrakoplova u pomoć napadnutoj posadi u Bos. Dubici.

Dogod. na želj. prug.:

Na želj. pruzi Sunja — Bos. Novi — Bihać 21. VII u 0900 sati između ž. p. Bos. Novi i Vidorija naletio je teretni vlak na minu. Izkliznuo je stroj i 2 štitna kola."

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁴ Napad na to mjesto je izvršila 12. krajiška brigada (vidi dok. br. 92).

⁵ Odnosi se na 18. hrvatsku brigadu. Ona je noću 22/23. jula zauzela to mjesto (vidi dok. br. 147).

⁶ Riječ je o jedinicama 27. NOU divizije. Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 19/7, k. 1111). O tome vidi i dok. br. 111 i 143 u ovoj knjizi.

⁷ Tu akciju su izveli diverzanti Podgrmečkog NOP odreda. Vidi izvještaj Štaba toga odreda od 3. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 11/2, k. 769).

BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA OD 24. JULA 1944. ZAPOVJEDNIŠTVU 3. ZBORNOG PODRUČJA O RASPOREDU JEDINICA NA ŽELJEZNIČKOJ PRUZI SARAJEVO — KONJIC — MOSTAR I O IZVIĐAČKOJ DJELATNOSTI U JUNU¹

ZAPOVJEDNICTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
»Vojskovođe Doglavnika Slavka viteza Kvaternika«
ZAPOVJEDNI ODJEL
Op. .: Broj 1537/Taj.
U Konjicu dne 24. .1944.²

ZAPOVJEDNICTVU III. ZBORNOG PODRUČJA GLST.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec **lipanj** 1944 godine.

I. DIO:

A. — Operacije i akcije:

1. — Raspored četa na dan 1. lipnja 1944. god.:

I. — 2. gorski zdrug	<i>Konjic</i>
Izravno mu podređeni:	
2. gorska obkopska sat	Konjic
2. gorska dojavna sat	Konjic
Zdrav, sat 2. g. z.	Konjic
Pekar, polusat sa mes. vodom	Konjic
Samovozni povoz 2. g. z.	Konjic
Ratni sud 2. g. z.	Sarajevo
Gospodarski ured 2. g. z.	Sarajevo
Bojno-oruž. vod 2. g. z.	Konjic
Veterinarska sat 2. g. z.	Konjic
Oklopni vlak »Ris«	Konjic
Glazba 2. g. z.	Konjic.

II. — PJEŠACTVO:

a) *2 gorska pukovnija:*

Stožer pukovnije sa 13., 14. i 15. sati	Jablanica
Stožer I. bojne 2. gor. pukovnije	Konjic
1. sat	Konjic

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 6/2—14, k. 57.

² U originalu je mjesec nečitko napisan. Redakcija je ocijenila da je dokumenat pisan u julu.

2. sat	Podorašac
3. sat	Ostrožac
4. sat	Konjic.
Stožer II. bojne 2. g. p.	Rama
5. sat	Rama
6. sat	Rama
7. sat	Jablanica
8. sat	Jablanica.
Stožer III. bojne 2. gorske pukovnije	Drežnica
9. sat	Drežnica
10. sat	Grabovica
11. sat	Aleksin Han
12. sat	Drežnica.
Oklopni vlak »Neretva«	Rama.
b) 9. gorska pukovnja:	
Stožer pukovnije	Hadžići
13. sat	Pazarić
14. sat	Hadžići
15. sat	Hadžići
Stožer I. bojne 9. gor. pukovnije	Tarčin
1. sat	Hadžići
2. sat	Ivan Sedlo
3. sat	Pazarić
4. sat	Tarčin.
Stožer II. bojne 9. g. p.	Bradina
5. sat	Konjic
6. sat	Bradina
7. sat	Lukač Most
8. sat	Bradina.

III. — TOPNICTVO:

a) IX. topnički sklop:

Stožer sklopa	Hadžići
Stožerna bitnica	Hadžići
1. bitnica gor. top. 7,5 [cm.] 0.28 (bez 1 voda)	Hadžići
1 vod 1. bat. IX. t.s. 7,5 cm. 0.28	Rama
2. bitnica gor. haub. 10. cm. 0.16/19.	Konjic
Tovarni povoz IX. top. sklopa	Hadžići.

b) XX. topnički sklop.

Stožer sklopa	Sarajevo
Stožerna bitnica	Sarajevo
1. gor. bitnica 7,5 cm. 0.28	Sarajevo
2. bitnica 10-cm. 0.16/19.	Sarajevo.

Sa napried navedenim postrojbama u toku mjeseca **lipnja 1944.** nisu preduzimani nikakovi veći podhvati u cilju čišćenja od odmetnika, već su samo vršena razviđanja i osiguranja pruge u dielu: Ilidža — Mostar i osiguranje posadnih mjesta i postava na dielu ove pruge, te prikupljanje podataka o odmetničkim skupinama.

Važniji događaji u mjesecu lipnju 1944. god.:

2. lipanj: 4 neprijatelj, zrakoplova lovca u 0600 sati napali strojničkom vatrom Konjic i Bradinu. U Konjicu gubitaka nije bilo. U Bradini 1 željezničar poginuo, 1 ranjen.
3. lipanj: Noću 2./3. o. mj. u 0100 sati skupina odmetnika u jakosti 50 ljudi pokušala minirati prugu između ž. p. Raštelica i tunela Ivan, ali je u ovoj spriječena od naše zasljedne. Gubitaka nije bilo.
5. lipanj: Ovoga dana u 1200 sati 2 neprijateljska zrakoplova lovca napali teretni vlak između ž. p. Drežnica i Grabovica, te u postaji Rama osobni vlak, 1 domobran, 2 vojnika 369. (Hrv.) divizije,³ 1 željezničar i 17 talijana — ranjeno, 1 domobran, 1 vojnik 369. (Hrv.) divizije i 2 talijana poginuli. 3 konja ubijena, 4 konja ranjena, 1 lokomotiva osobnog vlaka oštećena.
6. lipanj: Ovoga dana u 1120 sati 6 neprijateljskih zrakoplova-lovaca napali strojničkom vatrom Brđane i Bradinu, te 2 putnička vlaka između: Brđana i Podorašca. 4 lokomotive, 1 vagon lakše oštećeni, brzoglasne veze pokidane. 4 njemačka vojnika poginula, 3 njem. vojnika ranjena.
- lipanj: Noću 7./8. o. mj. partizani u jakosti 10 naoružanih ljudi izvršili vatreni prepad na posadu u s. Kotlari (6 SZ Konjic), ali su odbijeni. Istovremeno na ž. pruzi kod Krvavo Polje (4 1/2 SZ Konjic) postavljena mina, na koju je naišao teretni vlak. Lokomotiva i 2 vagona izkočili. Pruga porušena u dužini od 100 m. Promet uzpostavljen u 1930 sati. Vlastitih gubitaka nije bilo. Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Solakova Kula

³ Riječ je o vojnicima njemačke 369. legionarske divizije (»Vražje«),

došao je u dodir sa neprijateljem jakosti 120 odmetnika sa 6 strojnih oružja kod Krinac (1167). Uslied nadmoćnijeg neprijatelja odjel se morao povući.⁴ 1 ustaša ranjen, kod neprijatelja 4 partizana ranjena.

Istoga dana u 1300 sati na pruzi kod Krvavo Polje pronađena je jedna mina od naše obhodnje, koja je odmah odklonjena.

9. lipanj:

Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Rama — Celinska Pl. došao je u dodir sa grupom od 80 odmetnika na Popova Gl. (8 S Rama) i iste odbacio na sjever ka Vratna Gora.⁵ 1 domobran ranjen, 1 partizan ranjen. Razviđački odjel jakosti jedne sati, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Samar, na k. 1277 (16 S Ostrožac) zarobio je 2 partizana sa oružjem, 1 konjem i 2 sanduka Englezkog eksploziva.

Ovoga dana u 1155 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca napali strojničkom vatrom teretni vlak između: Drežnice i Grabovice. 10 talijana ranjeno i 1 poginuo. U 1200 sati isti zrakoplovi napali putnički vlak br. 12 kod Zuglića. 1 ustaša i 1 građanin ranjeni.

Službena kola djelom oštećena.

Istoga dana u 1205 sati isti zrakoplovi napali strojničkom vatrom Konjic. 7 vojnika (Njemaca i Talijana, te 2 domobrana), 1 ženska — ranjeni. 8 vagona sa slamom spaljeno. 1 strojnička kola oklopnjaka »Ris« i jedna ler kola, te lokomotiva oštećeni.

Isti zrakoplovi u isto vrieme napali vlak-teretni kod Podorašca. Lokomotiva oštećena, parne kočnice popustile i vlak se survao u provaliju kod Podorašca. Lokomotiva i više kola oštećeno. Prekid prometa najmanje 24 sata. Isti zrakoplovi u 1215 sati napali strojničkom vatrom postaju Raštelica. 3 lokomotive oštećene, 4 vagona oštećena, 1 talijan i 1 domobran ranjeni.

12 lipanj:

Razviđački odjel jakosti jednog voda, koji je razviđao smjerom: Lisičići — Višnjevica u jakosti jednog voda naišao je na skupinu odmet-

⁴ i ³ Borba je vođena protiv dijelova 17. brigade 10. NOU divizije. Tom prilikom oni su imali 1 ranjenog (vidi dok. br. 43).

- nika u jakosti 40 partizana (1 J Višnjevica), koje je protjerao ka sjeveru. Gubitaka nije bilo.
13. lipanj: Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Celinska Pl., na Celinskoj Pl. došao je u dodir sa partizanskom izvidnicom jakosti 6 ljudi, koje je odbacio na sjever ka Vratnoj Gori. Gubitaka nije bilo.
14. lipanj: Razviđački odjel u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Celinska Pl., došao je kod s. Kućani u dodir sa skupinom od 40 odmetnika. Odmetnici protjerani ka Celinskoj Pl. i dalje na sjever. Gubitaka nije bilo. Zarobljena 4 konja.
- U 1430 sati 4 neprijateljska zrakoplova-lovca napali strojničkom vatrom Bradinu i teretni vlak između Tarčina i Osenika. Mašinovođa mrtav. 5 njemačkih vojnika ranjeno, ložać ranjen, 2 lokomotive uništene.
15. lipanj: Razviđački odjel u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Celinska Pl., došao je kod Celinske Pl. u dodir sa skupinom od 150 odmetnika, koje je protjerao ka sjeveru. Gubitaka nema.
16. lipanj: Potjerni odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Bradina — Stojković — Gobelovina kod s. Gobelovina došao u dodir sa skupinom od 100 odmetnika, koje je odbacio na sjever prema Bitovnji Pl. 1 domobran nestao. 10 partizana ranjeno.
- Noću 16./17. o. mj. između želj. postaje: Lisičići i Ostrožac odmetnici su postavili minu na prugu. U 1100 sati 17. o. mj. mina je pronađena i odklonjena. Prekida u prometu nije bilo.
17. lipanj: 3 neprijateljska zrakoplova — lovca u 1100 sati nadletjeli su Konjic. Na iste otvorena vatra iz strojnica, kada su se udaljili.
21. lipanj: U 1745 sati pronađen 1 kgr. eksploziva na pruzi između: Ostrožca i Lisičića od strane domobranske obhodnje. Eksploziv uklonjen.
27. lipanj: U 0310 sati u jutro njemačka preselica (vlak) naišao na minu između željezničke postaje: Hadžići i Blažuj. Lokomotiva lakše oštećena. Ra-

zoreno 8 m. pruge.⁶ Promet uzpostavljen u 1200 sati. 1 željezničar, koji se u ovo vrijeme nalazio u blizini ovoga mjesta uhićen i 14 taoca iz okolnih sela.

28. lipanj: U toku noći 27-/28. o. mj. od 2230 do 0330 sati partizani u jakosti 5.000 ljudi naoružani puškama, bacačima i mnogo strojnog oružja napadaju odsjek pruge i postave: Tarčin — Konjic. Na posadu Podorašca napada do 3.000 partizana. Sve se teže probiti i prebaciti preko pruge sa sjeverozapada na jugoistok. Željeznička pruga između Podorašca i Brđana kod s. Veternica razrušena u dužini jednog metra, a između Tarčina i Raštelice u dužini 13 metara. Promet u toku 28. o. mj. na oba mjesta uzpostavljen. Navedena skupina partizana uspjela se prebaciti na jugoistok preko pruge kod Podorašca i Tarčina.⁷

Gubitci:

- a) *Vlastiti*: 2 domobrana poginula.
1 častnik, 4 dočastnika i 3 domobrana ranjena.
3 dočastnika i 13 domobrana nestalo.
- b) *Neprijateljski*: 23 partizana ubijeno, 30 partizana ranjenih, 6 partizana zarobljenih. Među poginulima jedan komandant brigade.⁸

29. lipanj: U 0940 sati 4 neprijateljska zrakoplova — lovca napali strojničkom vatrom postaju Tarčin i Pazarić kao i vlakove na ovim postajama. 1 lokomotiva oštećena. 1 vagon sa streljivom spaljen. 7 osoba (2 njem. vojnika, 2 željezničara, 2 građ. osobe, 1 domobran) ranjeni. 1 od ovih zrakoplova oštećen vatrom p. o. strojnice iz Bradine pao je i izgorio sa 2 člana posade u Hadžićima.

⁶ Tu akciju su, vjerovatno, izveli diverzanti Visočko-fojničkog NOP odreda

⁷ Odnosi se na jedinice 1. proleterske divizije (vidi dok. br. 29, 32, i 33).

2. — *Utrošak streljiva:*

a) *2. gorska pukovnija:*

Naboja za pušku	34381
Naboja za strojopušku	13200
Naboja za strojnicu	15000
Naboja za strojosamokres	182
Bombi za laki bacač	116
Bombi za srednji bacač	90
Bombi ručnih	266
Znakovnih naboja	362

b) *9. gorska pukovnija:*

Naboja za pušku	1805
Naboja za strojopušku	3349
Naboja za strojnicu	966
Naboja za strojnicu 8 mm	686
Granata za bacač 46 mm	12
Naboja za strojosamokres	100
Srapnela za top 65 mm	10
Granata za top 65	4
Navalnih bombi	12
Znakovnih naboja bijelih	9
Znakovnih naboja crvenih	3
Znakovnih naboja zelenih	1

c) *IX. topnički sklop:*

Tempirnih granata 10 cm	28
Udarnih granata 7,5 cm	63
Tempirnih granata 7,5 cm	6
Srapnela 7,5 cm	3
Streljiva za strojopušku 7,9 mm	220
Streljiva za pušku 7,9 mm	800
Signalnih naboja bijelih	10
Signalnih naboja zelenih	6
Crvenih signalnih naboja	10

B. — Izkustva:

Kako postrojbe ovoga zdruga u toku mjeseca lipnja nisu bile podhvatno upotrebljavane, već su vršena samo dnevna razviđanja, to nisu ni stečena nikakova nova iskustva.

C. — Nedostatci i griške:

Nedostaju prevozna sredstva (konji, kola i motorna vozila) te obuča kod vojnika.

Popuna ljudstvom također je veoma potrebna.

ZAPOVJEDNIK
Glst. pukovnik (Bajd)
Bajd''

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 25. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 207/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
25. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavlja podhvat u području Travnika, u istočnoj Bosni i u Hercegovini.

II. PODRUČJA:

Banja Luka:

Nastavlja se pritisak neprijatelja na Kotor Varoš (28 km j. i. Banje Luke).² Naša malobrojna posada izvrstno brani svoja uporišta. 22. VII poginulo je 6 i zarobljen 1 partizan. Plien: 1 strojopuška i više pušaka.

Jajce — Travnik:

U svrhu spriečavanja uzamaka jednoj part. »diviziji« koja je uspjela prijeći cestu Jajce — Turbe u smjeru sjeveroistoka,³ zaposjednuti su zaprečni postavi na odsjeku Nemila (15 km s. z. Zenice) — Zenica, dok druge podliwatne snage progone neprijatelja.

Istočna Bosna:

Južna podhvatna skupina morala se povući pod pritiskom nadmoćnijih partizanskih snaga s Kraljeve Gore u Nurići (10 km j.j.i. i 16 km j.i. Vlasenice).⁴ Sjeverna podhvatna skupina napredovala je 25 km j. i. Tuzle, dok su druge dvie borbene skupine spremne za nadiranje preko Zivinica (10 km j. Tuzle) u južnom i jugoistočnom smjeru.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 25/1, k. 40.

² Napad na to mjesto izvela je 12. krajiška brigada (vidi dok br. 92).

³ Odnosi se na 6. proletersku diviziju (vidi dok. br. 107, 109 i 114).

⁴ Borba je vođena protiv jedinica 27. NOU divizije. Vidi izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 19/7, k. 1111).

Odbijeni su pokušaji neprijatelja u zauzimanju područja Šekovići (27 km j. j. i. Tuzle).⁵ Neprijateljski gubitci: 17 poginulih (izbrojano), daljnjih 15 poginulih oči- enjeno, 3 su zarobljena i 12 partizana prebjeglo. Zapli- enjeno je više pušaka.

Hercegovina:

U nastavku podhvata u Hercegovini istočna pod- hvatna skupina naišla je na jače neprijateljske snage 18 km z. Gackog, dok zapadna borbena skupina vodi teške borbe kod visa Studenac (28 km z. j. z. Gackog).®

Djelat, vlast zrakopl.:

24. VII vršilo je obskrbu i prevoz službenih osoba.

Djelat, nepr. zrakopl.:

22. VII u 1530 sati neprijateljski zrakoplovi napali su Kupres. Ranjena su 2 domobrana.

23. VII u 1145 sati neprijateljski zrakoplovi napali su strojničkom vatrom Dolac kod Travnika i ranili 3 grad. osobe.

Istog dana u 1131 sati 2 nepr. zrakoplova napali su teretni vlak između Ilijaša i Visokog. Oštećena su 4 kola, jedan domobran je ranjen.

23. VII u 0800 sati 4 nepr. zrakoplova napala su strojničkom vatrom uzletišta kod Mostara.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odiela
glavnostožerni Dukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

⁵ Na tom području tada je djelovala 38. NOU divizija (vidi dok. br. 130).

⁸ Riječ je o operaciji njemačke 369. legionarske divizije protiv 29. NOU divizije (vidi dok. br. 84, 91, 103, 104, 105, 113, 119 i 158).

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 26. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA PODRUČJU JAJCE —
TURBE, U ISTOČNOJ BOSNI I U HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 208/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
26. VII. 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Veliki uspjesi u podhvatima u Lici, Hercegovini i u području Cazina.

Uspješno se nastavlja podhvat u istočnoj Bcsni.
Započeo je podhvat u sjevernoj Dalmaciji.
Srušena 2 neprijateljska zrakoplova.

II. PODRUČJA:

Jajce — Turbe:

U podhvat u području Petrova Polja (s. i. Jajca) borbena skupina iz Turbeta stigla je južno od Koričana (22 km i. Jajca), dok je druga podhvatna skupina dostigla postave 15 km i. Jajca.²

Istočna Bosna:

U nastavku podhvata U istočnoj Bosni južna borbena skupina odbacila je dvie neprijateljske »brigade« s područja 12 km j. j. z. Vlasenice u smjeru sjevera.

Dvie borbene skupine uzpostavile su spoj sjeverno Sekovića (27 km j. j. i. Tuzle) i prodrle do ovog mjesta odbacivši neprijatelja uz teške borbe prema jugu.³

Jake partizanske snage nalaze se kod Nurića (16 km j. j. i. Vlasenice) u izgrađenim postavima. Sjeverno Klad-

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 26/1, k. 40.

* U podhvat u području Petrova Polja učestvovala je jedinica 13. puka 7. SS divizije »Princ Eugen« i domobranskog Brzog zdruga protiv 6. proleterske divizije (vidi dok. br. 109, 114 i 182).

³ Odnosi se na dijelove 13. SS divizije i 1. ustaškog stajaćeg dje-latnog zdruga koji su zajedno s četnicima vodili borbe protiv jedinica 27. i 38. NOU divizije (vidi dok. br. 78, 111, 130 i 143).

nja u toku su žestoke borbe s partizanskom skupinom, koja je prodrla do Cuništa (15 km z. j. z. Kladnja).⁴

Foča:

Započeo je podhvat u području južno Foče i Cajniča.⁵

Konjic:

23. VII odbijen je napadaj partizana na Bradinu i Ivan Sedlo (11 i 13 km s. s. i. Konjica). Nađena su 2 poginula partizana, 6 ih je ranjeno.⁶ Vlastiti gubitci: 2 do-mobrana ranjena.

Nevesinje — Gacko:

U nastavku podhvata u Hercegovini podhvatne snage usredotočeno nadiru i obkoljavaju neprijatelja.

Sjeverna borbena skupina zauzela je 23. VII Studenac i Lukavac (15 km j. j. i. i 20 km j. i. Nevesinja) odbacivši neprijatelja prema jugu i jugozapadu.

Južna borbena skupina napada neprijatelja na crti Plana — Fatnica (10 km s. i 18 km s. z. Bileća), a skupina iz Gackog nadire prema Baba pl. (10 km j. Gackog).

Neprijateljski gubitci: 56 poginulih (nađeno), daljnjih 100 poginulih je ocijenjeno, 30 ranjeno i 10 je zarobljeno.⁷

Djelat, nepr. zrakopl.:

21. VII srušen je kod Konjica 1 neprijateljski zrakoplov. Dva člana posade izskočila su padobranima.

22. VII oboren je 1 lovac-bombarder kod Jablanice.

25. VII 2 neprijateljska zrakoplova bacili su nekoliko bombi na Stolac. Pojednosti nisu javljene.

Na pruzi Brod — Sarajevo 25. VII nepr. zrakoplovi napali su strojničkom vatrom: teretni vlak između ž. p. Kotorsko i Komarica, drugi teretni vlak u ž. p. Kotorsko treći teretni vlak u ž. p. Rudanka te u ž. p. Doboj i Tuzla strojeve. Onesposobljeno je: 6 strojeva, nekoliko vagona, a 1 ložač je poginuo.

⁴ Odnosi se na 16. i 36. NOU diviziju (vidi dok. br. 98, 99, 106, 115 i 118).

⁵ Napad je preduzet protiv jedinica 1. proleterske divizije, a dijelom i protiv jedinica na sektoru Gacka (vidi dok. br. 69, 91 i 115).

⁶ Napad su izvršili dijelovi 17. NO brigade. Tom prilikom oni nisu imali gubitaka. Vidi izvještaj Štaba te brigade od 2. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 35'3, k. 854).

⁷ Opširnije o borbama u Hercegovini, kao i o gubicima jedinica 29. NOU divizije, vidi dok. br. SI, 103, 113 i 119.

Dogodaji na želj. prugama:

24. VII minirana želj. pruga na više mesta između
ž. p. Sunja i Majur te ž. p. Volinja i Dobrljin.⁸

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)

(M. P). **Helbich**

BR. 174

**BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 2. GORSKOG ZDRUGA
OD 26. JULA 1944. ZAPOVJEDNIŠTVU 3. ZBORNOG
PODRUČJA O RASPOREDU JEDINICA NA ŽELJEZNIČKOJ
PRUZI SARAJEVO — KONJIC — MOSTAR I O IZVIĐAČ-
KOJ DJELATNOSTI U MAJU¹**

Tajno

ZAPOVJEDNIČTVO 2. GORSKOG ZDRUGA
»Vojskovođe Doglavnika Slavka viteza Kvaternika«
Op. Broj 1145/taj.
U Konjicu dne 26. VII. 1944.

Predmet: Bojna relacija za
mjesec **svibanj** 1944. g.

ZAPOVJEDNICTVU III. ZBORNOG PODRUČJA GLST.

I. DIO:

A. — Operacije i akcije:

1.— Raspored četa na dan 1. svibnja 1944. god.:

1. — 2. gorski zdruk *Konjic*

Izravno mu podređeni:

2. gorska obkop. sat *Konjic*

2. gorska dojavna sat *Konjic*

* Tu akciju je izvela Diverzantska četa Kozarskog NOP odreda i tom prilikom porušila 312 metara željezničke pruge. Vidi izvještaj Štaba Kozarskog NOP odreda od 31. jula 1944 (Arhiv VII. reg. br. 5/2, k. 769).

Zdrav, sat 2. gor. zdruga	Konjic
Pekarska polusat sa mes. vod.	Sarajevo
Samovozni povoz 2 g. z.	Konjic
Ratni sud 2. g. z.	Konjic
Gospodarski ured 2. g. z.	Sarajevo
Vojno-oruž. vod 2. g. z.	Konjic
Oklopni vlak »Ris«	Konjic
Glazba 2. gor. zdr.	Konjic.

II. PJESACTVO:

a) 2. gorska pukovnija:

Stožer pukovnije sa 13., 14.
i 15. sati

Stožer I. bojne 2. gor. puk.	Jablanica
1. sat	Konjic
2. sat	Konjic
3. sat	Podorašac
4. sat	Ostrožac
	Konjic

Stožer II. bojne 2 gor. puk.	Rama
5. sat	Rama
6. sat	Rama
7. sat	Jablanica
8. sat	Jablanica

Stožer III. bojne 2. gor. pukov.	Drežnica
9. sat	Drežnica
10. sat	Grabovica
11. sat	Aleksin Han
12. sat	Drežnica
Oklopni vlak »Neretva«	Rama.

b) 9. gorska pukovnija:

Stožer pukovnije	Hadžići
13. sat	Pazarić
14. sat	Hadžići
15. sat	Hadžići
Stožer I. bojne 9. gor. puk.	Tarčin
1. sat	Hadžići
2. sat	Ivan Sedlo
3. sat	Pazarić
4. sat	Tarčin
Stožer II. bojne 9. gor. puk.	Bradina
5. sat	Konjic
6. sat	Bradina
7. sat	Lukač Most
	Bradina.

III. — TOPNIČTVO :

a) IX. topnički sklop:

Stožer sklopa	Hadžići
Stožerna bitnica	Hadžići
1. bitnica 7,5 cm. 0 28.	Hadžići (bez 1 voda)
1. vod 1. bitnice IX. top. skl.	u Rami
2. bitnica 10 cm. 0 16719.	Konjic
Tovarni povoz IX. topničkog sklopa — Hadžići.	

b) XX. topnički sklop:

Stožer sklopa	Sarajevo
Stožerna bitnica	Sarajevo
1. gor. bit. 7,5 cm. 0 28	Sarajevo
2. bitnica 10 cm. 0 16./19.	Sarajevo.

Sa napried navedenim postrojbama u toku mjeseca **svibnja** 1944. god. nisu poduzimani nikakovi veći podhvati, već su samo vršena razviđanja dužinom željezničke pruge i osiguranje iste na dielu: Ilidža — Mostar, osiguranje posadnih mjesta i postava na dielu ove pruge i prikupljanje podataka o odmetničkim grupama.

Važniji događaji u mjesecu svibnju 1944. g.:

4. svibnja:

Razviđački odjel, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Vratna Gora u jakosti jedne sati, u Vratna Gora došao u dodir sa neprijateljem jakosti 100 partizana sa nekoliko strojnih oružja. Poslije kraće borbe neprijatelj odbačen na sjever. 1 domobran ranjen.

Noću 3/4. o. mj. u 0451 sati teretni vlak broj 80 koji je kretao smjerom: Raštelica — Bradina, na 200 m. pred tunelom Ivan naišao na minu. Istovremeno pripucano na vlak od 50 odmetnika. Lokomotiva i 2 vagona izkočila. Pruga u dužini 70 metara mjestimično oštećena. Sieno i slama na vlaku izgorjeli. U vlaku se nalazila ljudska hrana, koju su partizani dielom opljačkali.² Odmah upućeni potjerni odjeli.

10. svibnja:

Potjerni odjel jakosti 2 voda, koji je protjerivao neprijatelja smjerom: Ostrožac — Barac, došao je na k. 951 u dodir sa neprijateljem u jakosti 20 odmetnika, koje je protjerao ka Solakovoj Kuli. Gubitaka nije bilo.

11. *svibnja:*

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Studena Pl., došao u dodir sa neprijateljem kod Celinske Pl. jakosti 30 odmetnika sa 3 strojna oružja. Neprijatelj odbačen na sjever u smjeru Solakove Kule.

12. *svibanj:*

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Gračanica došao je u dodir sa odmetnicima jakosti 100 naoružanih sa 4 strojna oružja kod s. Luga. Neprijatelj odbačen na sjever. Gubitaka nije bilo.

14. *svibnja:*

Milicioneri s. Doljani uhvatili 2 naoružana partizana kod Vrata (11 JZZ Rama). Isti su pripadnici »Mostarskog bataljona«.

15. *svibnja:*

Jača skupina partizana, među kojima i IX. krajiška brigada, ukupne jakosti oko 1000 ljudi noću 14/15. o. mj. odpočeli napad na Kreševo iz smjera s. Dusine (16 SZ Tarčin).³ Milicija i Niemci u Kreševu prihvatili borbu. Njemačko topništvo iz Kiseljaka podpomagalo je ove noći naše u Kreševu. Mjere opreze kod 9. g. p. ove noći odmah preduzete.

17. *svibnja:*

Potjerni odjel jakosti dva voda koji je razviđao smjerom Rama — Studena Planina, došao je u dodir sa neprijateljem kod Celinske Pl. jakosti 40 odmetnika sa 3 strojopuške.⁴ Neprijatelj je raspršen i gonjen u smjeru Solakove Kule. 1 vodnik ranjen. 5 partizana ranjeno (utvrđeno).

18. *svibnja:*

Skupina odmetnika jakosti 200 ljudi prebacila se preko r. Rame sa sjevera na jug, te potisnuvši ustaše iz s. Luga i s. Skrobučana, opljačkala je sela: Skrobučani, Gorica i Paroš (sve 12 SZ Rama). Ustaše se povukli u s. Doljani.

19. *svibnja:*

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Skrobučani, došao je u dodir sa jačom skupinom partizana kod s. Lovine (955), koju je skupinu protjerao ka

³ Na prostoru s. Dusine tada su dejstvovali 1. i 2. bataljon 7. NOU brigade. Međutim, oni tada nisu vršili napad na Kreševo. Opširnije o njihovom dejstvu vidi knj. 25, dok. br. 77.

Tolovcu (1028). Na Tolovcu je bio dočekan od još jače skupine partizana, koju nije mogao protjerati, jer su isti bili naoružani strojnicama i teškim bacačima, te se odjel povratio natrag.⁵ Gubitaka nije bilo.

Teretni vlak br. 80 noću 18719. o. mj. u 0230 sati naišao je na minu kod Binježeva. 3 vagona i lokomotiva izbačeni iz kolosjeka. Lokomotiva manje oštećena, dok su ova tri vagona podpuno uništena. Promet je vršen sa prelazom do 1700 sati 19. o. mj., kada je pruga popravljena. Odmah upućeni potjerni odjeli.

20. svibnja:

U 0045 sati partizani jakosti 300 naoružanih sa 6 strojopuškama, 2 strojnice i 1 bacačem napali postaju Raštelica iz smjera Orahovice. Poslije četiri satne borbe napad je odbijen. Pruga razrušena kod tunela Ivan i između 2 tunela kod Rašteliće.⁶ U 1700 sati 20. o. mj. promet uzpostavljen. 2 domobrana ranjena. 4 partizana ubijena i 6 ranjenih (utvrđeno). Potjerni odjel jakosti jednoga voda gonio je neprijatelja preko s. Orahovice, gdje je neprijatelj razpršen.

21. svibnja:

Potjerni odjel jakosti jedne domobranske i jedne ustaške sati, koji je imao zadatak protjerivanje neprijatelja smjerom: Jablanica — Sovići — Krstac — Skrobučani, odbacio je slabijeg neprijatelja sa Krstača na sjever. Nadirući prema sjeveru naišao je na odpor jačeg neprijatelja utvrđenog na Tolovcu (1028). Poslije kraće borbe, a padom mraka odjel se povukao. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

Razviđački odjel jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Tolovac, došao je kod s. Ravnice u dodir sa neprijateljem, kojeg je odbacio ka Tolovcu. Na Tolovcu je dočekan od jače skupine partizana jakosti do 180 odmetnika sa 3 strojna oružja i 1 bacačem, kojega nije mogao protjerati, već se morao povući natrag. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

Razviđački odjel jakosti po 2 voda, koji su razviđali: Ostrožac — Podhum i Ostrožac — Grevići, došli su u dodir sa neprijateljem na k. k. 494, 215, 690, 777, i 1021, te istoga potisnuli na sjever i dostigli cilj. Kod Podhuma i Grevića naišli su na jače skupine (nepoznate jakosti) neprijatelja, kojeg nisu mogli odbaciti na sjever. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

22. *svibnja:*

Razviđački odjeli u jakosti 2 voda, koji su razviđali smjerovima: Ostrožac — Podhum i Ostrožac — Grevići, došli su u dodir sa neprijateljem na k. 777 i k. 1021 u jakosti oko 150 odmetnika, te ih potisnuli u smjeru Parsovića i Celinske Pl. — Po prikupljenim podacima od mještana neprijatelj je imao 10 mrtvih i 14 ranjenih. Vlastitih gubitaka nije bilo.

23. *svibnja:*

Razviđački odjel u jakosti dva voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Celina, došao je na k. 777 u dodir sa slabijom skupinom odmetnika, koje je odbacio ka k. 982, gdje ponovo došao u dodir i odbacio odmetnike ka Celinskoj Planini. Gubitaka nije bilo.

Razviđački odjel u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Grevići, došao na Lepenici K. u dodir sa skupinom partizana u jakosti oko 40 sa 3 strojna oružja, koje je odbacio ka Celinskoj Pl. 1 domobran ranjen i 1 nestao.

25. *svibnja:*

Razviđački odjel u jakosti 2 voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Tolovac, došao je do Trišnika (842) u dodir sa manjom skupinom partizana, koje je odbacio na sjever. Po izbijanju na Trišnik bio je napadnut od neprijatelja u jakosti oko 150 odmetnika sa k. 955 i 1061, te se morao povući natrag.⁷ Vlastitih gubitaka nije bilo.

26. *svibanj:*

U toku noći 25-/26. o. mj. oko 2340 sati teretni vlak br. 60 pred tunelom Ivan naišao je na dvie mine, koje su eksplodirale. Nakon eksplozije partizani jakosti 100—300 pripucali su na vlak. Vlak spaljen. U vlaku se nalazilo topničko streljivo, ugljen i namirnice, te jedan vagon optičkih sprava, 3 vagona sa ugljenom prevrnuti. Istovremeno partizani pripucali na posadu Tarčin i Raštelica.⁸ 3 njemačka vojnika lakše ranjena, 1 ustaša teže ranjen, 3 Njemca nestala i 3 žene lakše ranjene.

Razviđački odjel u jakosti jednoga voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Celina, došao je na k. 982 u dodir sa slabijom skupinom odmetnika, koje je protjerao i gonio do Solakove Kule. Vlastitih gubitaka nije bilo. 6 partizana mrtvih i 12 ranjenih procijenjeno.

Razviđački odjel u jakosti jednoga voda, koji je razviđao smjerom: Hadžići — Solakovići (7 SZ Hadžići) došao je kod s. Solakovići u dodir sa skupinom odmetnika jakosti do 120 ljudi, koje je protjerao. Gubitaka nije bilo.

Razviđački odjel u jakosti dva voda, koji je razviđao smjerom: Rama — Celinska Pl., došao je u dodir sa oko 100 odmet-

nika na Čelinskoj Planini, koje je odbacio u smjeru Solakove Kule, te je u zajednici sa razviđačkim odjelom iz Ostrožca ušao u Solakovu Kulu. Na postavima sjeverno od Solakove Kule partizani utvrđeni sa jačim snagama. Gubitaka vlastitih nije bilo. Neprijateljski nepoznati.

30. *svibnja:*

Razviđački odjel jakosti jednoga voda, koji je razviđao smjerom: Ostrožac — Celinska Pl. došao je kod s. Parsovići u sukob sa grupom od 60 odmetnika, koje je razpršio i dalje bez odpora dostigao Celinsku Pl. Gubitaka nije bilo.

2. — *Utrošak streljiva:*

— 2. *gorska pukovnija:*

Naboja za pušku	14067 kom.
Naboja za strojopušku	23300 kom.
Naboja za strojnicu	28086 kom.
Naboja za strojosamokres	1698 kom.
Naboja za samokres	204 kom.
Bombi za laki bacač 4,6 cm	142 kom.
Bombi za bacač 8 cm	237 kom.
Ručnih bombi	96 kom.

— 9. *gorska pukovnija:*

Puščanih naboja	2386 kom.
Strojopuščanih naboja	7615 kom.
Strojničkih naboja	1040 kom.
Strojosamokresnih	149 kom.
Samokresnih	34 kom.
Bombi za bacač 8 cm	15 kom.
Bombi za bacač 4,6 cm	35 kom.
Ručnih bombi	60 kom.
Granata za gor. top 6,5 cm	56 kom.
Srapnela za gor. top 6,5 cm	36 kom.
Znakovnih naboja	36 kom.

— IX. *topnički sklop:*

Udarnih granata 7,5 cm. 0 28	27 komada
Tempirnih granata 7,5 cm. 0 28	18 komada
Udarnih granata 10 cm. 0 28	24 komada
Puščanih naboja	1000 komada

B. — I z k u s t v a :

Kako postrojbe ovoga zdruga u toku mjeseca svibnja nisu bile podhvatno upotrebljavane, već su samo vršena osiguranja pruge i posadnih mjesta, to nikakova veća izkustva nisu stečena.

Pri upućivanju jačih razviđačkih odjela u razviđanje (1 sat i više), potrebno je ovim pridodati bar jedan srednji bacač,

koji je na slučaj sukoba sa neprijateljem osobito na brdovitom i kamenitom zemljištu često puta neobhodno potreban, radi uzpješnog rješenja zadatka.

C. — Nedostatci i griške

Još uvijek se osjeća nedostatak u prievoznim sredstvima (konji, kola i motorna vozila), te je ovaj zdruk uslied toga podhvatno neupotrebljiv.

Popuna postrojbi ljudstvom do punog ustrojbenog sastava također je potrebna.

ZAPOVJEDNIK
pukovnik (Zorn),
Zorn

BR. 175

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 28. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U SREDNJOJ I ISTOČNOJ
BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

**DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 210/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
28. VII 1944 godine.**

I. OBĆI PREGLED:

Odpočeo je podhvat u području Doboj — Tešanj —
Teslić — Kotor Varoš — Maglaj.

Uspjeh u podhvat u Nevesinja i u istočnoj Bosni.
Napadaj neprijateljskih zrakoplova na Benkovac i
Bileće.

Srušen je 1 neprijateljski zrakoplov.

II. PODRUČJA:

» **Božidar**

Turbe — Jajce:

U podhvatu na Petrovom Polju (22 km s. j. Jajca) odbačeni su dielovi jedne partizanske »divizije« kod s. Bojtočići (13 km s. i. Jajca) prema sjeveroiztoku.²

Iztočna Bosna

U nastavku podhvata u području Vlasenice i zapadno od ovog mjesta neprijatelj je pretrpio gubitke od 60 poginulih pronađeno, daljnjih 60 poginulih je ocjenjeno. U području Sekovića razpršeni su neprijateljski dielovi.³

Doboj — Teslić

Odpočeo je podhvat u području Teslića radi uništenja jedne neprijateljske nazovi »divizije«.¹ Podhvatne snage nadiru usredotočeno preko Tešnja, zatim od Maglaja, Zepča i od Kotor Varoša.

Nevesinje — Gacko:

Podhvat u području Nevesinje — Gacko uspješno se nastavlja. Neprijatelj pruža žestok otpor na postavima 16—20 km. jugoistočno Nevesinja,⁵ gdje je 25. VII palo 24 partizana i 1 je pobjegao. Cieni se da su gubitci znatno veći.

Djelat, nepr. zrakopl.:

25. VII nepr. zrakoplovi napali su strojnicama i bombama Bileće.

Događaji na želj. prugama:

27. VII u 1200 sati između ž. p. Porječani i Visoko na pruzi Sarajevo — Brod napadnut je brzi vlak, koji je prije toga naletio na minu.⁶ Stroj i 3 kola izkliznuli. Poštanska kola su zapaljena, 2 njemačka vojnika ubijena, a ostali zarobljeni. Putnici su opljačkani i odnešeno 3,500.000 kuna službenog novca.

² Vidi dok. br. 173, objašnjenje br. 2.

¹ Odnosi se na 27. i 28. NOU diviziju. Opširnije o njihovom dejstvu kao i o gubicima vidi dok. br. 111 i 130.

* Napad je preduzet protiv 11. NOU divizije koja se tada pripremala za prebacivanje preko r. Bosne u istočnu Bosnu. Opširnije o tome vidi dok. br. 121, 127 i 179.

⁵ Na tom prostoru su tada dejstvovala 12. i 13. hercegovačka brigada. Opširnije o tome vidi dok. br. 119 i 146.

⁶ Tu akciju je izveo Visočko-fojnički NOP odred (vidi dok. br. 73, objašnjenje br. 6).

28. VII u 0600 sati između ž. p. Dubica i Zivaja na-
letio je na minu putnički vlak. Pojediniosti nisu poznate.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
(M. P.) glavnostožerni pukovnik
(**HELBICH**)
Helbich

BR. 176

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 29. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 211/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
29. VII 1944 godine.

I. OPCI PREGLED:

Teslić i Tešanj oslobođeni.

Uspješno se nastavlja podhvat u iztočnoj Bosni.
Nastavlja se djelatnost neprijateljskog zrakoplovstva
na obskrbe preselice i vlakove.
Sarajevo i Makarska napadnuti iz zraka.
Oborena 3 neprijateljska zrakoplova.

II. PODRUČJA:

Bos. Grahovo:

Podhvatne snage protjerale su neprijatelja s po-
dručja Bos. Grahovo prema sjeveru. Neprijateljski gubitci
nisu poznati. Uništena je 1 strojica.

Doboj — *Teslić:*

27. VII oslobođen je Tešanj, koji je prolazno nekoliko dana bio u rukama neprijatelja,² a 28. VII oslobođen je Teslić. Naše i njemačke podhvatne snage progone neprijatelja i vode borbu u području Teslića.³

Neprijatelj ugrožava Vranduk (16 km s. s. i. Doboja). Podhvat se nastavlja.

Iztočna Bosna:

Uspješno se nastavlja podhvat u iztočnoj Bosni.

U toku je čišćenje područja Sekovića i Vlasenice.

Jedna neprijateljska »divizija« nalazi se 10 km i. Zavidovića.⁴ Poduzete su protu-mjere.

Nevesinje:

U nastavku podhvata u Hercegovini neprijatelj pruža jači odpor u području 16 km j. i. Nevesinja.⁵

Djelat, vlast, zrakopl.:

28. VII naše je zrakoplovstvo izvršilo oružano razviđanje područja Zvornika, Majevice pl. i doline r. Bosne, zatim područja Tešanj — Teslić, gdje je surađivalo s podhvatnim skupinama.

Osim toga vršilo je prienos tvoriva, novca i službene pošte te prijevoz vojnih osoba. Nadalje je bacalo promičbene letke u području Vel. Zupe Vuka i području Tešanj — Teslić.

Djelat, nepr. zrakopl.:

28. VII oko 0930 sati 6 nepr. zrakoplova-lovca bombardiralo je Sarajevo. Poginulo je i ranjeno nekoliko vojnika. Šteta je neznatna. Jedan napadački zrakoplov je srušen.

28. VII između 1000 i 1100 sati neprijateljski lovci bombarderi napali su bombama samovoznu preselicu i povoz kod Tešnja, zatim vlakove kod Trbuka i Zepče (na pruzi Brod — Sarajevo), vlak između Bile i Viteza (na

² To mjesto je bila zauzela 18. hrvatska brigada (vidi dok. br. 147).

* Pošto su jedinice 11. NOU divizije, po naredenju Vrhovnog štaba NOV i POJ, krenule za istočnu Bosnu, osim 14. srednjobosanske brigade i odreda, to su one napustile pomenuta mjesta (vidi dok. br. 121, 127 i 179).

⁴ Riječ je o 16. NOU diviziji koja je tada imala zadatak da prihvati 6. proletersku i 11. NOU diviziju prilikom njihovog prebacivanja u istočnu Bosnu (vidi dok. br. 128).

⁵ Vidi dok. br. 113 i 119.

pruzi Travnik — Lašva) te vlak kod Lisičića (na pruzi Konjic — Mostar). Oštećena su 4 samovoza, 2 stroja i nekoliko vagona. Žrtava ima malo.

Obćenito:

20. VII naišao je na minu kod Skočaja (6 km j. Bihaća) jedan njemački samovoz. Samovoz je uništen i 1 častnik ranjen.

Događaji na želj. prugama:

Na pruzi Sunja — Bos. Novi 28. VII u 0945 sati između ž. p. Dobrljina i Ravnice naletio je na minu teretni vlak. Uništena su štitna kola, a stroj je izkočio.⁶

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(Helbich)
Helbich

(M. P.)

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 30. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 212/44.
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
30. VII 1944 godine.

I. OBCI PREGLED:

Oslobođen Prnjavor.

Uspješno se nastavlja podhvat u istočnoj Bosni i u području Teslića.

U Gornji Vakuf ušli su odmetnici.

II. PODRUČJA:

Bihać:

U širem području Bihaća podhvatne snage naišle su na mjesto, gdje su neprijateljski zrakoplovi bacili oružje i opremu partizanima, te zaplienili nekoliko strojnica s okvirima kanadskog podrijetla, 42 košulje i 29 padobrana. Svi protunapadaji partizana odbijeni su.

Doboj — Teslić:

U nastavku podhvata u području Teslića i Tešnja odbačeni su dijelovi jedne partizanske »divizije« s područja Teslića prema zapadu i sjeverozapadu, te je zauzeta razkrsnica puteva 5 km s. z. Teslića. Progon neprijatelja nastavlja se smjerom Tešanj — Prnjavor.²

29. VII podhvatne snage oslobodile su Prnjavor.

Druga borbena skupina napada dijelove jedne druge neprijateljske »divizije« u području Zepča.³

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 30/1, k. 40.

⁵ Bliže o tome vidi dok. br. 121, 127, 176 i 179.

⁵ i ⁶ Odnosi se na 6. proleterku diviziju, koja je tada uspjela da se prebaci u istočnu Bosnu (osim jednog bataljona), i 11. NOU diviziju, koju su neprijateljske snage napale i onemogućile joj prelaz u istočnu Bosnu. Opširnije o tome vidi izvještaje štabova 5. kozarske (kra-

Zenica — Gornji Vakuf:

29. VII Gornji Vakuf pao je u ruke neprijatelja.⁴

U području Vranduka i Nemile (12 i 15 km s. Zenice) vode se teške borbe s neprijateljem.⁵ Pojediniosti nisu javljene.

Iztočna Bosna:

Nastavlja se podhvat u području Vlasenice uz slab dodir s neprijateljem. Jedna partizanska »divizija« u području jugozapadno Zavidovića namjerava uzpostaviti spoj sa »divizijom« kod Zepča.⁶

Osobitosti:

Doznaje se da partizani pljačkaju stoku u zapadnoj Bosni za Anglo-amerikance te je zaklanu prenose zrakoplovima u Italiju (neizpitano izvješće)

Događaji na želj. prugama:

28. VII između ž. p. Blagaj i Svodna (na pruzi Bos. Novi — Prijedor) naletio je na minu teretni vlak. Stroj i 3 kola su izbačena.⁷

Istog dana između ž. p. Rudice i Blatna (na pruzi Bos. Novi — Krupa) naletio je na minu radni vlak. Stroj i 3 kola izbačeni. Iste noći između istih želj. postaja minirana je pruga.⁸

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik **(HELBICH)**
Helbich

(M. P.)

jiške) i 12. krajiške brigade za jul od 5. i 14. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 42/4 i 43/4, k. 866). O tome vidi i dok. br. 99, 127, 143 i 147 u ovoj knjizi.

⁴ To mjesto je 28. jula zauzela 7. NOU brigada. Opširnije o tome vidi dok. br. 110, 135 i 182.

⁷ i ⁸ Te akcije su izveli dijelovi 4. NOU divizije. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba te divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

**IZVJEŠTAJ OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA
ORUŽANIH SNAGA NDH OD 31. JULA 1944. O BORBAMA
PROTIV JEDINICA NOV I POJ U BOSNI I HERCEGOVINI¹**

VOJNIČKA TAJNA

DNEVNO IZVJEŠĆE Ia BROJ 213/44
OPERATIVNOG ODJELA MINISTARSTVA ORUŽANIH SNAGA
31. VII 1944 god.

I. OBCI PREGLED:

Uspješno se nastavljaju podhvati u području Teslić — Prnjavor, u Hercegovini i istočnoj Bosni. Slavonski i Bosanski Brod ponovno jako bombardirani. Napadaji neprijateljskih lovaca na vlakove i želj. postaje.

II. PODRUČJA:

Banja Luka — Prnjavor:

Nastavlja se podhvati u području Teslić — Prnjavor. Jedna naša borbena skupina, koja nadire u smjeru jugoiztoka dostigla je visove kod s. Kukavice (30 km j. i. Banje Luke), odbacivši neprijatelja nakon teške borbe.²

Bos. Petrovac:

25. VII napali su partizani jednu našu preselicu 1.5 km j. i. Vrtoče (18 km s. z. Bos. Petrovca).³ Uslied premoćnosti neprijatelja preselica se morala vratiti u Vrtoče nanievši neprijatelju 14 poginulih i 15 ranjenih. Vlastiti gubitci: 1 domobran poginuo i 7 je ranjeno.

Drvar — Bos. Grahovo:

Odbijen je napadaj neprijatelja na Drvar,⁴ dok partizani i dalje ugrožavaju Bos. Grahovo.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 31/1, k. 40.

² Vidi dok. br. 179.

³ Napad je 24. jula izveo 4. bataljon 8. krajiške brigade. Tom prilikom on je imao 5 ranjenih boraca. Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba 4. NOU divizije od 10. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 14/1, k. 769).

⁴ Riječ je o demonstrativnom napadu na Drvar, koji su izveli dijelovi 16. krajiške brigade i Grahovski NOP odred. Bliže o tome vidi izvještaj Štaba 39. NOU divizije od 7. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 17/2, k. 1265).

Započelo je čišćenje područja pored ceste Knin — Bos. Grahovo.

Zepče:

Dielovi dviju partizanskih »divizija« uspjeti su između Zepča i Begov Hana (11 km j. j. z. Zepče) prijeći r. Bosnu sa zapadne na istočnu stranu i spojiti se s jednom partizanskom »divizijom« južno od Zavidovića.⁵ Neprijateljski gubitci su veliki, ali još nisu poznati. Ima gubitaka i na našoj strani.

Istočna Bosna:

Jedna podhvatna skupina vodi borbu s neprijateljem na području 10 km j.z. Vlasenice.⁶

Druga borbena skupina nadire iz područja Kladnja prema Ribnici (2 km s. i. Kladnja) u dolinu r. Spreče.

Bileće — Gacko:

U nastavku podhvata u području Nevesinje — Gacko — Bileća odbačeni su dielovi jedne nepr. »divizije« preko ceste Plana — Korita (10 km s. s. z. i 18 km s. s. i. Bileća) u smjeru izтока i jugoizтока.⁷

Nastavlja se čišćenje tog područja.

Djelat, vlast, zrakopl.:

29. VII naše je zrakoplovstvo razviđalo javljeno neprijateljsko uzletišće kod Kulaša s. z. Teslića, ali nije opaženo ništa sumnjivo. Isto tako izvršena su izviđanja okoline Seseva i Sanskog Mosta. Nadalje je vršilo prienos tvoriva i vojnih osoba.

30. VII izvršilo je izviđanje u području Koprivnice, Novi Grada Podravske te područja Zenica — Begov Han sa uspjehom, a u suradnji sa podhvatnim postrojbama.

Djelat, nepr. zrakopl.:

30. VII od 1100 sati do 1125 sati oko 120 neprijateljskih zrakoplova u 4 vala ponovno je bombardiralo SI. i Bos. Brod. Ima štete i žrtava.

⁵ Tom prilikom se prebacila u istočnu Bosnu samo 6. proleterska divizija. Na desnoj obali r. Bosne nju je tada prihvatila 16. NOU divizija (vidi dok. br. 109, 128 i 177).

⁶ Na tom prostoru je tada dejstvovala 20. romanijska brigada. Vidi izvještaj Štaba 27. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 19/7, k. 1111).

Istog dana napali su nepr. zrakoplovi želj. postaju Dubica i zapalili nekoliko vagona.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

Po nalogu
Glavara glavnostožernog ureda
Pročelnik operativnog odjela
glavnostožerni pukovnik
(HELBICH)
Helbich

(M. P.)

BR. 179

**IZVOD IZ OPŠTE BOJNE RELACIJE 2. ZBORNOG PODRUČ-
JA ZA JUL 1944. O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I
POJ U SJEVERNOM DIJELU SREDNJE BOSNE¹**

I. dio

A. — KOD 1. LOVAČKOG ZDRUGA:

1. — 4. lovačka pukovnija:

1. VII Stožer pukovnije, 13., 14. i 15. sat, I. i II. bojna 4. lovačke pukovnije nalaze se na postavima za obranu Dervente, III. bojna 4. 1. p. nalazi se na Usori.

Razviđački odjeli vrše razviđanje predzemljišta, kojom prilikom pribavljaju podatke, da se XIV. Srednjo-bosanska brigada nalazi od Vučje jame (11 SZ Dervente) pa do Ukrine, V. Kozaračka od Ukrine do Drine,² XII. Krajiška brigada na lijevoj obali Ukrine prema Prnjavoru, — Derventski, Prnjavorski i Dobojški odred južno od želj. pruge u Malici, Vrtačanima i k. 265 (10 J Dervente),³ XVII. Hrvatska³ u Maloj Sočanici.

¹ Original (pisan na mašini, latinicom) u Arhivu VII, reg. br. 7/1—3, k. 60.

² Vjerovatno omaška. Treba: s. Drijen.

³ Trebalo bi da piše: XVIII hrvatska (brigada). Inače, bliže o rasporedu i dejstvima pomenutih jedinica vidi dok. br. 26 i 147.

2. VII. U noći 1/2. VII. o. g. neprijatelj, koji je tokom dana viđen od razviđačkih oajaia, oapoceo je u (U 15 sati napad u početku siaoiijih razmjera na pojedinim odsjecima, a od U230 sati snažnom vatrom iz svih oruaa duž ciele obranbene crte I. i II. bojne. Naročito se je osjećao jak pritisak sa sjeverne strane gdje neprijatelj dolazi do na 5U m. pred bitnicu, sa namjerom da zarobi bitnicu, pa je na tome prostoru ovaj iront popunjavan odjelima iz pričuve. Vlastitih gubitaka nije bilo. Neprijateljski nepoznati. Tokom dana 2. VII. poduzeto je razviđanje jakim razviđačkim odjelima I. i II. bojne za neprijateljem, koji je odstupao. Ustanovljeno je, da se neprijatelj nakon odstupanja u jakim skupinama nalazi kod Smrtničkog mlina u Gornjem i Donjem Detlaku, kod Kalenderovačke škole i Miškovaca.

Tokom dana u 1130 sati angloamerički zrakoplovi izvršili su teroristički napad na Derventu, bombama različitog kalibra. Pogođene su željeznička postaja, sekcija želj. prometa, vojarna i nekoliko drugih zgrada. Prilikom ovog napadaja bilo je 120 poginulih i 85 ranjenih, a bilo je prilično materijalne štete.

Istoga dana prispjela je III. bojna 4. 1. p. iz Usore u Derventu i zauzela kao pojačanje postave za odbranu Dervente.

3. VII. Upućeni razviđački odjeli prikupili su podatke, da se neprijatelj nalazi kod Kalenderovačke škole, Zobištu i Rapčanima sa svojim manjim skupinama, a svojim jačim snagama, da se povukao u Cer. Klenovac (12 J Derventa) i Malice (11 J Derventa). Jedinice 4. lovačke pukovnije drže postave kao i 2. 0. mj.
4. VII. Vršiti se nasilno razviđanje: sa 1/4. 1. p. do Kalenderovačke škole, sa II./4. 1. p. do Malice, III. 4. 1. p. ostaje kao pričuva u Derventi. Sa prostora na kome su I. i II. bojna 4. 1. p. vršile nasilno razviđanje, neprijatelj se je povukao na lievu obalu Ukrajine. Po završenom razviđanju II. bojna 4. 1. p. kreće na Počivaljku, a III. bojna hodom iz Dervente na želj. postaju Ljupljanicu, odakle dalje vlakom do Doboja.
5. VII. Sa dielovima iz Dervente vrši se razviđanje predzemljišta. Neprijatelj se nalazi na lievoj obali Ukrajine.

U 2120 sati II. bojna 4. 1. p. kreće sa Počivaljke za Johovac, ostavljajući jednu sat na Briestu.⁴

Istoga dana III. bojna 4. 1. p. kreće u podhvat za rasterećenje Jelaha. Ova bojna stupa u borbu sa neprijateljem kod Jovađije. Neprijatelj se povlači u pravcu Križa k. 307, nakon čega se bojna vraća za Tešanjku, koja je bila napadnuta od komunista.³ Iz Tešanjke bojna se vraća u Usoru.

6. VII. Jedinice 4. 1. p. na istim mjestima kao 5. VII. o. g. Vršiti se razviđanje predzemljišta bez dodira sa neprijateljem, koji se nalazi na lijevoj obali Ukaine, Drienu i Ceranu, te u pravcu Crnče.
7. VII. II. bojna 4. 1. p. polazi za Doboju gdje zauzima postave za odbranu, a III. bojna već je zaposjela postave za odbranu Doboja. Vršiti se razviđanje predzemljišta. Neprijatelj se nalazi sa svojim slabijim snagama od Smrtića do Palačkovca.
8. VII. Vršiti se razviđanje predzemljišta. Na području Dervente nema komunista, koji su se sa svojim glavnim snagama koncentrisali oko Doboja.
9. VII. Vršena razviđanja. Samo manje snage komunista nalaze se na lijevoj obali Ukaine. Ostale snage još uvijek na području Doboja.
10. VII. Iz Dervente upućivane obhodnje nisu imale dodira sa komunistima. Jedna sat III. bojne iz Doboja upućena u nasilno razviđanje u smjeru s. Matuzića, gdje se neprijatelj jurišem natjerao na odstupanje. Tom prilikom vlastitih gubitaka nije bilo, a neprijatelj je imao 2 mrtva. Zaplijenjena jedna strojopuška i 2 puške.
11. VII. Vršiti se razviđanje. Neprijatelj sa svojim manjim snagama nalazi se na lijevoj obali Ukaine. Die-
lovi pukovnije u Doboju također vrše razviđanje predzemljišta bez dodira sa neprijateljem.
12. VII. Vršiti se razviđanje predzemljišta. Samo manje skupine komunista nalaze se kao obhodnje od Miškovaca do Glogovca. Komunističke jedinice nalaze se na području Teslića.⁶

⁴ Na karti: 1 :100.000 to mjesto nije nađeno.

⁵ i ⁷ Vidi dok. br. 52 i 147.

* U Teslicu su tada bile jedinice 11. NOU divizije. Bliže o borbama za oslobođenje Teslića vidi dok. br. 26, 36, 47 i 160.

13. VII. Upućene obhodnje u razviđanje. Stanje neprijatelja isto kao dan ranije. II. bojna 4. 1. p. vrši nasilno razviđanje smjerom: Krčevine — Prisade — Milkovac — Makljenovac — Debelo Brdo — Uljarice. U Oblom Kamenu, bojna nailazi na neprijatelja, te se razvija borba između dielova V. kozaračke brigade i XVIII. Hrvatske brigade s jedne strane i ove bojne. U 1530 sati toga dana bojna zauzima na juriš k. 322 — Obli Kamen i Visoku Glavu. Tokom dalje borbe neprijatelj pojačava svoj pritisak i neprekidno tuče bojnu teškom strojničkom, bacačkom i topovskom vatrom. U 1800 sati bojna se prema zapovjedi povlači u Doboju.⁷ Vlastitih gubitaka nije bilo.
14. VII. Vrš se razviđanje. U području Dervente stanje neprijatelja isto kao dan ranije.
15. VII. Vrš se razviđanje. Neprijatelj zauzet oko Teslića nalazi se samo neznatnim snagama na ovom području.
16. VII. Upućene obhodnje u razviđanje, koje su prikupile podatke da su se dielovi komunističkih brigada povratili u područje Prnjavora. Dan i noć bez događaja.
17. VII. Komunističke jedinice ponovno se prikupljaju na područje Dervente i nalaze se u Lupljanici, Suvajcima, Vrtačanima, i Sredeljanima (7 J 9 J i 7 JZ Dervente) te su tokom noći vodili borbu sa četnicima. Zbog ponovne ugroženosti prikupljena je u Derventi jedna sat Posadnog zdruga sa Počivaljke.
18. VII. Razviđački odjel iz Dervente pribavio je podatke, da se neprijatelj nalazi na Drienu, Osinji, Gor. Detlaku, Glogovcu i Palačkovcima, a dielom u Prnjavoru. III. bojna 4. lov. puk. iz Doboja vrši prema zapovjedi ovog zdruga podhvat pravcem: Denkovača — Obli Kamen — Omanjska. Radi jakog neprijateljskog otpora, koji ovu bojnu tuče jakom topničkom i bacačkom vatrom bojna se povlači na svoje ranije postave oko Doboja. Ovom prilikom III/4. 1. p. imala je 7 ranjenih domobrana, a izgubljene su 2 puške, 6 sanduka streljiva i dvie podloge srednjeg bacača 80 mm.⁸

19. VII. Vršiti se razviđanje. Svojim jačim snagama neprijatelj se je povukao sa područja Dervente.
II. bojna 4. 1. p. kreće iz Doboja u podhvat pravcem: Orašje — Milkovac — Makljenovac — Uljarice — Sivša. Kod Uljarice bojna dobiva jaku strojničku i bacačku vatru. Neprijatelj je premoćniji po svojoj jakosti i položajima s kojih napada, te se bojna povlači u Doboj. Prilikom ove borbe ranjena su 2 njemačka izobrazitelja dok protivnički gubitci nisu poznati.⁹
20. VII. Dielovi XIV. Srednjo-bosanske brigade, koji su se iznenada pojavili napali su četnike na Jabukovcu, te miliciju na Brđanima, koja se razbježala. Nekako u isto vrijeme dielovi V. Kozaračke brigade napali su četnike u M. Sočanici, te razbili iste. Za to vrijeme topništvo iz Dervente tuklo je Osoje i Jabukovca k. 207, Brđane, Vrtačane i Malicu. Kod dielova 4. 1. p. u Doboju bez događaja.
21. VII. Sa jačim snagama vrši se razviđanje predzemljišta na području Dervente. Neprijateljski dielovi koji su 20. VII. napali na četnike i miliciju kod Jabukovca i Brđana primjećeni su kod Kalenderovačke škole, Gor. i Donjeg Detlaka, a u jačini od 200 ljudi.
22. VII. Vršena razviđanja. Neprijatelj se nalazi u jačini od 400 ljudi na k. 289 — Malica — G. Detlak — Kalenderovačka škola, u Smrtićima — Glogovcu i Pojezni. Dan je prošao bez događaja.
23. VII. Razviđački odjel prikupio je podatke, da se manji dielovi komunista nalaze u Gor. Detlaku, Malici i Drienu.
24. VII. Vršiti se razviđanje. Neprijatelj se sa manjim dielovima nalazi u Osinju, Pojezni, Ceranima, Gor. Detlaku i Malici.
25. VII. Zbog predstojećeg podhvata komunisti svojim najjačim snagama napuštaju područje Prnjavora.
26. VII. Vršeno razviđanje iz Dervente. Neprijatelj se samo sa manjim snagama nalazi na mjestima kao 25. VII.
Za podhvat, koji se preduzima protiv komunista, II. bojna 4. 1. p. sa pridodatom 11. i 12. sati III. bojne 4. 1. p. ulazi u sastav borbene skupine »Hedrich« i kreće u podhvat pravcem Orašje — Makljenovac — Lepenica, gdje je zanoćila bez dodira sa neprijateljem. Istoga dana 9. i 10. sat III. bojne kreće

u podhvat pravcem: Prisade — Omanjska — Obli Kamen, gdje vodi borbu sa odmetnicima i uslied jakog pritiska neprijatelja povlači se na svoje postave.¹⁰

27. VII.   Dielovi 4. 1. p. u sastavu grupe »**Hedrich**« kreću dalje pravcem: Lepemce — Osoje — Jelah — Križ. U snažnoj borbi, koja je trajala od 1800 do 2100 sati neprijatelj se napokon povukao, ovi dielovi zanoćili su na Križu. Iz Dervente vršeno je razviđanje.

28. VII.   Po zapovjedi borbene skupine »**Hedrich**« obrazovana je u Derventi »Borbena jedinica Derventa«, koju su sačinjavale 1. i 3. sat 6. 1. p., Obkoparski vod 15. sati, pola bitnice i krugovalna postaja. Ova grupa krenula je u pravcu Prnjavora s time, da zanoći kod Smrtičkog mlina.

Dielovi 4. lov. pukovnije sa grupom »**Hedrich**« kreću prema Prnjavoru preko Stanara i Tedin Hana. Ovi dielovi dobivaju pred Tedinim Hanovima od neprijatelja snažnu strojničku i bacačku vatru. Borba je trajala od 1400 do 1900 sati. Zbog snažne vatre neprijatelja, koji je zaposjeo sve visove, ova grupa nije u stanju dalje nadirati, te se povlači prema Križu, gdje je zanoćila. Prilikom ovog povlačenja izgubljena je jedna teška strojnica kod 12. sati III./4. 1. p.

29. VII.   »Borbena jedinica Derventa« nastavila je nastupanje u pravcu Prnjavora. Oko 12 sati zametnula je borbu pred Gor. Palačkovcima. Dodeljeno topništvo otvaralo je vatru na neprijatelja. Istoga dana upućena je ojačana sat iz Vinske, koja je prispjela u Derventu te obrazovala grupu »**Sendel**«, a koja je imala raditi po zapovjedima Kozačke divizije koja je nastupala iz Banja Luke prema Prnjavoru, kao pojačanje »Borbenej jedinici Derventa«.¹¹ Po dobi- venoj zapovjedi ove dvie grupe nisu produžile na- diranje već su zaposjele za odbranu postava kod Smrtičkog mlina — k. 204. i k. 205.

Dielovi pukovnije u grupi »**Hedrich**« kreću za Piljuzić bez dodira sa neprijateljem, gdje su zanoćili

30. VII.   Ovi dielovi produžavaju nastupanje prema Prnjavoru preko Stanara do Bugarske, te se susreću sa kozačkim postrojbama i dalje kreću do k. 236,

¹¹ Vidi dok. br. 178.

gdje su zanoćili bez dodira sa neprijateljem toga dana.

Borbene grupe iz Dervente i Vinske ostaju i nadalje na postavima, gdje su se nalazili 29. VII. o. g.

31. VII.

Tokom noći borbena skupina »Sendel« i ojačana sat iz Vinske po dobivenoj zapovjedi od Kozaka kreće za Prnjavor. »Borbena jedinica Derventa« ostaje na istim postavima.

U 1320 sati stigla je u Derventu iz Prnjavora II. bojna 8. gorske pukovnije, koja je također učestvovala u tome podhvat. Dielovi pukovnije grupe »Hedrich« vrše nasilno razviđanje u pravcu Bugarske, Tedin Han, Ilida, Kulaši, Tedin Han (k. 320), Prodanovića Glava, Stanari. Ovi dielovi zanoćili su u Tedin Hanu neuznemiravani od neprijatelja.

U opisanim borbama u mjesecu srpnju 1944. jedinice 4. 1. p. imale su sljedeći utrošak streljiva:

Puščanih naboja 7,9 mm	49.919 kom.
Strojopuščanih naboja	44.880 „
Strojničkih — Schwarzlose	2.260 „
Strojničkih njemačkih	21.800 „
Strojosamokresa M. P.	10.997 „
Samokresa	24 „
Bacačkih mina 80 mm	160 „
Ručnih bombi	87 „
Zrakov. naboja	133 „

B. — KOD 3. LOVAČKOG ZDRUGA:

Od 2. lipnja do 14. srpnja nalazio se je zdруг na izobrazbi u Döllersheimu na trupnom vježbalištu.

Po povratku zdругa u Domovinu, isti je raspoređen na prostoru istočne Slavonije Đakovo — Vrpolje — Vinkovci.

Stožer 5. 1. p. bio je najprije u s. Andrijevci, zatim u Vrpolju, sa dielovima duž pruge: Garčin — Ivankovo, te na jug do r. Save.

D. — KOD II. BOJNE BRZOG ZDRUGA:

5., 6. i 8. sat tokom mjeseca srpnja davali su nazmjenično noćno osiguranje grada Broda i to tvornice vagona te uzduž čitavog kanala Glogovice. Osiguravanje se vršilo na istaknutijim mjestima već prema važnosti samog mjesta ili objekta. Svrha osiguranja je spriječiti neprijatelju da upadne u grad,

a ovo se vršilo u trajanju od 2000 do 0600 sati ujutro.

Ove sati davale su naizmjenično stražu i kod oružanog skladišta Gromačnik gdje se nalazi i sjedište bojne. Uz ovo osiguranje davane su i obhodnje prije i poslije pola noći po selu Gromačniku. Položaj Gromačnik osiguran je bodljikavom žicom a imade mjestimično i minska polja, a udaljen je od Broda 6 km.

30. VII. Prilikom osiguranja grada Broda na kanalu Glogovica oko 1000 sati napali su odmetnici zasjede 5. sati sa jakom vatrom iz strojopušaka, strojosamokresa i pušaka. Na vatru odmetnika momčad ove sati odgovorila je snažnom protuvatrom, zaustavila protivnika i prisilila ga na uzmak. Vlastitih gubitaka nije bilo, a protivnički nepoznati.

II. IZKUSTVA

U toku mjeseca srpnja 1944. do nekih novih izkustava nije se došlo, osim onih, koji su već u ranijim relacijama javljeni.

III. NEDOSTACI I POGRIEŠKE

Osjeća se da su jedinice slabo popunjene. Uslied toga ne uspijeva se prilikom podhvata neprijatelja sasvim obkoliti, tako da on uvijek pronade luknju kroz koju se izvuče i tako izbjegne borbi. Oprema je dosta slaba i dotrajala. Ljudstvo je izloženo velikim naporima, te je i sama oprema izložena većem kvaru. Osjeća se nedostatak u automatskom oružju, naročito kod jedinica, koje nisu bile na prenaoružanju. Pogriješaka nije bilo.

ZA POGLAVNIKA I DOM SPREMNI!

Z A P O V J E D N I K
general Pacak
Pacak

**OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 8. POSAD-
NOG ZDRUGA O RASPOREDU I DEJSTVU PROTIV NOV
I POJ U JULU 1944. GODINE¹**

OBĆA BOJNA RELACIJA

I. DIO

o podhvatima postrojbi 8. posadnog zdruga u mjesecu srpnju 1944. g.

A) Raspored dijelova zdruga, jačina i naoružanje u toku mjeseca srpnja 1944. g. bio je sljedeći:

1. — Stožer zdruga, Gospodarski ured i pomoćni skup nalazio se u Sarajevu.

Jačina i naoružanje:

častnika	.12
dočastnika	.16
momaka	.77
pušaka	.67
strojosamokresa	.3
samokresa	.12

2. — Stožer I. bojne nalazi se u Sarajevu, 1. sat na Pašinom brdu (sjeverni sektor), 2. sat na Zlatištu (južni sektor), 3. sat u gradu Sarajevu (srednji sektor), 4. sat na Alipašinom mostu, 5. sat u Travniku (vojno oružnički vod) i 6. sat (jurišna) — ljudstvo sa strojnicama raspoređena na svim gore spomenutim sektorima.

Jačina i naoružanje:

častnika	22
dočastnika	52
momaka	899
pušaka	899
strojopušaka	25
strojnica	10
samokresa	38
bacača	2
strojosamokresa	4

3. — Stožer II. bojne sa 1. sati nalazio se je u Zvorniku, 2. sat na Nova Kasaba, 3. sat Pale, 4. set u Rogatici i 5. sat u Srebrenici.

<i>Jačina i naoružanje</i>	
častnika	4
dočastnika	25
momaka	1140
pušaka	1100
strojopušaka	5

4. Stožer III. bojne nalazio se je na Ilidži, 1. sat Trnovo, 2. sat Umoljani, 3. sat Kotorac, 4. sat Bjelimići, 5. sat Glava tičevo i 6. sat Trnovo.

<i>Jačina i naoružanje:</i>	
častnika	5
dočastnika	46
momaka	1489
pušaka	1062
strojopušaka	7
strojnica	2
strojosamokresa	4
samokresa	5
bacača mina	1

5. — *Stožer IV* bojne sa 1. sati nalazio se je u postrojavanju u toku mjeseca u Sarajevu, 3. sat u Budoželji, 4. sat Vijaka i 5. sat Zavidovići, dok 2. i 6. sat još nisu postrojene.

<i>Jačina i naoružanje:</i>	
častnika	4
dočastnika	27
momaka	901
pušaka	595
strojopušaka	1
strojnica	1

6. — *Stožer V.* bojne nalazio se je u Goraždi, 1., 2., 3. i 4. sat nalazile su se na postavima oko Goražde kao i u samome mjestu.

<i>Jačina i naoružanje:</i>	
častnika	nema
dočastnika	41
momaka	981
pušaka	975
strojopušaka	6
strojnica	1
samokresa	1

7. — *Stožer VI.* bojne nalazio se je u Ustikolini, 1., 2., 3., i 4. sat nalazile su se na postavima oko Ustikoline kao i u samoj Ustikolini.

Jačina i naoružanje:

častnika	nema
dočastnika	40
momaka	1032
pušaka	1007
strojopušaka	10
strojnica	2
strojosamokresa	7
samokresa	4
bacača mina	3

8. — *Stožer VII. bojne* nalazio se je u postrojavanju u Sarajevu, 5. sat u Ostrožcu, dok ostale sati ove bojne nisu postrojene.

Jačina i naoružanje:

častnika	3
dočastnika	5
momaka	242
pušaka	110
strojnica	1
samokresa	2

9. — *1. bitnica* nalazila se je u Travniku.

Jačina i naoružanje:

častnika	4
dočastnika	10
momaka	74
pušaka	52
strojopušaka	2
samokresa	5
topova 8 cm. 0.5/8.	2
haubica	2

10. — *2. bitnica* nalazila se je na postavima oko Sarajeva.

Jačina i naoružanje:

častnika	2
dočastnika	11
momaka	60
pušaka	56
topova 8 cm.	4

11. — *Samostalni topnički vod* nalazio se je na postavu u Travniku, nešto sjevernije od vojarne »Bana Lackovića«.

Jačina i naoružanje:

častnika	1
dočastnika	3
momaka	31

pušaka	20
topova	2

12. — *Dojavni vod* nalazio se je u Sarajevu na postavima I. bojne.

Jačina i naoružanje:	
častnika	.1
dočastnika	.1
momaka	27
pušaka	20
samokresa	2

13. — *Obkopski vod* nalazio se je na postavima I. bojne oko Sarajeva.

Jačina i naoružanje:	
častnika	.1
dočastnika	.1
momaka	38
pušaka	34

B) PODHVATI:

U toku mjeseca srpnja 1944. g. postrojbe zdruga nisu poduzimale veće podhvate, nego su vršile osiguranje mjesta u kojima se nalaze, odbile nekoliko napadaja na svoje postave, te vršile razviđanje u okolini svojih postava.

Važniji događaji bili su sljedeći:

1. *srpnja*: rano u jutro oko 04.00 sata napali su partizani na postave naše 1. sati III. bojne u Trnovu. Nakon kraće borbe neprijatelj se je povukao. Oko 11 sati izvršen je ponovo napad od jačih partizanskih snaga, te je nakon 45 minuta vođene borbe napušten po našim postrojbama u Ilovicama (4 km. s. od Trnova), koji je nakon toga porušen od partizana, a dielovi 1. sati povukli su se prema Treskavici.²

Neprijatelj je u ovoj borbi imao 2 mrtva (prebrojano). Naših gubitaka nije bilo.

Druga grupa partizana u isto vrijeme napala je na naše postave na Krstac pl. (7 km. s. z. Bjelimića) ali su odbijeni. Partizani su imali namjeru preko Bjelimića za Kalinovik, ali su u tome ometeni te su se povukli preko Visočice pl. na Jezero (21 km. s.z. od Kalinovika), zatim preko Pušina 17 km. s.z.

², ³, ⁴ i " Odnosi se na jedinice 1. proleterske divizije. Bliže o njihovom dejstvu kao i o gubicima vidi dok. br. 8 u ovoj knjizi i izveštaj Štaba 1. proleterske divizije od 13. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 1/6, k. 712 A).

od Kalinovika) i Poljice (16 km. s. z. od Kalinovika). Kod Poljica je naša ophodnja došla u dodir sa partizanima i stupila u borbu, ali nije mogla spriječiti prelaz partizana za Treskavicu. Jačina partizana bila je oko 1000 ljudi.³

2. *srpnja*: imala je 1. sat IV. bojne česte sukobe sa partizanima u području Treskavice š. i. od Trnova.

Njemačka vojska progoneći partizane stigla je danas u Trnovo, a naše jedinice osiguravale su desni bok pod Treskavicom i lievi pod Jahorinom, te su bočnom vatrom podpomogale, da se neprijatelj brže protjera.⁴

3. *srpanj*: prilikom podhvata ustaških postrojbi iz Srebrenice u pravcu Kravica (8 km. i. od Kasabe), uslied nesporazuma došlo je do sukoba sa 2. sati II. bojne ovog zdruge, te je tom prilikom bilo 2 mrtva i 11 ranjenih u Kravici.

Jedna partizanska grupa izvršila je napad na naše postave kod Han Osanice (11 km. s. z. od Goražde), koje su branili dielovi naše V. bojne. Partizani su odbijeni prema Foči. Niemci su u podhvatu stigli u Ustikolinu.⁵

Gubitci u ovoj borbi bili su: Naši 2 domobrana poginula, 1 domobran nestao i 1 vodnik zarobljen. Neprijateljski 2 mrtva.

Pošto su Niemci napustili Trnovo, ponovo je jedna grupa od oko 200 partizana upala u Trnovo. Jedinice naše 1. sati III. bojne ov. zdruge, protunapadom protjerali su partizane, te u zajednici sa Niemcima postavile pohvat čišćenja duž ciele Jahorine, a potom se povratile u Trnovo.

Gubitci u ovom pohvatu bili su:

Naši 4 ranjena od kojih 1 teže.

Neprijateljski 7 mrtvih među njima jedan komandant bataljona, 6 zarobljenih i više ranjenih.⁸

Zaplijenjeno: 5 pušaka, 4 konja i 300 kgr. žita.

11. *srpnja*: Kod Saloma pokušalo se je prebaciti preko Drine 17 seljaka — pravoslavaca u 2 čamca. Na ove je otvorena vatra od strane naših postrojbi i 12 ih se je utopilo u Drinu.

14. *srpnja*: odbijen je napad jedne grupe četnika na posadu naše V. bojne u Jabuci (5 km. od Goražde).

16. *srpnja*: domobranske i ustaške postrojbe iz Ostrožca poduzele su podhvat s namjerom, da se zauzme Gradac, koji je i zauzet. Partizani su se povukli u s. Višnjevica (7. km. s. i. od Ostrožca).

Naša 5. sat osiguravala je gazove na Neretvi kod samog Ostrožca i u s. Papraska (6 km. s. z. Ostrožca).

17. *srpnja*: 5. sat VII. bojne ovog zdruge uputila je ophodnje u razviđanje koje su ustanovile, da će partizani nalaze

u selima: Seonica, Podhum (5 km. s. od Ostrožca), Gradac, Trusine, Herići i Gostovići (sve 3 do 5 km. oko Ostrožca). Ove partizanske grupe pripadaju Ramskom odredu.⁷

19. *srpnja*: izvršen je prepad četnika na selo Nedžarići, koje leži ispred uporišta 580 pododsek Mojnilo pokraj Sarajeva, radi odvođenja nekih pravoslavaca u četnike. Naša posada na pomenutom bunkeru otvorila je vatru na četnike koji su radi toga nestali.

20. *srpnja*: partizanske snage, koje su napadale Bratunac i Srebrenicu povukle su se danas u Gerovo (10 km. j. i. od Vlasenice). U selu Milici zapalili su most na riei Jadru.

Partizanske snage vode borbu na Rudištima i Korjenu (6 i 9 km. i. od Sekovića). Partizani daju jak otpor.

Vlastiti gubitci u ovim borbama bili su: 3 domobrana i 6 građanskih osoba mrtvih i 3 ranjena domobrana.

Neprijateljski gubitci 45 mrtvih.⁸

21. *srpnja*: 5. sat IV. bojne ov. zdruga iz Zavidovića uputila je jednu obhodnju u izviđanje u pravcu s. Banovići i Pribitkovići (21 i 20 km. j. i. od Zavidovića), koja je tom prilikom ustanovila, da su se partizani povukli u pravcu Kladnja i Sekovića. Ova skupina partizana nalazila se je na području Jaruške, Banovići, Pribitkovići duže vremena. Ovo su bili delovi vojvođanske divizije.⁹

22. *srpnja*: III. partizanski korpus povlači se u pravcu planine Konjuh. Kod Rudišta (12 km. s. od Vlasenice) partizani daju jak otpor. Njemačke postrojbe ušle su u Foču, nakon manjeg odpora partizana.¹⁰

26. *srpnja*: željeznička pruga Rama — Konjic bila je ugrožena od partizana. Ustaška bojna koja vrši osiguranje ovog diela pruge zatražila je pomoć od naše 5. sati VII. bojne u Ostrožcu, koja je uputila jedan ojačan vod od 70 ljudi, te je ovaj dobio zadatak, da osigurava prugu Ostrožac — Lisičići.

⁷ Riječ je o 17. brigadi 10. NOU divizije, koja je 28. aprila 1944. formirana od pomenutog odreda (vidi knj. 24, dok. br. 139). Tada su njeni dijelovi porušili jedan most i željezničku prugu Ostrožca i tom prilikom, u borbi, ubili 2 i ranili 3 neprijateljska vojnika. Opširnije o tome vidi izvještaj Štaba ove brigade od 2. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 35/3, k. 854).

⁸ Borba je vođena protiv jedinica 27. i 38. NOU divizije. Bliže o toj borbi kao i o gubicima pomenutih jedinica vidi dok. br. 72, 111 i 130.

⁹ Odnosi se na 16. NOU diviziju (vidi dok. br. 49 i 59).

¹⁰ Uslijed odlaska jedinica 1. proleTERSKE divizije sa sektora Foče na drugi zadatak, Nijemci i četnici su ušli u Foču bez borbe. Vidi izvještaj Štaba 1. proleTERSKE divizije od 13. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 16, k. 712 A) i izvještaj komandanta Fočanske leteće četničke brigade od 21. jula 1944 (Arhiv VII, reg. br. BH-V-1218).

27. *srpnja*: u 23,20 sati partizani su izvršili napad na Ostrožac sa desne obale r. Neretve, te je borba trajala cijelu noć, nakon čega su partizani odbijeni.

Jačina partizana bila je 2 bataljona.

Istovremeno partizani su postavili minu na prugu između Zuglića i Ostrožca na koju je naišao vlak, kojom su prilikom oštećena 3 vagona.¹¹

Gubitci u gore spomenutoj borbi bili su 1 ustaša mrtav i 2 ranjena.

31. *srpnja*: podhvatne snage ušle su u Vlasenicu. Partizani se povukli u Javor pl. i jugozapadno od ove.¹²

C) IZKUSTVA

Neprijatelj, ako ne uspije od prvih napadaja da zauzme postave odmah se povlači, s tim da ponove ove napade onda ako su daleko nadmoćniji snagom i oružjem i ako mogu iznenadno da napadnu. Dobro utvrđeni postavi i dobro naoružana posada i malog brojčanog stanja, a čvrsta u borbi, nadmoćnija je od brojčano nadmoćnijeg neprijatelja. Neprijatelj iskorišćuje t.j. samo u većim slučajevima noćni napad i šumoviti kraj.

D) NEDOSTATCI I POGRIEŠKE

Nedostaje automatsko oružje, te častnika i dočastnika po satima, zbog čega je oslabljena i najbolja borbenost momčadi. Po postrojbama nedostaju častnici i dočastnici, koji bi mogli dati točan opis pojedinih događaja po fazama borbe kako se to traži.

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK

Ćordašić
Ćordašić¹³

" Prema izvještaju Štaba 10. NOU divizije od 4. avgusta 1944, voz je 28. jula srušila diverzantska grupa 17. brigade i tom prilikom nanijela neprijatelju mnogo veću materijalnu štetu i gubitke nego što je prikazano u ovoj relaciji (Arhiv VII, reg. br. 37/3, k. 854).

¹² U našim dokumentima se o padu Vlasenice ništa ne kaže, ali piše da neprijatelj nadire k njoj (vidi dok. br. 143).

¹³ Juraj

**OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA 9. POSAD-
NOG ZDRUGA O DEJSTVIMA PROTIV JEDINICA NOV I
POJ U HERCEGOVINI U JULU 1944. GODINE¹**

OBCA BOJNA RELACIJA

I. DIO

o podvatima postrojbi 9. posadnog zdruga u mjesecu srpnju 1944. g.

**A) RAZPORED CETA, JAČINA I NAORUŽANJE U TOKU MJESECA
SRPNJA 1944. G.**

Zdrug je u toku mjeseca srpnja 1944. godine imao u svom matičnom sastavu šest bojni i jednu bitnicu i to: I., II., III., IV., V. i VI. bojna. (VI. bojna podpada pod podhvatno zapovjedništvo Cetina.)

Razpored, jačina i naoružanje bojna bilo je sljedeće:

I. bojna: Sjedište stožera bojne na Humu. Raspoređena je na osiguranju željezničke pruge Hum — Poljice. Ova bojna je jačine: 14 častnika, 46 dočastnika i 516 domobrana sa 585 pušaka, 24 strojopuške, 6 strojnica, 22 strojosamokresa, 20 samokresa i 8 bacača mina.

II. bojna: Sjedište stožera bojne u Mostaru. Raspoređena je i to: 1. sat Mostar, 2. sat Nevesinje, 3. sat Dubrave i 4. sat Rotimlje. Jačina ove bojne: 13 častnika, 27 dočastnika i 1190 domobrana sa 1048 pušaka, 8 strojopušaka, 3 strojnice, 1 strojosamokresom, 21 samokresom i 2 bacača mina.

III. bojna: (Bivša DOMDO bojna Gacko) Sjedište stožera bojne u Gacku. Raspoređena je i to: Za zaštitu sela oko Gacka i Fazlagić Kule. Jačina ove bojne: 1 častnik, 52 dočastnika i 478 domobrana-milicionera sa 405 pušaka, 6 strojopušaka i 3 strojnice.

IV. bojna: Sjedište stožera bojne u Slanom. Raspoređena je i to: 1. sat Mlinište, 2. sat Topolo i 3. sat Slano. Jačina ove bojne: 9 častnika, 34 dočastnika i 654 domobrana-milicionera sa 420 pušaka.

V. bojna: Sjedište stožera bojne u Čilipi (Konavlje). Raspoređena je i to: 1. sat Komolac, 2. sat Mlini, 3. sat Čilipi, 4. sat Mrcine i 5. sat Gruda. Jačina ove bojne je: 13 častnika, 64 dočastnika i 1058 domobrana-milicionera, sa 1046 pušaka, 3 strojopuške, 1 strojnicom i 3 samokresa.

VI. bojna: Sjedište stožera bojne u Sinju. Cijela bojna sa 1. bitnicom 9. posadnog zdruga podpada pod podhvatno zapovjedništvo Cetina.

B) PODHVATI:

U toku mjeseca srpnja ove godine postrojbe-jedinice ovoga zdruga nisu poduzimale veće podhvate, nego su vršile osiguranje mjesta u kojima su raspoređene, željezničke pruge i raznih obhodka, gdje su imali i manjih sukoba sa neprijateljem-partizanima.

Važniji događaji bili su sljedeći:

Dne 3. srpnja 1944. godine napadnuta je od strane odmetnika oružnička postaja Triebanj. Posada oružničke postaje u jačini od 35 oružnika prihvatila je borbu, koja se vodila sve do 0845 sati kada je oružnicima nestalo streljiva. Oružnici su se uz pripomoć ljudstva 4. sati II. bojne ovog zdruga (15 momaka) pod vodstvom predsjednika obćine Crnići probili i povukli.²

Dne 4. srpnja 1944. godine u 0400 sata izvršili su partizani napad na sela Crnići, Pješevac, Prenj i Opličići (zapadno od Stolca). Napali su na or. postaju Aladinići i zapalili je. Istog dana partizani su krenuli prema Domanovićima preko s. Opličići. Zapovjednik 3. sati sa nekoliko oružnika i oko 60 momaka krenuo je u pravcu neprijatelja sa kime je došao u dodir 1 km. od Klepinih kuća — Opličići, gdje je zauzeo položaj i sprečio dalje napredovanje partizana prema Domanovićima.³

Dne 5. srpnja 1944. godine pod njemačkim zapovjedništvom pošlo je u razviđanje u pravcu Begović Kule (12 km. sj. zapadno od Trebinja) 20 domobrana 5. stožerske sati I. bojne ovog zdruga. Povratak ovih domobrana bio je istog dana izjutra. Domobrani su izjavili da su u svom razviđanju opazili partizanske straže oko sela Grbeši (7 1/2 km. sj. zap. od Trebinja).

Dne 6. srpnja 1944. godine oko 2030 sati razvodnik 2. voda 3. sati IV. bojne ovog zdruga Niko Vuletić pošao je obići straže u selo Mravinjac i Mrčevo i pri povratku na mjestu zvanom »Zeževica« (19 km. sj. zapadno od Dubrovnika) sačekan od partizana, koji su ga uhitili i sa sobom povelili za čiju se sudbinu ništa nezna.

¹ Tu oružničku postaju zauzela je 13. hercegovačka brigada (vidi dok. br. 1 u ovoj knjizi i relaciju Štaba 13. herceg. brigade od 3. avgusta 1944 u Arhivu VII, reg. br. 2/7, k. 1152 I).

³ i ⁴ Oružničku postaju Aladinići kao i ustaško-domobransku posadu na ž. st. Poljice zauzele su jedinice 10. hercegovačke brigade. Opširnije o tome vidi relaciju štaba te brigade od 3. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 8/1, k. 1148 II). O tome vidi i dok. br. 18 i 91 u ovoj knjizi.

Dne 8. srpnja 1944. godine partizani su izvršili napad na željezničku postaju Poljice, koju čuva 1. sat ovog zdruge.

Napad je uslijedio sa sjeverne i južne strane. Poslije borbe od 1 1/2 sata napadači su uspjeli razbiti obranu i zauzeti željezničku postaju. Prema izvješću zapovjednika sati za ovaj pad uporišta Poljice najviše je kriv i odgovoran naslovni narednik Domitrović Dragan, koji je sa nekoliko domobrana iste sati bio pri ruci odmetnicima, po padu uporišta odmetnicima slobodno prišao i predao im svu opremu i streljivo koje se čuvalo u skladištu sati.

Partizani su odmah poslije pada Poljica isto napustili.'

Ovog istog dana u 0400 sata partizani su napali željezničku postaju Jasenica Lug. koju čuva 6. sat I. bojne ovog zdruge. Poslije borbe od jednog sata napadači su odbijeni, koji su se povukli u predio oko rieke Trebišnjice.⁵

Iz Trebinja upućeni su dielovi jedne bojne 369. hrvatske pukovnije »Vražje divizije«,® kao i oklopni vlak, te pomoćni vlak iz Dubrovnika, radi uzpostavljanja prometa na željezničkoj postaji Poljice i radi uklanjanja zapreka, koje su partizani u obliku kamenja ili mina postavili na prugu. U ovom su sudjelovali i djelovi I. bojne ovog zdruge.

Dne 9. srpnja 1944. godine a po zapoviedi njemačkog zapovjedništva u Trebinju upućena je 5. sat I. bojne ovog zdruge kao stalna posada željezničke postaje Poljice. Iz 4. sati I. bojne iz Dubrovnika kao pojačanje upućeno je 1 dočastnik i 20 domobrana. Svi su ovi razmješteni na željezničkoj postaji Poljice.

Istog dana oko 20.20 sati napadnut je teretni vlak koji je iz pravca Uskoplja kretao prema Zelenici u blizini ž. postaje Vojski Do (na 288 km. — 17 km. jugozapadno od Dubrovnika).

Napad je izvršen sa strojopuščanom vatrom i ručnim bombama. Napad su odmah primjetili dielovi V. bojne ovog zdruge sa uporišta Mihanići i Gabriele te su pritekli u pomoć napadnutom vlaku i sa napadačima prihvatili borbu. Napadači su poslije kraće borbe protjerani u smjeru Sniježnice (sj. istočno od željez. postaje Mihanići). Vlak je zatim nesmetano prosledio za Boku. Ranjen je jedan njemački vojnik.

Dne 10. srpnja 1944. godine. Obhodnja V. bojne ovog zdruge prije prolazka vlaka iz Boke Kotorske naišla je na jednu nagaznu minu, koja je bila postavljena na tračnice pruge na km. 288 u blizini željezničke postaje Vojski Do. Mina je odklonjena.

⁵ Napad na ž. st. Jasenica-Lug izveo je Južnohercegovački NOP odred (vidi dok. br. 18).

• U Trebinju je tada bio 1. bataljon 369. puka njemačke 369. legionarske divizije »Vražje« (vidi dok. br. 1, napomenu br. 3).

Dne 11. srpnja 1944. godine. Prema nalogu njemačkog zapovjedništva u Gacku vršena je akcija-čišćenje partizana sa 300 ljudi iz 2., 3., 4. i 5. sati III. bojne ovog zdruga po pravoslavnim selima gatačkog kotara, duž crnogorske granice i bilečkog kotara. Zadatak je bio zauzeće Kobilje Glave t. 1115 (12 km. juž. od Gacka) i osiguranje desnog boka od Brestice (3 km. zap. od Kobilje Glave) i Nemanjice (2 km. sj. zap. od Kobilje Glave) njemačkoj vojsci, koja je zajedno sa 1. sati III. bojne ovog zdruga sa oko 90 ljudi vršila akciju u smjeru Gat t. 1120 (11 km. izt. od Gacka) — Stepen Vrh t. 1228 (12 km. juž. od Gacka). Napad na Kobilju Glavu nije uspio uslied jake odmetničke vatre. Isto tako nije uspio napad na Gat od strane 1. sati uslied jake neprijateljske vatre. Gubitaka je bilo sa jedne i druge strane.⁷

Dne 20. srpnja 1944. godine u noći od 20./21. VII. t.g. došla je u selo Duži (15 km. juž. od Metkovića) jedna grupa partizana i odvela sa sobom domobrana Čamo Nikolu, kome su predhodno opljačkali kuću.

Dne 21. srpnja 1944. godine zapovjednik 1. sati V. bojne ovog zdruga pričuvni pješački nadporučnik Mato Mojaš na povratku sa obilazka 1. voda iste sati u selo Osojnik (8 km. s. z. od Dubrovnika) nestao je sa pratnjom 1 dočastnikom i 1 razvodnikom, na putu za Komolac (4 km. sj. izt. od Dubrovnika). Isti je sigurno odveden po partizanima, u nepoznatom smjeru.

Dne 25. srpnja 1944. godine u 0100 sat obhodnja od 2 domobrana 1. voda 2. sati V. bojne, koja je krstarila kroz selo Plat (11 1/2 km. jug. izt. od Dubrovnika) naišla je na jednu skupinu partizana koji su bili sakriveni na mjestu zvanom »Grujice«. Cim je obhodnja primjetila ovu grupu partizana, ovi su ih obkolili i domobranima oduzeli puške (2) i naboje (200 komada). Nakon ovoga odmetnici su se povukli u nepoznatom smjeru prethodno zapretivši domobranima da o ovome ništa nikome ne govore, jer da će u protivnom biti popaljeni njihovi domovi a ukućani da će biti poubijani. Određena potjera od strane 1. voda 2. sati V. bojne nije mogla napadače pronaći.

Istog dana oko 1700 sati jedna veća skupina partizana napala je selo Osojnik (8 1/2 km. sj. zap. od Dubrovnika) i razpršila tamošnju našu posadu od 1. voda 2. sati V. bojne ovog zdruga od kojih se jedan dio uspio povući u Zaton.

Tokom noći 25./26. ov. mj. iz Zatona bio je upućen jedan odjel Vražje divizije u jačini jednog voda sa zadatkom da protjera partizane iz sela Osojnik, međutim uslied premoćnosti partizana ovaj se vod morao povući. Partizani su ostali u s. Osojnik

sve do 27. ov. mj. do 0600 sati kada su sami napustili selo. Povukli su se u smjeru sjeveroiztoka.

Dne 28. srpnja 1944. godine izpaljeno je 2 puta bombama iz teškog bacača od strane I. bojne na Humu u pravcu s. Taleža (9 km. zap. od Trebinja) jer su se tamo pojavili partizani. Dejstvo ovih bombi bilo je sa dobrim moralnim učinkom jer se poslije ovoga nije čula nikakva pucnjava u smjeru s. Taleža.

Istog dana između 0100 i 0200 sata bila je napadnuta domobranska i njemačka straža na mostu u Ljutoj (Dubrovačka Zupa) i to sa gornje i donje strane državne ceste. Odmah su Niemci i domobrani otvorili vatru na napadače, ali kako je naša i njemačka vatra bila jača napadači su se povukli u nepoznatom smjeru. Gubitaka nije bilo.

C) ISKUSTVA:

Opaža se u zadnje vrijeme da partizanske jedinice na području ovog zdruga dobijaju sve jače naoružanje u automatskom oruđu od strane neprijateljskih zrakoplova, te uslied toga naše jedinice zaostaju u naoružanju prema partizanima.

Isto tako opaža se da su partizanske jedinice sve bolje snabdjevene obučom i odjevnom opremom, koju dobijaju putem zrakoplova iz svojih obskrbnih baza.

Na obalskom području osjećaju se nove izvježbane partizanske skupine koje su svršile vježbe u modernom naoružanju i prepadnom ratovanju kao i postavljanju novih englezkih mina (kontaktnih). Ove vježbe izgleda da su vršene od strane Amerikanaca i Engleza na otoku Visu.

D) NEDOSTATCI I POGRIEŠKE:

Nedostatak oružane i odjevne opreme osjeća se kod svih dielova ovoga zdruga, tako da je služba osiguranja i obrane jako uslied toga otežčana.

Popuna I. bojni ovog zdruga još nije stigla i ako je ovaj zdrug izvješten da će ovih dana biti upućena. Ova popuna neminovno je potrebna radi izmjene ljudstva I. bojne koja se već skoro 3 godine nalazi u neprestanim borbama i raznim osiguranjima te je istoj potreban odmor.

ZA POGLAVNIKA I ZA DOM SPREMNI!

(M. P.)

ZAPOVJEDNIK PUKOVNIK

(Zuech)
Zuech⁸

BR. 182

OPŠTA BOJNA RELACIJA ZAPOVJEDNIŠTVA BRZOG
ZDRUGA O BORBAMA PROTIV JEDINICA NOV I POJ NA
SEKTORU TRAVNIKA I GORNJEG VAKUFA U JULU 1944.
GODINE¹

I. DIO

OBCA BOJNA RELACIJA

O podvatima dielova Brzog zdruga na području Lašve — Turbe
u mjesecu srpnju 1944. godine.

A) RAZPORED CETA, JAČINA I NAORUŽANJE:

Dielovi ovoga zdruga na tom području i to:

Stožer zdruga, osim pozadinskog odjela (Ib), stožer III.
bojne sa 9., 10., 11. i 12. sati i 7. sat II. bojne raspoređeni su
bili kako slijedi:

- Stožer zdruga (bez Pozad. odjela), stožer III. bojne i
1 vod 7. sati u Travniku;
- 7. sat II. bojne, bez 1 voda, u Turbetu;
- 9. sat na postavu ž. p. Busovača, Stražara br. 2 i ž. p.
Vitez;
- 10. sat na postavu Bila Most, Divjak i Dolac — Ložio-
nica — Tvor. šibica;
- 11. sat na postavu Rastovo,
- 12. sat na postavu Rastovo.

Jačina i naoružanje nepromijenjeno.

B) PODHVATI:

U toku mjeseca srpnja dielovi Brzog zdruga na području
Travnika vršili su osiguranje želj. pruge i ceste Lašva — Turbe,
te u prvoj polovini mjeseca i ceste Travnik — Rastovo raspo-
ređeni po uporištima kako je pod A) navedeno, vršeći razvi-
đanje južno i sjeverno, odnosno istočno i zapadno od naznače-
nih saobraćajnih puteva.

Početak srpnja sudjelovale su tri sati ovoga zdruga u
velikom podhvatu zajedno sa njemačkim postrojbama SS. na
čišćenju prostora Travnik — D. Vakuf — Bugojno — Rastovo
— Travnik, kojom prilikom su bile u teškim borbama.

I. Dio

OPĆA BOJNA RELACIJA

o podvratima dijelove Brzog zdruga na područja Lešva-Turbe u mjesecu srpnju 1944. godine.

A/ RAZPORED ČETA, JAČINA I NAORUŽANJE:

Djelovi ovog zdruga na tom području i to:
Stožer zdruga, osim posebnog odjela /Ib/, stožer III.bojne sa 9., 10., 11. i 12.seti i 7. set.II. bojne raspoređeni su bili kako slijedi:
- Stožer zdruga /bez Poseb. odjela/, stožer III.bojne i 1 vod 7. seti u Travniku;
- 7. set II. bojne, bez 1 voda, u Turbetu;
- 9. set na postevu Z.p.Basovača, Stražara br.2 i Z.p. Vitez,
- 10.set na postevu Bila Most, Divjak i Dolac-Ložloci-Tvor.Šibice;
- 11.set na postevu Restovo,
- 12. set na postevu Restovo.
Jačina i naoružanje neprocijenjeno.

B/ PODHVATI:

U toku mjeseca srpnja dijelovi Brzog zdruga na području Travnik vršili su osiguravanje želj. pruge i ceste Lešva - Turbe, te u prvoj polovini mjeseca i ceste Travnik - Restovo raspoređeni po upriština kako je pod A/ navedeno, vršili razvidjenje južno i sjeverno, odnosno istočno i zapadno od nezavršenih saobrasnih puteva.
Početkom srpnja sudjelovala su tri seti ovog zdruga u velikom divjaku zajedno sa Njemačkim postrojbama SS. na šišćenju prostora Travnik - D.Vakuf - Bagojno - Restovo - Travnik, kojim prilikom su bile u teškim borbama.
Koncem mjeseca srpnja 2 seti ovog zdruga u G.Vakufu, pošto su prebačene iz Restova u G.Vakuf, bile su u teškim borbama i radi premoći neprijateljske mornje su izraziti G.Vakuf.

POJEDINOSTI:

2. srpnja 1944.: 11. set pojačane sa 1 vodom 12.seti upućena je iz Restova sa zadatkom da napadne s. Jégodići i naišla je kod Crnog Vrha /1392/ na odmetničku predustranu jačine oko 20 ljudi, vjerojatno pripadnike Travničkog odreda, koje je gradstrelac nakon kratke borbe bila raspršena. U s. Jégodići nije više bilo neprijateljske.
5. srpnja 1944.: U cilju oskrabivanja i uništenja neprijateljske /VII., IX. i dijelovi XIII. i Travnički odred/ u prostoru Travnik - D. Vakuf - Bagojno - Restovo - Travnik dijelovi ovog zdruga zajedno sa dijelovima SS-15 Hgt. izvršili su podhvati i to: 11. set pojačane sa 2 voda 12.seti iz Restova zaposjela je crtu 1531 - Kadirovine, 2 voda 9. seti i 2 voda 10. seti iz Rankovića zaposjeli su crtu Kadirovine - Keštel - Orlovača Br. i 2 voda 7.seti sa 2 voda Nijemaca iz Turbe zaposjeli su crtu Orlovača Br. - Milojevci - Kamenjak /1510/. Ova crta zaposjednuta su 6.7. do 0200 sati. U 0430 sati započeo je napad dijelove SS-postrojbi sa zapadne i jugozapadne strane potiskujući neprijateljske prema omeđenoj crti. Neprijatelj se je sa jakim snagom i mnogo automatskog oružja pokušao pod svaku cijenu probiti u istočnom prevodu, što mu je nakon nekoliko uzastopnih pokušaja konačno i uspjelo probivši se kod Keštela /1266/, tako da se kombinovana 9. i 10.seti mornje povući u Rankoviće

Fotokopija prve stranice dokumenta br. 181

Koncem mjeseca srpnja 2 sati ovoga zdruga u G. Vakufu, pošto su prebačene iz Rastova u G. Vakuf, bile su u teškim borbama i radi premoći neprijatelja morale su izprazni ti G. Vakuf.

POJEDINOSTI:

2. srpanj 1944.: 11. sat pojačana sa 1 vodom 12. sati upućena je iz Rastova sa zadatkom da napadne s. Jagodići i naišla je kod Crnog Vrha (1392) na odmetničku predstražu jačine oko 20 ljudi, vjerojatno pripadnika Travničkog odreda, koja je predstraža nakon kratke borbe bila raspršena. U s. Jagodići nije više bilo neprijatelja.²

5. srpanj 1944.: U cilju zaokruženja i uništenja neprijatelja (VII., IX. i dijelovi XIII.³ i Travnički odred) u prostoru Travnik — D. Vakuf — Bugojno — Rastovo — Travnik dijelovi ovoga zdruga zajedno sa dijelovima SS-13 Rgt.⁴ izvršili su podhvat i to: 11. sat ojačana sa 2 voda 12. sati iz Rastova zaposjela je crtu 1531 — Kadirovina, 2 voda 9. sati i 2 voda 10. sati iz Rankovića zaposjeli su crtu Kadirovina — Kaštel — Orlovača Br. i 2 voda 7. sati sa 2 voda Nijemaca iz Turbe zaposjeli su crtu Orlovača Br. — Milojevac — Kamenjaš (1510). Ove crte zaposjednute su 6. 7. do 0200 sati. U 0430 sati započeo je napad dijelova SS-postrojbi sa zapadne i jugozapadne strane potiskujući neprijatelja prema označenoj crti. Neprijatelj se je sa jakom snagom i mnogo automatskog oružja pokušao pod svaku cijenu probiti u iztočnom pravcu, što mu je nakon nekoliko uzastopnih pokušaja konačno i uspjelo probivši se kod Kaštela (1266), tako da se kombinovana 9. i 10. sat morala povući u Rankoviće uz znatne gubitke u ljudstvu i oružju, nakon što je utrošila svo streljivo.

9. srpanj 1944.: U 2200 sati izvršili su dijelovi Travničkog odreda prepad na postav Rastovo sa iztočne strane. Jačina napadača oko 40 ljudi. Prepad je odbijen i 1 odmetnik sa puškom zarobljen.⁵

13. srpanj 1944.: 1 vod 11. sati upućen iz uporišta ž. p. Busovača naišao je u s. Gumanci na grupu od 40 četnika, koji su nakon kraće borbe povukli se prema selu Janjići. 1 četnik je zarobljen i 1 ubijen.

² i ⁵ O Travničkom NOP odreda vidi dok. br. 73, objašnjenje br. 7.

• Odnosi se na 7, 9. i 17. krajišku brigadu 10. NOU divizije. Trinaesta krajiška brigada je marta 1944. izašla iz sastava 10. divizije i ušla u 39. NOU diviziju (vidi knj. 23, dok. br. 130). O dejstvu pomenutih jedinica vidi dok. br. 135 u ovoj knjizi i izvještaj Štaba 10. NOU divizije od 4. avgusta 1944 (Arhiv VII, reg. br. 37/3, k. 854).

23. srpanj 1944.: 1 vod 7. sati ojačan sa 2 gorska topa Posadne bitnice Travnik zajedno sa dielovima SS-Rgt. 13 prema zapovjedi Hauptsturmführer Grömera krenuo je iz Turbeta preko Karaule i Gostilja do Koričana, gdje je naišao na jak odpor nepr. dielova (dielovi 6. ličke divizije), tako da je ciela podhvatna grupa morala se vratiti.⁶

24.—29. srpnja 1944.: Ova podhvatna skupina vršila je nasilno razviđanje na pravcu Karaula — Gostilj — Mudrike — Simbišće — Gluha Bukovica — Gučja Gora — iravnik nailazeći mjestimično samo na slabe dielove odmetnika, koji su bili raspršeni.

brig. i dielovi 10. divizije) nastupajući iz prostora sjeverno od Prozora zaokružili su G. Vakuf, te su u 2230 sati započeli sa napadom sa sviju strana, koji je trajao bezprekidno i snažno kroz čitavu noć. U jutro nastavili su sa napadom još većom žestinom tukući osobito sa bacačima svaki pojedini bunker i uništavaju vlastito automatsko oružje. U 1200 sati 28. 7. izdana je zapovjed za povlačenje, pošto je znatan dio vlastitog automatskog oružja bio djelovanjem nepr. teškog oružja uništen, a vlastito streljivo gotovo iztrošeno. Sva posada G. Vakufa zajedno sa dielovima Njemačke komore probila je obruč kod rijeke Vrbasa sa sjeverozapadne strane G. Vakufa, te uz tešku borbu stigla do Bugojna uz znatne gubitke.⁷

Izkustva u ovom mjesecu nisu nikakova osobita stečena. Prigodom napada na G. Vakuf odmetnici su se služili sa nekoliko bacača na pero, tako da se nije čulo izbacivanje mina, što je otežavalo kontrabatiranje. Za vrijeme čitavog napada odmetnici nisu se služili vikom.

ZAMJ. ZAPOVJEDNIKA-PUKOVNIK:

Bona Bunić
(Bona - Bunić)